

Opetuksen järjestämissuunnitelma

Loimaan kaupungin esi- ja perusopetuksen oppilaan kasvun, oppimisen ja koulunkäynnin tuki

**Sivistysvaliokunta
17.6.2021**

SISÄLLYS

JOHDANTO	3
1. YLEISTÄ	4
2. OPETUKSEN JÄRJESTÄMISEN LÄHTÖKOHDAT	5
2.1. Lähikouluperiaate.....	5
2.2. Yksilölliset joustavat järjestelyt	7
2.3. Yhdysluokkaopetus.....	10
2.4. Etäyhteyksiä hyödyntävä opetus	12
2.5. Inklusiivisuuteen pyrkivä kasvatusta ja opetus	12
2.6. Esi- ja perusopetuksen yhteistyötahoja	14
2.7. Vertaistuki ja täydennyskoulutus.....	15
2.8. Jaettu opettajuus, samanaikaisopettajuus, tiimiohjaajuuks	15
2.9. Varhainen välittäminen	15
2.10. Kasvatustumppanuus	17
3. TUKITOIMIEN JÄRJESTÄMISEN PROSESSI ESIOPETUKSESSA	17
3.1. Kasvun ja oppimisen tuki esiopetuksessa	17
3.2. Yleinen tuki esiopetuksessa	20
3.3. Tehostettu tuki esiopetuksessa	20
3.3.1. Pedagoginen arvio	21
3.3.2. Tehostetun tuen oppimissuunnitelma	22
3.4. Erityinen tuki esiopetuksessa.....	23
3.4.1. Pedagoginen selvitys.....	24
3.4.2. Erityisen tuen päätös	25
3.4.3. Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS)	25
4. KOULUNKÄYNNIN ALOITTAMINEN.....	27
4.1. Opetuksen poikkeava aloittamisajankohta	27
4.2. Pidennetty oppivelvollisuus.....	27
4.3. Koulunkäynnin joustava aloitus.....	28
5. TUKITOIMIEN JÄRJESTÄMISEN PROSESSI PERUSOPETUKSESSA.....	29
5.1. Kasvun, oppimisen ja koulunkäynnin tuen kolmiportaisuus	29
5.2. Yleinen tuki	31
5.2.1. Opetuksen eriyttäminen	32
5.2.2. Tukiopetus.....	33
5.2.3. Läksyparkki	35
5.2.4. Osa-aikainen erityisopetus.....	35
5.2.5. Avustajapalvelut ja apuvälineet	37
5.2.6. Ohjaus	38
5.2.7. Luokanohjaajan tehtäviä	41
5.2.8. Kerhotoiminta	41
5.2.9. Aamu- ja iltapäivätoiminta.....	42
5.2.10. Kodin ja koulun välinen yhteistyö.....	45
5.2.11. Joustavan perusopetuksen toiminta (JOPO).....	48
5.3. Tehostettu tuki	49
5.3.1. Pedagoginen arvio	50
5.3.2. Oppimissuunnitelma.....	51
5.3.3. Tukijakso pienryhmässä	53
5.4. Erityinen tuki.....	54
5.4.1. Pedagoginen selvitys.....	55
5.4.2. Erityisen tuen päätös	56
5.4.3. Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS)	56
5.4.4. Opetuksen järjestäminen toiminta-alueittain	58
5.4.5. Oppiaineen oppimäärän yksilöllistäminen ja opetuksesta vapauttaminen	60
5.4.6. Vuosiluokkiin sitomaton opetus	61
6. OPPILAAN TUKI NIVELVAIHEISSA	63
7. KOTIOPETUS.....	63

8. SAIRAALAOPETUS.....	66
9. MAAHANMUUTTAJAOPPILAIEN OPETUS	66

LIITTEET

Liite 1	Käsitekartta esiopetuksen tukimuodoista
Liite 2	Kolmiportaisen tuen prosessikuvaus/esiopetus
Liite 3	Kolmiportaisen tuen prosessikuvaus/perusopetus
Liite 4	Avustajapalveluiden kriteerit ja päätöksenteko
Liite 5	JOPO – toiminnan opetussuunnitelma

JOHDANTO

Loimaan kaupungin Opetuksen järjestämissuunnitelmassa kuvataan esi- ja perusopetuksen oppilaille tarjottavaa kasvun, oppimisen ja koulunkäynnin tukea. Tavoitteena on varmistaa kaikille oppilaille tasa-arvoinen mahdollisuus yleiseen, tehostettuun ja erityiseen tukeen. Esiopetukseen osallistuvat lapset kuuluvat perusopetuslain mukaisen kasvun ja oppimisen tuen piiriin.

Suunnitelma perustuu perusopetuslain sekä esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden (2014) määräyksiin.

Kasvun, oppimisen ja koulunkäynnin tukimuotojen kehittämisessä keskeisiä tavoitteita ovat mm:

- monihallinnollisesti luodut opiskelun tuen rakenteet ja toimintamallit sekä niiden vakiinnuttaminen
- lähikouluperiaatteen mukainen opetuksen järjestäminen
- ennaltaehkäisevä ja varhainen tuki, varhainen tunnistaminen ja tarkoituksenmukainen tuki
- yleisen tuen muotojen tehostaminen kaikille oppilaille kuuluvina tukitoimina
- tehostetun ja erityisen tuen vahvistaminen

Tavoitteisiin pyritään vahvistamalla oppilaan oikeutta saada yksilöllistä, varhaista, ennaltaehkäisevää oppimisen ja kasvun tukea sekä erityistä tukea oikea-aikaisesti, joustavasti ja riittävästi. Lisäksi niihin pyritään parantamalla suunnitelmallisuutta, vakiinnuttamalla moniammatillista työtä sekä laajentamalla olemassa olevien hyvien toimintatapojen käyttöä.

Opetuksen järjestämissuunnitelmassa olevien tavoitteiden saavuttaminen edellyttää esi- ja perusopetuksen henkilöstöltä sitoutumista toimintamallien käyttöön.

Oheinen suunnitelma on osa Loimaan kaupungin esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelmia. Kasvun, oppimisen ja koulunkäynnin tuki sekä opiskeluhuolto muodostavat kokonaisuuden. Opiskeluhuollon palvelut on kirjattu Loimaan kaupungin esi- ja perusopetuksen opiskeluhuoltosuunnitelmaan (2021).

1. YLEISTÄ

Opetuksen järjestämisen lähtökohtana on hyvä koulupäivä, joka rakentuu mm. laadukkaasta opetuksesta, kasvua ja kehitystä tukevasta toimintakulttuurista sekä kodin ja koulun yhteistyöstä.

Lain mukaan oppivelvollisuuden alkamista edeltävänä vuotena lapsen on osallistuttava vuoden kestävään esiopetukseen tai muuhun esiopetuksen tavoitteet saavuttavaan toimintaan (1040/2014 26 a §). Lapsella on esiopetuksessa oikeus työpäivinä saada opetussuunnitelman mukaista opetusta, oppilaanohjausta sekä riittävää kasvun ja oppimisen tukea heti tuen tarpeen ilmetessä. Esiopetusta järjestettäessä tulee ottaa huomioon, että opetukseen osallistuvilla lapsilla on mahdollisuus käyttää varhaiskasvatuspalveluja ja vastaavasti varhaiskasvatusta järjestettäessä, että varhaiskasvatuksessa olevilla lapsilla on mahdollisuus osallistua esiopetukseen.

Perusopetuslain mukaan opetus järjestetään oppilaiden ikäkauden ja edellytysten mukaisesti ja siten, että se edistää oppilaiden tervettä kasvua ja kehitystä. Opetuksessa tulee olla yhteistyössä kotien kanssa. Oppilaalla on oikeus työpäivinä saada opetussuunnitelman mukaista opetusta, oppilaanohjausta sekä riittävää oppimisen ja koulunkäynnin tukea heti tuen tarpeen ilmaantuessa.

Perusopetuslain 35 §:n mukaan oppilaan tulee osallistua perusopetukseen, jollei hänelle ole erityisestä syystä tilapäisesti myönnetty vapautusta. Oppilaan on suoritettava tehtävänsä tunnollisesti ja käyttäytyttävä asiallisesti.

Opetuksen, ohjauksen ja tuen järjestämisen lähtökohtana on huolenpito hyvästä ja turvallisesta koulupäivästä. Esi- ja perusopetus järjestetään siten, että oppilaan hyvinvoinnille, kehitykselle ja oppimiselle on mahdollisimman suotuisat edellytykset.

Oppimisen tukitoimet pyritään ensisijaisesti järjestämään yleisopetuksen yhteydessä. Opetusta järjestettäessä otetaan huomioon oppilaiden yksilölliset oppimisvalmiudet ja järjestetään oppimisympäristö ja muut olosuhteet niin, että perusopetuksen tavoitteet saavutetaan oppimisen esteistä huolimatta.

Laadukas esi- ja perusopetus ja opiskelun tuki muodostavat keskeisen perustan erityisen tuen tarpeen syntymisen ehkäisylle. Tavoitteena on, että mahdollisimman moni oppilas saa tarvitsemansa tuen lähikoulussaan yleisopetuksen yhteydessä. Tämä edellyttää osaltaan opetusmenetelmien monipuolistamista, jotta ne soveltuisivat entistä erilaisemmille oppilaille. Myös oppimisen taitojen opettamisella voi olla merkittävä rooli.

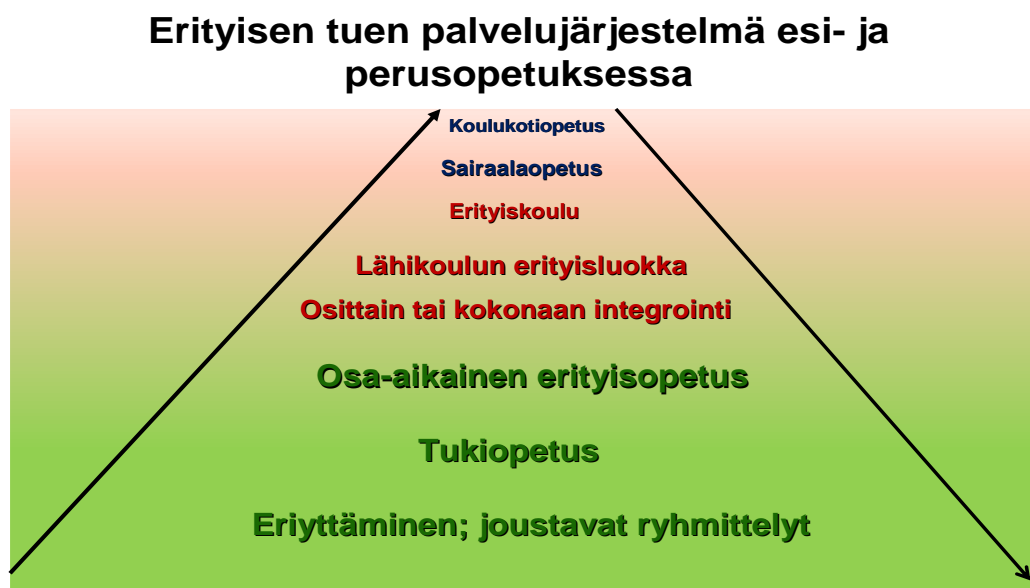
VISIO

Erilaiset oppijat huomioon ottavaa, laadukasta ja tehokasta opetusta turvallisessa ja monipuolisessa oppimisympäristössä.

2. OPETUKSEN JÄRJESTÄMISEN LÄHTÖKOHDAT

2.1. Lähikouluperiaate

Perusopetuslain 6 §:n mukaan opetus kunnassa tulee järjestää siten, että oppilaiden matkat ovat asutuksen, koulujen ja muiden opetuksen järjestämisspaikkojen sijainti sekä liikenneyhteydet huomioon ottaen mahdollisimman turvallisia ja lyhyitä. Lain mukaan kunta osoittaa oppivelvolliselle em. kriteereiden mukaisen lähikoulun, jossa opetusta annetaan oppilaan omalla kielellä.

Kuvio 1. Lähikouluperiaatteen noudattaminen opetushallituksen mukaan.

Lähipalveluperiaatteen mukaisesti lapsen esiopetuspaikka pyritään järjestämään ensisijaisesti mahdollisimman lähellä kotia ja turvaamaan hänen tarvitsemansa tukitoimet siellä. Mahdollisuuksien mukaan otetaan huomioon myös huoltajan toive esiopetuspaikasta. Varhaiskasvatuksen esimiehistä koostuva tiimi päättää viime kädessä tarkoituksenmukaisen esiopetuspaikan. Esiopetuspaikkojen määrittämisessä käytetään kokonaisharkintaa ottaen huomioon varhaiskasvatuksen kokonaistilanne.

Jos lapsi otetaan muuhun kuin lähiesiopetuspaikkaan, huoltaja vastaa lapsen kuljettamisesta tai saattamisesta aiheutuvista kustannuksista.

Loimaan kaupungissa esiopetusta järjestetään päiväkotien yhteydessä ja tarvittaessa myös joidenkin koulujen yhteydessä. Esiopetusta järjestävät yksiköt vahvistetaan vuosittain keväällä. Hirvikosken yhtenäiskoululla järjestetään esiopetusta vaativan erityisen tuen oppilaille.

Kouluun ilmoittautumisen yhteydessä huoltajaa pyydetään ilmoittamaan maantieteellisesti lähin koulu tai haluttu koulu (eri kuin maantieteellisesti lähin). Mikäli huoltaja haluaa lapsensa muuhun kuin lähikouluun, asia kä-

sitellään sivistyspalvelujen toimielimessä/sivistysjohtaja tekee asiasta päätöksen.

Jos oppilas otetaan muuhun kuin lähikouluun, oppilaaksi ottamisen edellytykseksi voidaan asettaa, että huoltaja vastaa oppilaan kuljettamisesta tai saattamisesta aiheutuvista kustannuksista (PoL 32 § 3mom.).

Perusopetuslain mukaan oppilaiden ensisijainen koulu on oppilaan lähikoulu, jolloin oppilas saa hänelle tarkoituksenmukaisimmat opetuspalvelut mahdollisimman lähellä kotiaan. Oppilaan tarvitsema yleinen, tehostettu ja erityinen tuki annetaan oppilaalle kunnan osoittamassa lähikoulussa. Joissakin tapauksissa oppilaan tuen tarpeeseen ei voida vastata lähikoulussa, jolloin opetus tulee toteuttaa oppilaan edun mukaisessa koulussa.

Jokaisessa oman oppilasalueen koulussa on tarjolla eriyttävää luokkaopetusta, tukiopetusta, osa-aikaista erityisopetusta ja opiskeluhuoltopalveluja sekä mahdollisuus osallistua kerho- sekä aamu- ja iltapäivätoimintaan.

Perusopetuslaissa todetaan, että jos oppilaalle annettu tehostettu tuki ei riitä, oppilaalle on annettava erityistä tukea. Erityinen tuki muodostuu erityisopetuksesta ja muusta perusopetuslain mukaan annettavasta tuesta. Erityisopetus järjestetään oppilaan etu ja opetuksen järjestämisedellytykset huomioon ottaen muun opetuksen yhteydessä tai osittain tai kokonaan erityisluokalla tai muussa soveltuvassa paikassa. (PoL 17 §).

Mikäli oppilas tarvitsee vahvaa ja monimuotoista erityistä tukea, oppilaan lähikouluksi määritetään koulu, jossa oppilas saa tarpeidensa mukaisen parhaan palvelun.

Opetuksen järjestämipaikka (jos opetuksen järjestämipaikka vaihtuu toiseen kouluun) valmistellaan koulujen moniammatillisissa opetuksen asiantuntijaryhmissä ja päätöksen opetuksen järjestämipaikasta tekee sivistysjohtaja tai sivistyspalvelujen toimielin.

Toimenpide	Vastuutaho
Opetuksen järjestämipaikan suunnittelu	Lähettävän koulun opetuksen asiantuntijaryhmä
Opetusjärjestelyt	Vastaanottavan koulun opetuksen asiantuntijaryhmä
Huoltajan kuuleminen	Lähettävä koulu (rehtori)
Tutustuminen uuteen kouluun	Vastaanottava koulu (rehtori)
Kuljetusjärjestelyt	Koulutoimisto
Esitys opetuksen järjestämipaikasta sivistysjohtajalle	Lähettävän koulun opetuksen asiantuntijaryhmä
Päätös	Sivistysjohtaja/Toimielin

Vastuutahon tulee huolehtia, että palavereissa on eri osapuolten edustus ja jokainen saa asian kannalta tarpeellisen tiedon. Olennaista on sekä kou-

lujen keskinäinen että huoltajan kanssa tehtävä tiivis yhteistyö, jotta siirron onnistumiselle luodaan mahdollisimman hyvät edellytykset.

Loimaan kaupungin perusopetus järjestetään kouluilla seuraavasti (kouluverkko 1.8.2021 alkaen):

Alakoulut:

Asemanseudun koulu (1-6)

Kauhanojan koulu (1-6)

Keskuskoulu (1-6)

Kirkonkylän koulu (1-6)

Metsämaan koulu (1-6)

Niinijoen koulu (1-6)

Yläkoulut:

Puistokadun koulu (7-9)

Yhtenäiskoulu:

Hirvikosken yhtenäiskoulu (0-10)

Yläluokkien kouluun ja yhtenäiskouluun siirtyy oppilaita alakouluilta pääsääntöisesti seuraavasti:

Puistokadun koulu: Asemanseudun koulu, Kauhanojan koulu, Keskuskoulu, Kirkonkylän koulu

Hirvikosken yhtenäiskoulu: Metsämaan koulu, Niinijoen koulu

Mikäli huoltaja haluaa lapsensa em. poikkeavaan kouluun, tulee siitä tehdä anomus sivistysjohtajalle. Jos oppilasmäärä jakautuu yläkouluun ja yhtenäiskouluun epätasaisesti (hyvin erikokoisia ryhmiä yläluokilla), voidaan edellä olevasta jaottelusta poiketa.

Lisäksi Loimaan kaupungilla on naapurikuntien kanssa sopimus erityisopetuksen järjestämisestä sekä Kosken TI kunnan kanssa sopimus yläkouluisten opetuksen järjestämisestä.

Ilmoittautuminen esiopetukseen ja perusopetukseen sekä opetuspaikan määräytyminen on kuvattu tarkemmin lähikoulun osoittamisen ja oppilaaksi ottamisen periaatteissa (Sival 26.11.2020).

2.2. Yksilölliset joustavat järjestelyt

Oppilaan vahvuudet sekä hänen yksilölliset oppimis- ja kehitystarpeensa ovat lähtökohtana suunniteltaessa hänen opetustaan. Joustavilla järjestelyillä tarkoitetaan sitä, että ryhmänmuodostus sekä työ- ja toimintatavat joustavat oppilaan tarpeiden mukaan. Periaatteena on tukea oppilaan opiskelua hänen omassa ympäristössään siten, että yleisen oppimäärän mukaiset tavoitteet voidaan saavuttaa.

Joustavia järjestelyjä toteutetaan jokaisessa koulussa ja resurssia kohdennetaan erityisesti niihin luokkiin ja ryhmiin, joissa on paljon tuen tarvetta.

Tavoitteena on mm.

- omakohtaisen merkityksellisyyden kokemukset
- tietojen ja taitojen hankkiminen myös perinteisestä kouluoppimisesta poikkeavalla tavalla
- kehittää oppimisympäristöjä, joissa oppiminen on oppilaalle merkityksellistä ja tukemaan sitä, että oppilas löytää oman tapansa opiskella

Ohjattu ja lasten omaehtoinen leikki sekä havainnolliset, lasten aktiivisuutta ja luovuutta edistävät työtavat ovat olennainen osa esiopetuksen toimintaa. Monipuolisilla työtavoilla tuetaan lasten kasvua ja oppimista, heidän laaja-alaisen osaamisensa kehittymistä sekä vahvistetaan heidän sosiaalisia taitojaan.

Esiopetuksessa työtavat ovat sekä oppimisen väline että opetteluun kohde – vähitellen kehittyvä taito, jota lapset tarvitsevat oppimisen polulla. Tämän vuoksi on tärkeää, että opettaja ohjaa lapsia kokeilemaan ja käyttämään erilaisia työtapoja ryhmissä, työpareina ja itsenäisesti. Lapset osallistuvat toiminnan suunnitteluun, työtapojen valintaan ja tekevät erilaisia työtehtäviä. Tämä on arjen osallisuutta, jonka tavoitteena on tukea lasten aloitteellisuuden kehittymistä ja omaa vastuuntuntoa.

Leikkiessään lapset oppivat ja hahmottavat maailmaa. Tämän vuoksi leikki eri muodoissaan on keskeistä esiopetuksessa. Kokemukselliset ja toiminnalliset työtavat tarjoavat elämyksiä ja vahvistavat lasten oppimismotivaatiota. Oppimisen ja yhteisöllisten toimintatapojen kehittymisen tukemiseksi esiopetuksessa käytetään esimerkiksi erilaisia pelejä.

Monipuolisten työtapojen käyttö edellyttää, että oppimisympäristöissä on riittävästi erilaisia leikkiin ja opetteluun soveltuvia materiaaleja, havainto- ja työvälineitä sekä mahdollisuuksia käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa. Toimivat oppimisympäristöt tarjoavat tilaisuuksia eriyttää lasten työskentelyä.

Perusopetuksessa työtapojen valinnan lähtökohtana ovat opetukselle ja oppimiselle asetetut tavoitteet sekä oppilaiden tarpeet, edellytykset ja kiinnostuksen kohteet. Työtapojen vaihtelu tukee ja ohjaa koko opetusryhmän ja jokaisen oppilaan oppimista.

Monipuoliset työtavat tuovat oppimiseen iloa ja onnistumisen kokemuksia sekä tukevat eri ikäkausille ominaista luovaa toimintaa. Kokemukselliset ja toiminnalliset työtavat sekä eri aistien käyttö ja liikkuminen lisäävät oppimisen elämyksellisyyttä ja vahvistavat motivaatiota.

Työtapojen valinnassa otetaan huomioon eri oppiaineiden ominaispiirteet sekä laaja-alaisen osaamisen kehittäminen. Oppiaineille ominaisten työtapojen käyttö edistää sekä jäsentyneiden tietorakenteiden muodostumista että taitojen omaksumista. Työtapojen valinnassa otetaan huomioon myös oppilaiden väliset yksilölliset ja kehitykselliset erot.

Monipuolinen ja tarkoituksenmukainen tieto- ja viestintäteknologian käyttö lisää oppilaiden mahdollisuuksia kehittää työskentelyään ja verkostoitumistaitojaan. Opettaja valitsee työtavat vuorovaikutuksessa oppilaiden

kanssa ja ohjaa oppilaita erityisesti uusien työtapojen käytössä itseohjautuvuutta vahvistaen.

Oppimisympäristöjen kehittämisen tavoitteena on, että oppimisympäristöt muodostavat pedagogisesti monipuolisen ja joustavan kokonaisuuden. Kehittämisessä otetaan huomioon eri oppiaineiden erityistarpeet. Oppimisympäristöjen tulee tarjota mahdollisuuksia luoviin ratkaisuihin sekä asioiden tarkasteluun ja tutkimiseen eri näkökulmista. Tieto- ja viestintäteknologia on olennainen osa monipuolisia oppimisympäristöjä.

Onnistumisen kokemukset ja elämykset erilaisissa ympäristöissä ja oppimistilanteissa innostavat oppilaita oman osaamisensa kehittämiseen. Oppimisympäristöjen suunnittelussa otetaan huomioon oppilaiden yksilölliset tarpeet. Näin voidaan ehkäistä oppimisen ja koulunkäynnin tuen tarvetta.

Toimenpiteitä/keinoja yksilöllisten ja joustavien järjestelyjen toteuttamiseksi:

- työ- ja toimintatapojen joustaminen oppilaiden tarpeiden mukaan
- esiopetuksessa lapset toimivat pääsääntöisesti pienryhmissä (pienryhmät muodostetaan lasten tarpeiden ja toiminnan sisällön mukaan)
- mahdollisuus tarvittaessa muuttaa opetusryhmien koostumusta (joustavat ryhmittelyt, esim. oppimisvalmiuksien, oppimistyylin tai kiinnostuksen kohteen mukaan)
- samanaikaisopetus
- joustavat ryhmittelyt
- palkkitunnit (oppiaineen tunti/tunnit on sijoitettu kaikilla rinnakkaisluokilla lukujärjestyksessä samaan kohtaan, ryhmä koko vaihtelee siten, että enemmän oppimisessaan tukea tarvitsevien ryhmä on pienempi)
- joustavan perusopetuksen toiminnassa kehitettyjen toimintatapojen soveltaminen opetuksessa (JOPO – opettajien konsultointi)

Toimenpide
Yksittäistä oppilasta/ryhmää koskeva ratkaisu (suunnittelu/toteutus)
Useita ryhmiä koskeva ratkaisu (suunnittelu/toteutus)
Konsultointi

Tiedottaminen/huoltajan ja oppilaan kuuleminen

Joustavat järjestelyt ratkaistaan päiväkodin johtajan/ rehtorin johdolla.

Vastuutaho
Asianomainen opettaja

Opettajat, päiväkodin johtaja, rehtori
Opetuksen asiantuntijaryhmä, erityisopettajat

Luokanvalvoja/Luokanopettaja/
Päiväkodin johtaja/Rehtori

2.3. Yhdysluokkaopetus

Yhdysluokalla tarkoitetaan opetusryhmää, jossa opiskelee eri vuosiluokilla olevia tai vuosiluokkiin sitomattomasti edettäessä eri-ikäisiä oppilaita. Yhdysluokka voidaan perustaa joko oppilasmäärän pienuuden vuoksi tai pedagogisista syistä. Opetus yhdysluokassa voidaan toteuttaa kokonaan oppilaiden vuosiluokkien mukaisesti tai osittain vuorokurssiperiaatetta noudattaen. Vuorokurssittain opiskeltaessa tulee huolehtia opiskeltavien sisältöjen jatkuvuudesta ja johdonmukaisesta etenemisestä. Erityisesti on huolehdittava oppilaiden opiskelutaitojen kehittymisestä.

Mikäli yhdysluokan eri vuosiluokilla on joissakin oppiaineissa erilaiset viikotuntimäärät, oppiaineiden vuosiviikkotunnit voidaan myös jakaa osiin ja siten tasata oppiaineiden opetustunnit. Oppiaineiden opetustunteja tasattaessa tulee aina turvata oppilaan oikeus opetussuunnitelmassa määriteltyyn kokonaistuntimäärään. Mikäli oppilas siirtyy vuorokurssiperiaatteen mukaisesta opiskelusta vuosiluokittain etenevään opiskeluryhmään, oppilaan opetus järjestetään yksilöllisesti mahdollisen puuttuvan oppimäärän tai sen osan suorittamiseksi.

Opiskelu yhdysluokassa voidaan toteuttaa myös vuosiluokkiin sitomattomana perusopetusasetuksen mukaisesti. Tällöin oppimäärä määritellään opetussuunnitelmassa opintokokonaisuuksina jakamatta sitä vuosiluokkiin. Vuosiluokkiin sitomaton opiskelu voi koskea kaikkia koulun oppilaita, tiettyä yhdysluokkaa tai yksittäisiä oppilaita.

Yhdysluokkaopetuksessa on hyvät edellytykset edistää opetuksen eheyttämistä ja käyttää monialaisia oppimiskokonaisuuksia. Yhdysluokkaopetuksessa hyödynnetään erityisesti vertais- ja mallioppimisen mahdollisuuksia. Yhdysluokissa lähiopetusta voidaan tukea ja rikastaa myös etäyhteyksiä hyödyntäen.

Loimaalla toteutetaan yhdysluokkaopetusta seuraavasti:

1-2lk

Oppiaine	Vuosiluokkien mukaisesti	Vuorokurssiperiaatteella
äidinkieli	x	
matematiikka	x	
ympäristöoppi		x
uskonto		x
musiikki		
kuvataide		
käsityö		
liikunta		

Parillisina vuosina opetetaan 1.-luokan kurssi ja parittomina vuosina 2.-luokan kurssi.

Perusopetuksen yhteiset monialaiset oppimiskokonaisuudet toteutetaan vastaavalla periaatteella.

Taide- ja taitoaineet opetetaan oppilasryhmän taitotaso huomioon ottaen siten, että yhdysluokan aikana kummankin vuosiluokan tavoitteet, sisältö-alueet ja laaja-alaisen osaamisen sisällöt tulevat suoritetuksi.

3-4lk

Oppiaine	Vuosiluokkien mukaisesti	Vuorokurssiperiaatteella
äidinkieli	x	
englanti	x	
matematiikka	x	
ympäristöoppi		x
uskonto		x
musiikki		
kuvataide		
käsityö		
liikunta		

Parillisina vuosina opetetaan 3.-luokan kurssi ja parittomina vuosina 4.-luokan kurssi.

Perusopetuksen yhteiset monialaiset oppimiskokonaisuudet toteutetaan vastaavalla periaatteella.

Taide- ja taitoaineet opetetaan oppilasryhmän taitotaso huomioon ottaen siten, että yhdysluokan aikana kummankin vuosiluokan tavoitteet, sisältö-alueet ja laaja-alaisen osaamisen sisällöt tulevat suoritetuksi.

5-6lk

Oppiaine	Vuosiluokkien mukaisesti	Vuorokurssiperiaatteella
äidinkieli	x	
englanti	x	
ruotsi	x	
matematiikka	x	
ympäristöoppi		x
uskonto		x
historia		x
yhteiskuntaoppi		x
musiikki		
kuvataide		
käsityö		
liikunta		

Parillisina vuosina opetetaan 5.-luokan kurssi ja parittomina vuosina 6.-luokan kurssi.

Perusopetuksen yhteiset monialaiset oppimiskokonaisuudet toteutetaan vastaavalla periaatteella.

Taide- ja taitoaineet opetetaan oppilasryhmän taitotaso huomioon ottaen siten, että yhdysluokan aikana kummankin vuosiluokan tavoitteet, sisältö-alueet ja laaja-alaisen osaamisen sisällöt tulevat suoritetuksi.

5.-vuosiluokalla oleva valinnainen oppiaine opetetaan vuorokurssiperiaatteella parillisina vuosina.

2.4. Etäyhteyksiä hyödyntävä opetus

Perusopetuksessa voidaan hyödyntää etäyhteyksien kautta tapahtuvaa opetusta ja näin täydentää opetusta sekä tarjota monipuolisia opiskelumahdollisuuksia eri oppiaineisiin. Etäyhteyksien kautta annettavasta opetuksesta vastaa aina perusopetuksen järjestämisluvan saanut opetuksen järjestäjä. Opetustavan soveltuvuutta pohditaan erityisesti oppilaiden iän ja edellytysten näkökulmasta.

Etäyhteyksillä voidaan tukea erityisesti harvemmin opiskeltujen kielten ja uskontojen sekä valinnaisten aineiden opetusta. Etäyhteyksiä hyödyntävällä opetuksella edistetään oppilaiden yhdenvertaisia mahdollisuuksia monipuoliseen ja laadukkaaseen perusopetukseen koulun koosta ja sijainnista riippumatta. Etäyhteyksien käyttö lisää osaltaan koulun toiminnan ekologista kestävyyttä.

Etäyhteyksiä hyödyntämällä opetusta voidaan sekä eriyttää että eheyttää. Opetuksella voidaan vastata oppilaiden yksilöllisiin tarpeisiin – tarjota erityislahjakkuuden kehittymistä tukevaa opetusta, syventää koulun tarjoamaa oppimisen ja koulunkäynnin tukea tai huolehtia opetuksesta joissakin poikkeustilanteissa, esimerkiksi oppilaan pitkän sairausjakson aikana. Etäyhteyksien ja erilaisten opetusteknologioiden käyttö monipuolistavat oppimisympäristöjä. Tällöin voidaan käyttää eri opettajien osaamista sekä koulun yhteistyökumppaneiden ja mahdollisten kansainvälisten verkostojen asiantuntemusta oppilaiden tarpeiden ja opetuksen tavoitteiden mukaisesti.

Oppimisympäristön turvallisuudesta sekä oppilaiden valvonnasta ja ohjauksesta huolehditaan samojen periaatteiden mukaisesti kuin muissakin opetustilanteissa. Opetusryhmällä tulee olla turvallisuudesta ja hyvinvoinnista vastaava opettaja ja oppilaiden mahdollisuudet oppimista edistävään vuorovaikutukseen tulee turvata. Oppilaiden tarpeet huomioonottavalla ja opetusteknologian mahdollisuuksia hyödyntävällä pedagogisella suunnitellulla varmistetaan opetuksen laadukas toteuttaminen. Tekijänoikeuksia koskevan lainsäädännön toteutumiseen kiinnitetään erityistä huomiota.

Loimaan kaupungin perusopetuksessa etäyhteyksiä hyödynnetään lähinnä katsomusaineiden ja valinnaisten kielten opiskelussa. Tavoitteena on mahdollistaa oppilaille oman katsomusaineen opetus ilman erillisen opetusryhmän perustamista omalla koulullaan. Valinnaisten kielten opiskelussa tavoitteena on mahdollistaa kielen opiskelu myös niille oppilaille, joiden omassa koulussa ryhmää ei valintojen vähäisyyden takia perusteta. Etäyhteyksiä hyödyntävä opetus on tällöin myös vaihtoehtona oppilaiden kuljettamiselle toiseen kouluun. Käytännön toimintatavat sovitaan tapauskohtaisesti koulujen kesken (rehtorit).

2.5. Inklusiivisuuden pyrkivä kasvatus ja opetus

Inklusion tavoitteena on kaikkien ihmisten yhdenvertainen osallistuminen yhteisönsä elämään sen kaikilla osa-alueilla. Inklusiivisen koulun kehittämisen perustana on inklusiivinen koulukulttuuri. Uuden toimintakulttuurin

luominen edellyttää niin järjestelmän, toimintarakenteiden kuin myös pedagogisten menetelmien muokkaamista.

Inklusiolla tarkoitetaan oppimisen olosuhteiden järjestämistä sellaisiksi, että jokainen oppilas voi opiskella siinä ryhmässä, missä hänen ikänsä ja asuinpaikkansa puolesta kuuluisi käydä koulua. Opetus toteutetaan niin, että oppilas saa sopivasti haasteita sekä riittävän ja oikea-aikaisen tuen oppimiselleen ja muulle kasvulle. Inklusiivisen opetuksen tavoitteita, toimintaedellytyksiä ja toteutusta on arvioitava ryhmä- ja luokkakohtaisesti. Riittävät voimavarat ja niiden tarkoituksenmukainen kohdentaminen on tarpeen onnistuneessa inklusiiossa. Joustava kohdentaminen tarkoittaa jatkuvaa olemassa olevien resurssien käyttötarkoitusten pohdintaa ja tarvittaessa uusien resurssien hankkimista sekä toiminnan tarkoituksenmukaisuuden jatkuvaa arviointia koulutyössä.

Loimaalla esiopetuksessa erityistä tukea tarvitseva lapsi sijoitetaan tuen tarpeen huomioiden ensisijaisesti lähialueen varhaiskasvatuspaikan tavalliseen lapsiryhmään. Esiopetussijoituksen valmistelussa otetaan huomioon fyysiset, toiminnalliset ja sosiaaliset edellytykset, jotka mahdollistavat kaikkien lasten tasavertaisen mahdollisuuden osallistua kykyjensä mukaan lapsiryhmän toimintaan. Inklusiivisen näkemyksen mukaan esiopetus tulisi toteuttaa mahdollisimman pitkälle yleisten varhaiskasvatuspalveluiden yhteydessä. Inklusioperiaatteen toteuttaminen tarkoittaa lapsen täysivaltaista osallisuutta vertaisryhmässään huolimatta hänen erityistarpeistaan.

Matkalla kohti inklusiivista kulttuuria kouluissa on tehty luokka- ja yksilöintegrointeja, jolloin erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden opetusta on pyritty antamaan perusopetuksen yleisopetuksen yhteydessä. Loimaalla pienryhmät on sijoitettu yleisopetuksen kouluihin ja oppilaita on mahdollisuuksien mukaan integroitu yleisopetuksen ryhmiin eri oppiaineissa. Lähtökohtana on, että kaikista pienryhmistä integroidutaan jollakin tasolla yleisopetukseen. Koulussa toteutettavat integroinnit suunnitellaan rehtorin ja opettajan/opettajien kesken, tarvittaessa asia käsitellään koulujen moniammatillisessa opetuksen asiantuntijaryhmässä pedagogisen selvityksen pohjalta. Opetusjärjestelyt, seuranta, arviointi ym. käytännön järjestelyt kuvataan HOJKS:ssa.

Integrointeja voidaan tarvittaessa toteuttaa myös yleisopetuksen ryhmästä pienryhmään, jos sitä pidetään oppilaan opetuksen järjestämisen kannalta tarkoituksenmukaisena (vrt. luku 5.3.3). Tällaisessa tilanteessa oppilaalle tulee laatia oppimissuunnitelma.

Toimenpide	Vastuutaho
Esitys	aineen-/luokanopettaja
Aloituspalaveri	rehtori
Opetusjärjestelyt	erityisluokanopettaja, aineen-/
Oppimissuunnitelma	luokanopettaja, erityisopettaja
Seuranta/Arviointi	erityisluokanopettaja
Palautepalaveri	rehtori

2.6. Esi- ja perusopetuksen yhteistyötahoja

Tavoitteena on rakentaa ja ylläpitää hyvä kasvuympäristö koulun henkilökunnan, oppilaiden ja vanhempien sekä ympäröivän yhteiskunnan yhteistyöllä.

Yhteistyötä tarvitaan oppimisympäristöjen monipuolisuuden ja turvallisuuden sekä koulu yhteisön hyvinvoinnin turvaamiseksi.

Esimerkkejä yhteistyöryhmistä:

Lasten ja nuorten monialainen työryhmä
Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopalvelut
Sosiaali- ja terveystyöryhmät
Vanhempainyhdistykset
Kummi- ja tukioppilastoiminta
Oppilaskuntatoiminta
Kouluneuvosto
Nuorisovaltuusto
Novida
Paikalliset seurakunnat ja yhdistykset

Esimerkkejä yhteistyökumppaneiden järjestämästä toiminnasta esi- ja perusopetuksessa:

1. Uimaopetus (liikuntapalvelut)
2. Ennaltaehkäisevän päihdekasvatuksen Selviytymispeli-illat iltakouluna 6.-luokan oppilaille ja vanhempainiltana vanhemmille (nuorisopalvelut)
3. Ryhmätyöt 7.-luokan alussa (nuorisopalvelut)
4. Orientaatiotunnit harrastustoimintaan 5.-luokkalaisten ja tarvittaessa saattaminen harrastuksiin ja erityisryhmien perustaminen (nuorisopalvelut)
5. Kerhotoiminta (liikunta- ja nuorisopalvelut, yhdistykset)
6. Päihdekasvatus- ja seksuaalivalistukset yläkouluilla (seutukunnallinen nuorisotoimi)

Esi- ja perusopetus tukevat yhteistyökumppaneiden toimintaa ja kannustavat lapsia ja nuoria aktiivisiksi mm. tiedotuksen avulla. Yhteistyökumppanit saavuttavat koulujen kautta helposti kohderyhmät.

Koulutyö järjestetään siten, että sen perustana on oppilaiden osallisuus ja kuulluksi tuleminen. Oppilaita rohkaistaan vaikuttamaan koulun yhteisen toiminnan ja oppimisympäristön suunnitteluun ja kehittämiseen.

Päiväkodit ja koulut tekevät myös keskinäistä yhteistyötä. Tavoitteena on edistää opetuksen kehittämistä ja yhtenäisyyttä sekä vahvistaa henkilöstön osaamista. Yhteistyötä tarvitaan erityisesti oppimispolun nivelvaiheissa ja oppilaiden siirtyessä koulusta toiseen. Usein myös eri kieli- ja kulttuuri-ryhmien opetuksen, oppimisen tuen sekä opiskeluhoitoon sujuva järjestäminen edellyttää hyvää koulujen välistä yhteistyötä.

2.7. Vertaistuki ja täydennyskoulutus

Kunnassa on nimetty laaja-alaisten erityisopettajien tiimi, joka tarvittaessa tarjoaa muille opettajille konsultointipalveluja. Lisäksi pyritään lukuvuositain tai tarvittaessa järjestämään (em. opettajien toimesta) muutamia tilaisuuksia (pedagoginen keskustelutilaisuus), johon opettajat voivat tulla keskustelemaan ajankohtaisista asioista.

Koulujen eri asiantuntijat toimivat tarvittaessa konsultoivina henkilöinä. Esikoulun opettaja ja luokan-/aineenopettaja voi varata keskusteluaikaa erityistyöntekijöiltä (erityisopettaja, koulukuraattori ja – psykologi, koulu-terveydenhoitaja) saadakseen näkökulmia ja vaihtoehtoja oppilaan tuen järjestämiseen.

Ulkopuolisen työnohjaajan palvelujen käyttäminen ratkaistaan tapauskohtaisesti (varhaiskasvatusjohtaja/ sivistysjohtaja).

Henkilöstön täydennyskoulutusta toteutetaan täydennyskoulutussuunnitelman mukaan.

2.8. Jaettu opettajuus, samanaikaisopettajuus, tiimiopettajuus

Jaettu opettajuus tarkoittaa sitä, että kaksi tai useampi opettaja tekee samanaikaisesti eri tehtäviä oppilaiden kanssa eri tilassa. Opettajat ovat yhdessä vastuussa opetustilanteen suunnittelusta ja toteuttamisesta.

Samanaikaisopetuksella tarkoitetaan sitä, että toinen opettaja tekee oppilaiden kanssa samoja tehtäviä samassa tai eri tilassa kuin luokan-/aineenopettaja. Samanaikaisopetuksen päämuodot ovat: 1) avustava opetus (toinen opettaa, toinen kiertää, opetus rinnakkaista), 2) rinnakaisopetus (opettajilla omat opetusryhmät luokassa, opetus rinnakkaista), 3) täydentävä opetus (tuntisuunnitelma jaettu osiin opettajien kesken, opetus peräkkäistä). Opetustilanteessa tapahtuu eriyttämistä esimerkiksi menetelmien avulla. Päävastuu opetuksen suunnittelusta on luokan-/aineenopettajalla.

Samanaikaisopetuksen eduiksi on mainittu mm., että se helpottaa opetuksen eriyttämistä, monipuolistaa opetusta, antaa mahdollisuuden oppia uutta, reflektoida ja pohtia yhdessä.

Tiimiopettajuus tarkoittaa sitä, että kaksi tai useampi opettaja suunnittelee yhdessä, mutta toteutus voi olla erilainen, eri aikaan ja erilaisilla oppimismetodeilla. Opettajilla on yhteisvastuu suunnittelussa, mutta toteuttamisvastuu on jokaisella erikseen.

2.9. Varhainen välittäminen

Varhainen välittäminen tarkoittaa tuen tarpeen havaitsemista ja tukitoimien järjestämistä mahdollisimman varhain. Lähtökohtana on lapsen oikeus saada apua ja tukea heti, kun hän sitä tarvitsee. Tukitoimien järjes-

täminen perustuu kehitysriskien tuntemiseen ja tunnistamiseen sekä kehityksen tarkkaan havainnointiin ja arviointiin. Erilaisia tukitoimia tulee tarjota mahdollisimman nopeasti ja oikea-aikaisesti. Varhaisen välittämisen painopiste on varhaiskasvatuksessa sekä esi- ja alkuopetuksessa.

Varhaisen välittämisen käsitettä on perusteltua tarkastella kahdesta näkökulmasta:

1. Iän kannalta tarkasteltuna. Jo esiopetuksen aikana rakennetaan ennaltaehkäisevää suunnitelmaa tehostettuun ja erityiseen tukeen.
2. Tilanteiden kannalta. Oppilaan iästä tai luokasta riippumatta tilanteisiin reagoidaan nopeasti ja ryhdytään tarvittaviin toimenpiteisiin suunnitelmallisesti. Tilanteet voivat liittyä oppimisen ongelmiin tai oppilaan henkilökohtaiseen tilaan.

Erityisopetuksen strategian mukaan oppilaan oppimisen mahdolliset ongelmakohdat on löydettävä riittävän varhain.

Varhaiskasvatuksessa tehdään kaikille lapsille varhaiskasvatussuunnitelma (VASU). Lapsikohtainen varhaiskasvatussuunnitelma tukee lapsen yksilöllistä kasvua, kehitystä ja oppimista. VASU tehdään yhdessä vanhempien ja henkilöstön kanssa. Se on kasvattajien työväline, jossa otetaan huomioon lapsen kokemukset, tarpeet, tulevaisuuden näkymät, lapsen mielenkiinnon kohteet ja vahvuudet.

Lapsen VASUun sisällytetään myös lapsen tuen tarpeen määrittely ja tuen järjestäminen. Suunnitelmassa kuvataan, miten lapsen yksilöllinen ohjaus ja varhaiskasvatus sovitetaan yhteen ja mitä muutoksia toiminnassa ja ympäristössä toteutetaan. Eri tahoilla lapselle laaditut kasvatus-, kuntoutus- ja lapsen esiopetuksen suunnitelmat sovitetaan yhtenäiseksi kokonaisuudeksi.

Muutaman kerran vuodessa kokoontuva moniammatillinen neuvolatiimi (lääkäri, terveydenhoitaja, puheterapeutti, fysioterapeutti, neuvolapsykologi, perheneuvolan työntekijä ja varhaiskasvatuksen erityisopettaja sekä tarvittaessa muita asiantuntijoita) päättää tarvittavista tutkimuksista ja tukitoimenpiteistä. Neuvolapsykologi keskittyy lähinnä lapsen kognitiivisiin valmiuksiin ja perheneuvola sosiaaliseen ja tunne-elämän kehitykseen sekä kasvatukselliseen tukeen.

Lapsi voi osallistua esikouluvuoden tammikuussa kouluvalmiusryhmätutkimukseen vanhempien, varhaiskasvatuksen opettajan ja erityisopettajan yhteisestä suosituksesta. Tutkimukseen voi ohjata myös neuvolatiimi tai jokin muu asiantuntija. Tehtävissä arvioidaan mm. lapsen kielellisiä, aisti-, motoriikka- ja hahmotustaitoja. Tutkimus on luonteeltaan seulonta ja ryhmätutkimuksen tuloksen perusteella (raja-arvot löytyvät) keskustellaan yksilötutkimusten tarpeesta psykologin, varhaiskasvatuksen erityisopettajan ja vanhempien kanssa.

Vuosiluokkaseulojen ja erilaisten testien avulla pyritään ongelmien varhaiseen havainnointiin, jonka pohjalta voidaan järjestää tarvittavat tukitoid-

met. Seulojen/ testien pohjalta opettajat (erityisopettaja, luokan-/aineenopettaja) valitsevat tarvittavat tukimuodot ja sopivat työnjaosta. Tulosten perusteella valitaan tuki koko luokalle, tietylle ryhmälle tai yksittäiselle oppilaalle. Mikäli seulassa tai testissä ilmenee, että kyseisessä taidossa on usealla luokan oppilaalla vaikeuksia, kannattaa tuki suunnitella koko ryhmälle. Seulat toimivat myös vuosittaisen edistymisen seurantana. Tehostetun tuen aikana voi olla perusteltua käyttää tiheämpää edistymisen seurantaa tuen vaikuttavuuden arvioimiseksi.

Kaikissa tapauksissa ongelmiin puuttuminen ja tukitoimet tulee suunnitella ja toteuttaa monialaisesti yhteistyössä oppilaan ja huoltajien kanssa.

2.10. Kasvatuskumppanuus

Kasvatuskumppanuus tarkoittaa vanhempien ja päiväkodin henkilökunnan välistä vuorovaikutussuhdetta lasten hoidossa ja kasvatuksessa ja myöhemmin kouluiässä vanhempien ja koulun henkilökunnan välistä vuorovaikutussuhdetta kasvatuksessa ja opetuksessa. Siinä sitoudutaan tietoisesti toimimaan yhdessä ja avoimesti mahdollisimman varhaisessa vaiheessa lapsen ja nuoren kehityksen ja oppimisen prosessien tukemiseksi.

Toimiva kodin ja koulun yhteistyö vaikuttaa myönteisesti oppilaiden koulumenestykseen, kotitehtävien tekemiseen ja yleiseen koulutuksen arvostamiseen ja siihen asennoitumiseen. Yhteistyöllä on vaikutusta myös koulun ja luokan ilmapiiriin ja hyvällä yhteistyöllä voidaan ehkäistä ongelmien syntymistä ja helpottaa niiden ratkaisemista. Vuorovaikutus kodin kanssa lisää opettajan oppilaantuntemusta ja auttaa häntä opetuksen suunnittelussa ja toteuttamisessa. Vanhempien rinnalla myös oppilas tulee ottaa mukaan yhteistyön luomiseen ja kehittämiseen omin ajatuksin lapsen ikätaso huomioon ottaen.

Kasvatuskumppanuus on kasvatusta ja opetushenkilöstön tietoisista sitoumuksista ja toimimista lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukemiseksi ja se perustuu lapsen tarpeiden ja edun toteutumiseen. Siinä rakennetaan luottamuksellista ja kunnioittavaa vuorovaikutusta kodin ja päivähoito/koulun välille. Kasvatuskumppanuus on vanhempien sekä kasvatusta ja opetushenkilöstön tasavertaista vuorovaikutusta, jossa rakentuvat vanhemman ja kasvattajan samanarvoiset, sisällöltään erilaiset tiedot ja taidot toimia lapsen kanssa hänen hyvinvointiaan tukevalla tavalla.

3. TUKITOIMIEN JÄRJESTÄMISEN PROSESSI ESIOPETUKSESSA

3.1. Kasvun ja oppimisen tuki esiopetuksessa

Työskentelyn ja tuen perustana esiopetuksessa ovat yhdessä kodin kanssa sovitut, perusturvallisuutta ylläpitävät tavoitteet, jotka tukevat lapsen kokonaisvaltaista kasvua. Ensisijaisesti tuetaan lapsen myönteisen minäkuvan ja terveen itsetunnon kehittymistä sekä huolehditaan tasavertaisesta

jäsenyydestä ryhmässä. Työskentelyn tulee olla leikinomaista, lapsen kehitystasosta lähtevää toiminnallista ryhmä- ja yksilöohjausta.

Esiopetuksen ja tuen järjestämisen lähtökohdista ovat sekä esiopetusryhmän että kunkin lapsen vahvuudet ja oppimis- ja kehitystarpeet. Kasvun ja oppimisen tukeminen merkitsee yhteisöllisiä ja oppimisympäristöön liittyviä ratkaisuja sekä lapsen yksilöllisiin tarpeisiin vastaamista. Jokaisella lapsella tulee olla mahdollisuus omista lähtökohdistaan käsin saada tukea kasvuun ja oppimiselle sekä kehittää oppimisvalmiuksiaan. Esiopetuksessa tulee ottaa huomioon monenlaiset oppijat ja oppimisen erilaiset lähtökohdat ja tavat sekä lasten kulttuuritausta. Erityistä huomiota tulee kiinnittää tuen tarpeen arviointiin lapsella, jonka perusopetuksen aloittamista on päätetty siirtää vuotta myöhäisemmäksi.

Lapsia kannustetaan aloitteellisuuteen ja vastuullisuuteen, tarjotaan haasteita ja annetaan kehittymistä edistävää ohjausta ja tukea. Lapsen tervettä itsetuntoa vahvistetaan myönteisten oppimiskokemusten ja kannustavan palautteen avulla sekä tarjotaan mahdollisuuksia monipuoliseen vuorovaikutukseen. Huomiota tulee kiinnittää oppimisen esteiden ja oppimisvaikeuksien varhaiseen tunnistamiseen.

Tuen tarpeen varhaiseksi havaitsemiseksi lasten kasvua ja oppimista tulee arvioida jatkuvasti ja aloittaa tuen antaminen riittävän varhain. Lapsen saaman tuen tulee olla joustavaa, pitkäjänteisesti suunniteltua ja tuen tarpeen mukaan muuttuvaa. Tukimuotoja käytetään sekä yksittäin että yhdessä toisiaan täydentävinä. Tukea annetaan niin kauan ja sen tasoisena kuin se on tarpeellista. Tuen tarvetta arvioitaessa ensimmäiseksi tarkastellaan käytettyjä toimintatapoja, opetusjärjestelyjä ja oppimisympäristöjä sekä niiden soveltuvuutta lapselle. Tarkastelun pohjalta arvioidaan, voidaanko näitä muuttamalla toteuttaa lapselle paremmin sopivia pedagogisia ratkaisuja.

Tuen tarpeen arvioinnissa voidaan hyödyntää lapselle tehtyjen terveystarkastusten ja mahdollisesti muiden arviointien tuloksia. Mikäli lapsi esiopetuksen lisäksi käyttää muita varhaiskasvatuspalveluja, yhteistyö esiopetuksen ja muun varhaiskasvatuksen henkilöstön kesken on tärkeää lapsen kasvun ja oppimisen tuen tarpeen havaitsemiseksi ja tuen toteuttamiseksi. Yhteistyöhön kulloinkin osallistuvat ammattihenkilöt harkitaan tapauskohtaisesti. Huoltaja ja lapsi eivät voi kieltäytyä kasvun ja oppimisen tuen vastaanottamisesta, eikä heidän suostumustaan tarvita tuen tarpeen arviointiin ja tuen suunnitteluun.

Tuen tulee muodostaa suunnitelmallinen jatkumo. Pedagoginen asiantuntemus ja opettajien yhteistyö tuen tarpeen havaitsemisessa sekä tuen suunnittelussa ja toteuttamisessa on tärkeää. Tuki suunnitellaan ja toteutetaan tarvittaessa moniammatillisessa opetuksen asiantuntijaryhmässä. Huoltajalle tulee antaa tietoa tukitoimista sekä mahdollisuus esittää näkemyksensä tuen antamisesta. Tuki annetaan lapselle omassa esiopetusryhmässä, ellei tuen antaminen välttämättä edellytä lapsen siirtämistä toiseen esiopetusryhmään tai muuhun soveltuvaan esiopetuksen järjestämispaikkaan. Lapsen esiopetuksen fyysinen ja sosiaalinen oppimisympäristö ja tarvittavat tukipalvelut tulee järjestää niin, että lapsi voi mahdolli-

simman täysipainoisesti osallistua esiopetusryhmän toimintaan. Erityisesti huolehditaan tuen jatkumisesta lapsen siirtyessä muusta varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja esiopetuksesta perusopetukseen.

<i>Yleinen tuki</i>	<i>Tehostettu tuki</i>	<i>Erityinen tuki</i>
TUKIMUODOT		
laadukas vuorovaikutus perustaitojen harjaannuttaminen itsetunnon vahvistaminen samanaikaisopetus eriyttäminen kasvatuskumppanuus joustavat ryhmät keltan havainnot esiopetussuunnitelma (lapsikohtainen)	varhaiskasvatuksen kuntoutukselliset tukitoimet esiopetuksen oppimissuunnitelma moniammatillinen yhteistyö erityisopettajan konsultaatio/ ohjaus avustajan käyttö	erityispedagoginen osaaminen kuntoutussuunnitelma/ HOJKS moniammatillisen yhteistyön tehostuminen erityisopettajan konsultaatio/ ohjaus avustajan roolin korostuminen välineet
	Pedagoginen arvio	Pedagoginen selvitys

Kuvio 2. Esiopetuksen kolmiportainen tuen malli.

Käsittekartta esiopetuksen tukimuodoista (liite 1).

Kolmiportaisen tuen prosessikuvaus/ esiopetus (liite 2).

Varhaiskasvatuksessa toimii kolme erityisopettajaa, joiden vastuualueena on useampi päiväkotia (esiopetusryhmä). Hirvikosken ja Puistometsän päiväkodeilla on omat erityisopettajansa. Nappulakosken ja Nappulanpellon päiväkodeilla erityisopetuksesta huolehtii Verkanappuloiden erityisopettaja.

Varhaiskasvatuksen erityisopettajan keskeisiä tehtäviä ovat mm. seuraavat:

- osallistuu sopivan esiopetuspaikan etsimiseen ja mahdollisten tukitoimien valmisteluun
- selvittää yhdessä vanhempien, esiopetushenkilöstön ja neuvolan kanssa lasten erityisen tuen tarpeita ja ohjaa tarvittaessa jatkotutkimuksiin
- ohjaa henkilöstöä lapsen varhaisten tukitoimien käynnistämässä
- osallistuu esiopetuksen pedagogisten toimintaympäristöjen arviointiin ja suunnitteluun
- osallistuu lapsikohtaisten suunnitelmien laatimiseen ja arviointiin yhdessä vanhempien, henkilökunnan ja muiden asiantuntijoiden kanssa
- huolehtii tehostettua ja erityistä tukea tarvitsevan lapsen siirtymisestä perusopetukseen yhteistyötahojen kanssa
- toimii moniammatillisissa yhteistyö- ja kehittämissuhteissa

3.2. Yleinen tuki esiopetuksessa

Laadukas esiopetus sekä mahdollisuus saada ohjausta ja tukea kasvuun ja oppimiseen kaikkina esiopetuksen työpäivinä on jokaisen lapsen oikeus. Työyhteisön toimintatapoja ja – kulttuuria kehitetään niin, että yhteistyötä ja yhdessä tapahtuvaa oppimista voidaan hyödyntää ja lasten erilaisuus voidaan kohdata mahdollisimman hyvin. Esiopetusyhteisössä välittäminen, huolenpito ja myönteinen ilmapiiri edistävät lapsen kasvua ja oppimista.

Opettajalla on vastuu esiopetusryhmän ja sen jokaisen lapsen erilaisten lähtökohtien ja tarpeiden huomioon ottamisessa esiopetuksessa. Yhteistyö huoltajien, toisten opettajien, muun varhaiskasvatuksen henkilöstön ja eri asiantuntijoiden kanssa edesauttaa tässä onnistumista. Opettajan tehtävänä on ohjata ryhmää toimimaan niin, että sen sisäinen vuorovaikutus edistää kasvua ja oppimista. Opettaja auttaa lapsia tunnistamaan omat vahvuutensa ja voimavaransa. Erytystä huomiota tulee kiinnittää lapsen oppimisen valmiuksien, myönteisen minäkuvan ja tekemisen ilon vahvistamiseen kaikissa työskentelytilanteissa.

Opetustyöhön sisältyy ohjauksellisia ja opetuksen järjestämiseen liittyviä sekä oppilashuollollisia tehtäviä. Tuen tarpeiden arviointi ja tarvittavan tuen tarjoaminen kuuluu opettajan työhön ja kaikkiin esiopetustilanteisiin. Tuki rakennetaan opettajien sekä tarvittaessa muiden asiantuntijoiden yhteistyönä ja vuorovaikutuksessa huoltajan ja lapsen kanssa.

Esiopetuksessa ilmeneviin tuen tarpeisiin vastataan opetusta eriyttämällä, opettajien yhteistyöllä ja opetusryhmiä joustavasti muuntelemalla. Esiopetuksen aloitusvaiheessa opettaja laatii yhteistyössä huoltajan ja lapsen kanssa yleisen tuen oppimissuunnitelman, jonka avulla lapselle pyritään turvaamaan parhaat edellytykset kasvaa ja oppia. Esiopetuksessa voidaan käyttää erityisopettajan ja avustajan palveluja.

Oppimissuunnitelma osana yleistä tukea

Suunnitelma sisältää soveltuvin osin samoja osa-alueita kuin tehostettua tukea varten laadittava oppimissuunnitelma. Lasta varten pohditut tavoitteet ja tukitoimet hyödyttävät lapsen kasvua ja oppimista. Oppimissuunnitelma helpottaa lapsen yksilöllisten piirteiden havainnointia, tunnistamista ja seuraamista sekä ohjaa kasvatuksen ja opetuksen suunnittelua kunkin lapsen tarpeista ja lähtökohdista. Lapsen esiopetusta voidaan myös syventää tai laajentaa oppimissuunnitelman avulla, silloin kun se on perusteltua lapsen valmiuksien kannalta. Oppimissuunnitelma on tukena lapsen kouluvalmiuden arvioinnissa sekä helpottamassa lapsen koulunkäynnin aloittamista.

Yleistä tukea annetaan heti tuen tarpeen ilmetessä, eikä tuen aloittaminen edellytä erityisiä tutkimuksia tai päätöksiä.

3.3. Tehostettu tuki esiopetuksessa

Oppilaalle, joka tarvitsee oppimisessaan ja koulunkäynnissään säännöllistä tukea tai samanaikaisesti useita tukimuotoja, on pedagogiseen arvioon pe-

rustuen annettava tehostettua tukea hänelle tehdyn oppimissuunnitelman mukaisesti. Tehostettua tukea annetaan silloin, kun yleinen tuki ei riitä, niin kauan kuin lapsi sitä tarvitsee.

Tehostettu tuki suunnitellaan yksittäistä lasta varten kokonaisuutena. Lapsen kasvua ja oppimista tuetaan suunnitelmallisesti ja pyritään samalla ehkäisemään ongelmien kasvamista, monimuotoistumista ja kasautumista. Tehostetun tuen aikana lapsen kasvua ja oppimisen etenemistä tulee seurata ja arvioida säännöllisesti, ja tarpeen vaatiessa oppimissuunnitelmaa on tarkistettava vastaamaan lapsen tuen tarvetta.

Tehostetun tuen aikana erityisopettajan antaman tuen, lapsen yksilöllisen ohjauksen, joustavien ryhmittelyjen ja kodin kanssa tehtävän yhteistyön merkitys korostuu. Myös opiskeluhuollon osuutta lapsen hyvinvoinnin edistäjänä ja ylläpitäjänä vahvistetaan. Tuki tulee järjestää laadultaan ja määrältään lapsen kehitystason ja yksilöllisten tarpeiden mukaisesti. On tärkeää huolehtia lapsen mahdollisuuksista onnistumisen kokemuksiin niin oppimisessa kuin ryhmän jäsenenäkin ja tukea lapsen myönteistä käsitystä itsestään.

Tehostettua tukea annetaan pääsääntöisesti esiopetuksen loppuun saakka. Koska tuen vaikutuksia ei voida yleensä todeta lyhyessä ajassa, erityisen tuen päätöksen tekeminen esiopetuksen aikana tehostettua tukea saavalle lapselle on harvoin tarpeen. Jos tehostettu tuki ei ole enää tarpeen, käsitellään tehostetun tuen päättäminen pedagogiseen arvioon perustuen moniammatillisessa opetuksen asiantuntijaryhmässä.

3.3.1. Pedagoginen arvio

Tehostetun tuen aloittaminen perustuu pedagogiseen arvioon. Siinä kuvataan mm.:

- lapsen kasvun ja oppimisen kokonaistilanne esiopetuksen henkilöstön, huoltajan ja lapsen näkökulmasta
- lapsen saama yleinen tuki ja arvio eri tukimuotojen vaikutuksista
- lapsen kiinnostuksen kohteet, kasvuun ja oppimiseen liittyvät vahvuudet, oppimisvalmiudet ja erityistarpeet
- arvio siitä, millaisilla pedagogisilla, oppimisympäristöön liittyvillä, oppilashuollollisilla tai muilla tukijärjestelyillä lasta tulisi tukea
- arvio tehostetun tuen tarpeesta

Lapsen esiopetuksen opettaja tai opettajat laativat kirjallisen pedagogisen arvion. Tarvittaessa (lapsen hyvinvointiin ja kokonaiskehitykseen liittyvissä ongelmissa) laatimisessa käytetään myös muita asiantuntijoita (esim. erityisopettaja). Tuen tarpeiden selvittämisen sekä tuen suunnittelun ja onnistuneen toteuttamisen kannalta yhteistyö huoltajan ja lapsen kanssa on tärkeää. Tehostetun tuen aloittaminen, järjestäminen ja tarvittaessa lapsen siirtyminen takaisin yleisen tuen piiriin käsitellään pedagogiseen arvioon perustuen moniammatillisessa opetuksen asiantuntijaryhmässä. (varhaiskasvatuksen opettaja, erityisopettaja, päiväkodin johtaja, muut lapsen kuntoutukseen ja kasvatukseen osallistuvat tahot, esim. psykologi, puhe-/fysio-/toimintaterapeutti sekä huoltaja(t)). Ryhmän kokoonpano

harkitaan tapauskohtaisesti. Lapselle järjestettävä tehostettu tuki kirjataan hänelle laadittavaan oppimissuunnitelmaan.

Pedagogisen arvion laatimisessa hyödynnetään lapselle osana yleistä tukea laadittua lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelmaa sekä huoltajan luvalla lapselle mahdollisesti laadittua varhaiskasvatussuunnitelmaa ja kuntoutussuunnitelmaa.

3.3.2. Tehostetun tuen oppimissuunnitelma

Lapsen esiopetuksen tehostetun tuen oppimissuunnitelma on suunnitelma lapsen kasvun ja oppimisen etenemisestä ja esiopetuksessa tarvittavista järjestelyistä sekä lapsen tarvitsemasta tuesta. Sitä voidaan käyttää osana yleistä tukea ja sitä tulee käyttää tehostetun tuen aikana. Suunnitelma lisää opettajien tietoisuutta lapsen tilanteesta ja helpottaa siten kunkin opettajan oman työn suunnittelua ja opettajien keskinäistä sekä kodin kanssa tehtävää yhteistyötä. Suunnitelmasta myös huoltaja saa itselleen tietoa ja voi siten paremmin tukea lastaan. Suunnitelma antaa myös pohjan lapsen kasvu- ja oppimisprosessin edistymisen arvioinnille.

Tehostettua tukea varten tehtävä oppimissuunnitelma perustuu pedagogisessa arviossa tuotettuun tietoon. Lapsen esiopetuksen tehostetun tuen oppimissuunnitelman laativat opettajat yhteistyössä huoltajan ja lapsen kanssa. Laatimiseen osallistuvat tarvittaessa myös muut asiantuntijat.

Tehostettuun tukeen liittyvän oppimissuunnitelman tulee sisältää seuraavat tiedot sen mukaan kuin lapsen esiopetuksen ja tukitoimien järjestäminen edellyttää:

Lapsen hyvinvointiin, kasvuun ja oppimiseen liittyvät tavoitteet

- lapsen näkemys tavoitteistaan ja kiinnostuksen kohteistaan
- lapsen kasvuun ja oppimiseen liittyvät vahvuudet, oppimisvalmiudet ja erityistarpeet
- lapsen oppimiseen, työskentely- ja vuorovaikutustaitoihin liittyvät tavoitteet

Pedagogiset ratkaisut

- oppimisympäristöihin liittyvät ratkaisut
- lapsen tukeen liittyvät ratkaisut, kuten joustavat ryhmitteilyt, samanaikaisopetus, opetusmenetelmät, työskentelytavat ja kommunikointitavat
- lapselle tarjottava osa-aikainen erityisopetus
- lapsen ohjaukseen liittyvät tavoitteet ja toimenpiteet

Tuen edellyttämä yhteistyö ja palvelut

- opiskeluhuollon ja muiden asiantuntijoiden antama tuki ja eri toimijoiden vastuunjako
- esiopetukseen osallistumisen edellyttämät perusopetuslain mukaiset tulkitsemis- ja avustajapalvelut, muut opetuspalvelut, erityiset apuvälineet sekä eri toimijoiden vastuunjako

- yhteistyön toteuttaminen lapsen ja huoltajan kanssa, huoltajan tarjoama tuki
- lapsen mahdollinen osallistuminen muuhun varhaiskasvatukseen ja kuvaus yhteistyöstä toiminnan järjestäjän kanssa

Tuen seuranta ja arviointi

- oppimissuunnitelman tavoitteiden toteutumisen seuranta, toimenpiteiden vaikuttavuuden arviointi sekä arviointijankohdat
- oppimissuunnitelman tarkistaminen ja sen ajankohta
- suunnitelman laatimiseen osallistuneet henkilöt

Suunnitelman laatimisessa hyödynnetään lapselle osana yleistä tukea laadittua lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelmaa, pedagogista arviota ja sen yhteydessä kerättyä tietoa sekä huoltajan luvalla lapselle mahdollisesti laadittua varhaiskasvatussuunnitelmaa ja kuntoutussuunnitelmaa. Oppimissuunnitelmassa ei kuvata lapsen henkilökohtaisia ominaisuuksia.

Oppimissuunnitelma tehostetun tuen aikana

Oppilaalle, joka tarvitsee kasvussaan ja oppimisessaan säännöllistä tukea tai samanaikaisesti useita tukimuotoja, on annettava tehostettua tukea hänelle tehdyn oppimissuunnitelman mukaisesti. Oppimissuunnitelma tulee laatia, ellei siihen ole ilmeistä estettä, yhteistyössä lapsen ja huoltajan sekä tarvittaessa lapsen muun laillisen edustajan kanssa.

3.4. Erityinen tuki esiopetuksessa

Erityistä tukea annetaan niille lapsille, joiden kasvun, kehityksen tai oppimisen tavoitteiden saavuttaminen ei toteudu riittävästi muuten. Lapsen edellytykset ovat voineet heikentyä esimerkiksi vamman, sairauden, toimintavajavuuden tai kasvuympäristöön liittyvien riskitekijöiden vuoksi. Erityisen tuen tarvetta arvioitaessa otetaan huomioon esiopetuksen opetushenkilöstön, opiskeluhuollon palveluista vastaavien sekä huoltajan näkemys lapsen kehitykseen ja oppimiseen liittyvistä riskitekijöistä.

Erityinen tuki järjestetään joko yleisen tai pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä, siten kuin erityisen tuen päätöksessä on määrätty.

Erityisen tuen tehtävänä esiopetuksessa on tarjota lapselle kokonaisvaltaista ja suunnitelmallista kasvun ja oppimisen tukea ja edistää hänen oppimisedellytyksiään. Lapsen itsetuntoa ja oppimismotivaatiota vahvistetaan. Myös erityistä tukea saavan lapsen on saatava kokea onnistumisen ja oppimisen iloa.

Erityisen tuen aikana ovat käytettävissä erityisopetuksen lisäksi kaikki muut esiopetuksen tukimuodot.

Esiopetuksessa pyritään noudattamaan lähipalveluperiaatetta ja inklusiivista mallia. Erityiseen tukeen siirtyvää lasta ei pääsääntöisesti siirretä toiseen esiopetuspaikkaan, vaan tarvittavat tukitoimet järjestetään lapsen nykyisessä esiopetuspaikassa.

Loimaalla esiopetuksessa erityistä tukea tarvitseva lapsi sijoitetaan tuen tarpeen huomioiden ensisijaisesti lähialueen päivähoitopaikan tavalliseen lapsiryhmään. Esiopetussijoituksen valmistelussa otetaan huomioon fyysiset, toiminnalliset ja sosiaaliset edellytykset, jotka mahdollistavat kaikkien lasten tasavertaisen mahdollisuuden osallistua kykyjensä mukaan lapsiryhmän toimintaan. Inklusiivisen näkemyksen mukaan esiopetus tulisi toteuttaa mahdollisimman pitkälle yleisten varhaiskasvatuspalveluiden yhteydessä.

3.4.1. Pedagoginen selvitys

Pedagogisen selvityksen laatimista varten varhaiskasvatuksen opettaja hankkii lapsen esiopetuksesta vastaavilta kirjallisen selvityksen lapsen oppimisen etenemisestä sekä moniammatillisen opetuksen asiantuntijaryhmän tekemän selvityksen lapsen saamasta tehostetusta tuesta sekä lapsen kokonaistilanteesta. Selvitysten perusteella esiopetuksen järjestäjä tekee arvion lapsen erityisen tuen tarpeesta. Selvitysten ja niiden pohjalta laaditun arvion muodostamaa kokonaisuutta kutsutaan pedagogiseksi selvitykseksi.

Kirjallisessa pedagogisessa selvityksessä kuvataan:

- lapsen oppimisen eteneminen
- lapsen kasvun ja oppimisen kokonaistilannetta esiopetuksen henkilöstön, huoltajan ja lapsen näkökulmista
- lapsen saama tehostettu tuki ja arvio eri tukimuotojen vaikutuksista
- lapsen vahvuudet ja kiinnostuksen kohteet, oppimisvalmiudet sekä lapsen kehitykseen ja oppimiseen liittyvät erityistarpeet
- arvio siitä, millaisilla pedagogisilla, oppimisympäristöön liittyvillä, ohjauksellisilla, oppilashuollollisilla tai muilla tukijärjestelyillä lasta voidaan tukea
- arvio erityisen tuen tarpeesta

Tukijärjestelyt voivat sisältää mm. opetushenkilöstöön, opiskeluhooltoon, avustajiin ja muihin tarvittaviin palveluihin, opetusmenetelmiin ja työtapoihin, materiaaleihin ja välineisiin liittyviä tekijöitä.

Pedagogisen selvityksen lisäksi erityisen tuen päätöksen valmistelemiseksi tulee tarvittaessa hankkia muita lausuntoja, kuten psykologinen tai lääketieteellinen lausunto tai vastaava sosiaalinen selvitys.

Pedagogisen selvityksen laadinnassa hyödynnetään myös lapselle laadittua esiopetuksen oppimissuunnitelmaa sekä huoltajan luvalla lapselle mahdollisesti laadittua varhaiskasvatussuunnitelmaa ja kuntoutussuunnitelmaa. Pedagogisen selvityksen laatii varhaiskasvatuksen opettaja erityisopettajan tuella.

3.4.2. Erityisen tuen päätös

Erityisen tuen päätös voidaan tehdä ennen esiopetuksen alkamista tai sen aikana ilman sitä edeltävää pedagogista selvitystä ja oppimisen tehostetun tuen antamista, jos psykologisen tai lääketieteellisen arvion perusteella ilmenee, että oppilaan opetusta ei vammaan, sairauteen, kehityksessä viivästymisen tai tunne-elämän häiriön taikka muun vastaavan erityisen syyn vuoksi voida antaa muuten. Yleensä erityisen tuen päätös tehdään aikaisintaan esiopetuksen alkaessa. Jos erityisen tuen päätös tehdään esiopetuksen aikana ilman tehostetun tuen antamista, tulee sen perustua lapsen tilanteen uudelleen arviointiin esimerkiksi onnettomuuden tai vakavan sairauden seurauksena.

Ennen erityistä tukea koskevan päätöksen tekemistä esiopetuksen järjestäjän on kuultava oppilasta ja tämän huoltajaa tai laillista edustajaa sekä tehtävä pedagoginen selvitys. Päätöksen tekee sivistysjohtaja.

Erityisen tuen päätöksessä tulee päättää lapsen pääsääntöinen opetusryhmä, mahdolliset tulkitsemis- ja avustajapalvelut, muut tarvittavat palvelut sekä tarvittaessa lapsen esiopetuksen poikkeava järjestäminen.

Perusopetuslain mukaan erityisen tuen tarpeellisuus tarkistetaan aina lapsen tuen tarpeen muuttuessa sellaisissa asioissa, joista päätetään erityisen tuen päätöksessä. Tarkistaminen esiopetuksen aikana tarkoittaa yleensä jonkin erityisen tuen päätöksessä määrätyn asian muuttamista. Tällaisia ovat esimerkiksi muutos avustajapalvelussa tai erityisissä apuvälineissä. Tarkistamista varten tehdään uusi pedagoginen selvitys. Mikäli lapsi ei enää tarvitse erityistä tukea, tulee tuen lopettamisesta tehdä päätös. Päätöksen tekee sivistysjohtaja. Tällöin lapselle ryhdytään antamaan tehostettua tukea. Koska tuen vaikutuksia ei voida yleensä todeta lyhyessä ajassa, erityisen tuen lopettaminen esiopetuksen aikana on harvinaista.

3.4.3. Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS)

Erityistä tukea koskevan päätöksen toimeenpanemiseksi lapselle on laadittava henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma. Lapsen opettajat laativat suunnitelman yhteistyössä huoltajan ja lapsen kanssa, ellei siihen ole ilmeistä estettä. Tarvittavilta osin se valmistellaan moniammatillisena yhteistyönä.

HOJKSin tehtävänä on tukea pitkäjänteisesti lapsen yksilöllistä kasvu- ja oppimisprosessia. Se on lapsen kasvuun ja oppimiseen liittyvä tavoitesuunnitelma sekä suunnitelma esiopetuksen sisällöistä, pedagogisista menetelmistä ja muista tarvittavista tukitoimista.

Suunnitelman tulee sisältää seuraavat tiedot sen mukaan kuin lapsen esiopetuksen ja tukitoimien järjestäminen edellyttää:

Lapsen hyvinvointiin, kasvuun ja oppimiseen liittyvät tavoitteet

- lapsen näkemys tavoitteistaan ja kiinnostuksen kohteistaan

- lapsen kasvuun ja oppimiseen liittyvät vahvuudet, oppimisvalmiudet ja erityistarpeet
- lapsen oppimiseen, työskentelytaitoihin sekä kehitykseen liittyvät tavoitteet, kuten tiedolliset, sosiaaliset, motoriset, kielelliset ja emotionaaliset tavoitteet

Pedagogiset ratkaisut

- oppimisympäristöihin liittyvät ratkaisut
- lapsen tukeen liittyvät ratkaisut, kuten joustavat ryhmitteilyt, samanaikaisopetus, opetusmenetelmät, työskentelytavat ja kommunikointitavat
- lapselle tarjottava erityisopetus
- lapsen ohjaukseen liittyvät tavoitteet ja toimenpiteet

Tuen edellyttämä yhteistyö ja palvelut

- oppilashuollon ja muiden asiantuntijoiden antama tuki ja eri toimijoiden vastuunjako
- erityistä tukea koskevan päätöksen mukaiset tulkitsemis- ja avustajapalvelut, muut opetuspalvelut, erityiset apuvälineet sekä eri toimijoiden vastuunjako
- yhteistyön toteuttaminen lapsen ja huoltajan kanssa, huoltajan tarjoama tuki
- lapsen mahdollinen osallistuminen muuhun varhaiskasvatukseen ja kuvaus yhteistyöstä toiminnan järjestäjän kanssa
- kuvaus lapsen esiopetuksen kuljetusten järjestelyistä ja vastuista sekä kuljetusta odottavan lapsen ohjatusta toiminnasta ja valvonnasta

Tuen seuranta ja arviointi

- lapsen ja huoltajan kanssa yhdessä tehtävä arvio lapsen hyvinvoinnin ja oppimisen kokonaistilanteesta
- HOJKSin tavoitteiden toteutumisen seuranta ja toimenpiteiden vaikuttavuuden arviointi sekä arviointiajankohdat
- HOJKSin tarkistaminen ja sen ajankohta
- suunnitelman laatimiseen osallistuneet henkilöt

HOJKSissa ei kuvata lapsen henkilökohtaisia ominaisuuksia. HOJKSiin voidaan liittää huoltajan yksilöidyt tiedonsiirtoluvat.

Jos lapselle on annettu tehostettua tukea, henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman laatimisessa hyödynnetään osana tehostettua tukea tehtyä lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelmaa. Lisäksi hyödynnetään huoltajan luvalla lapselle mahdollisesti laadittua varhaiskasvatussuunnitelmaa ja kuntoutussuunnitelmaa sekä otetaan huomioon mahdollisessa pedagogisessa selvityksessä todetut asiat.

Suunnitelma tulee tarkistaa tarvittaessa, kuitenkin vähintään kerran lukuvuodessa, lapsen tarpeiden mukaiseksi. HOJKSia muutetaan aina lapsen tuen tarpeen tai esiopetuksen tavoitteiden muuttuessa. Jos erityisen tuen

antaminen päätetään lopettaa, lapselle laaditaan oppimissuunnitelma tehostetun tuen antamiseksi.

4. KOULUNKÄYNNIN ALOITTAMINEN

Koulunkäynnin aloittamista tuetaan tarvittaessa erilaisin joustavin järjestelyin, joilla pyritään löytämään ratkaisu, joka parhaiten tukee oppilaan etua.

4.1. Opetuksen poikkeava aloittamisajankohta

Huoltajilla on mahdollisuus anoa koulunkäynnin aloituksen lykkäämistä, jolloin on mahdollista käydä kaksi vuotta esikoulua tai koulunkäynnin aloittamista vuotta ennen oppivelvollisuuden alkamista (PoL 27 §).

Kummassakin tapauksessa edellytetään psykologinen tai lääketieteellinen selvitys lapsen kouluvalmiuksista. Päätöksen asiasta tekee sivistysjohtaja.

Ensisijaisesti tulee kuitenkin miettiä erilaisia joustavia koulunkäynnin aloittamisen vaihtoehtoja.

4.2. Pidennetty oppivelvollisuus

Jos perusopetukselle säädettyjä tavoitteita ei lapsen vammaisuuden tai sairauden vuoksi ilmeisesti ole mahdollista saavuttaa yhdeksässä vuodessa, alkaa oppivelvollisuus vuotta perusopetuslaissa säädettyä aikaisemmin ja kestää 11 vuotta. Esiopetus voi pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä oleville oppilaille annettavassa erityisopetuksessa kestää yhden tai kaksi vuotta. Tarkoitus on vahvistaa oppilaan valmiuksia niin, että hän selviytyisi opiskelustaan perusopetuksessa mahdollisimman hyvin.

Pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin kuuluvat vaikeasti vammaiset lapset. Heitä ovat mm. näkö- ja kuulovammaiset sekä muutoin ruumiillisesti tai henkisesti vaikeasti vammaiset tai kehityksessään viivästyneet lapset. Myös vaikea sairaus voi olla syynä pidennettyyn oppivelvollisuuteen.

Päätös pidennetystä oppivelvollisuudesta tehdään pääsääntöisesti ennen oppivelvollisuuden alkamista. Lapselle tehdään tällöin myös päätös erityisestä tuesta. Lapsella on oppivelvollisuuden alkamista edeltävänä vuonna oikeus saada esiopetusta. Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevalla lapsella tämä oikeus alkaa sen vuoden syyslukukauden alussa, jolloin lapsi täyttää viisi vuotta. Päätös oppivelvollisuuden pidentämisestä tarvitaan ennen esiopetuksen alkua, jotta oikeus siihen voi toteutua.

Lapsen huoltajalle tulee antaa ajoissa tietoa pidennetyn oppivelvollisuuden eri vaihtoehdoista ja valinnan vaikutuksista. Huoltaja päättää, osallistuuko lapsi oppivelvollisuutta edeltävään esiopetukseen. Esiopetuksen kesto ja perusopetuksen aloittaminen tulee suunnitella lapsen edistymisen, tuen tarpeen ja kokonaistilanteen perusteella.

Pidennetyt oppivelvollisuuden piirissä olevien oppilaiden opetus voidaan järjestää vaihtoehtoisesti seuraavilla tavoilla:

1. Lapsi aloittaa oppivelvollisuutta edeltävässä esiopetuksessa sinä vuonna, kun hän täyttää viisi vuotta, jatkaa toisen vuoden oppivelvollisuuden suorittamiseen kuuluvassa esiopetuksessa ja aloittaa tämän jälkeen perusopetuksen.
2. Lapsi aloittaa pidennettyyn oppivelvollisuuteen kuuluvan esiopetuksen sinä vuonna, kun hän täyttää kuusi vuotta ja opiskelee esiopetuksessa yhden vuoden, minkä jälkeen hän aloittaa perusopetuksen.
3. Lapsi aloittaa pidennettyyn oppivelvollisuuteen kuuluvan esiopetuksen sinä vuonna, kun hän täyttää kuusi vuotta ja opiskelee esiopetuksessa kaksi vuotta. Tällöin perusopetuksen alkamista lykätään vuodella ja lapsi aloittaa perusopetuksen sinä vuonna, kun hän täyttää 8 vuotta. Tästä tehdään erillinen hallintopäätös (sivistysjohtaja).

Opetuksen järjestäminen ratkaistaan lapsen yksilöllisen tilanteen mukaan. Tähän osallistuvat lapsen opetuksesta ja kasvatuksesta vastaavat sekä lasta tutkivat ja kuntouttavat tahot eli huoltaja(t), varhaiskasvatuksen opettaja, varhaiskasvatuksen erityisopettaja, vastaanottavan koulun opettaja, psykologi, kuraattori sekä tarvittaessa mm. lääkäri ja terapeutit.

Pidennetyt oppivelvollisuuden piirissä olevalle, erityistä tukea saavalle lapselle laaditaan henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma esiopetuksen alkaessa.

Päätöksen pidennetyistä oppivelvollisuudesta tekee sivistysjohtaja.

Oppilaan tarve pidennettyyn oppivelvollisuuteen arvioidaan erityisen tuen päätöksen tarkistamisen yhteydessä. Jos todetaan, ettei oppilas enää kuulu pidennetyt oppivelvollisuuden piiriin, tehdään päätös pidennetyt oppivelvollisuuden päättämisestä, jonka jälkeen oppilas kuuluu yleisen oppivelvollisuuden piiriin. Tarvittaessa oppilaalle voidaan edelleen antaa erityistä tukea.

4.3. Koulunkäynnin joustava aloitus

Loimaalla on mahdollista suorittaa alkuopetus kolmivuotisena. Kolmivuotisessa alkuopetuksessa koulun voi aloittaa kevennettynä mallina, jolloin alkuopetuksen tavoitteet on mitoitettu oppilaan valmiuksien ja taitojen mukaan.

Koulunkäynnin joustavassa aloituksessa noudatetaan luokattomuuden periaatetta eli oppiminen etenee oppilaan edellytysten mukaan, ei siis luokkatason mukaan. Oppilaille laaditaan oppimissuunnitelma, johon kirjataan mm. oppilaan oppimisedellytykset, mahdolliset tuen tarpeet sekä sovitaan oppimisen tavoitteista. Tavoitteena on oppia koulunkäyntitaitoja sekä alkuopetuksen oppisisällöt.

Ehdotuksen oppilaan pääsystä joustavaan alkuopetukseen tekee esiopetuksen moniammatillinen opetuksen asiantuntijaryhmä. Opetuksen järjestäminen suunnitellaan yhteistyössä koulun ja huoltajien kanssa. Päätöksen

opetuksen järjestämispaikesta tekee sivistysjohtaja (mikäli koulu on muu kuin oppilaan lähikoulu).

Ks. luku 5.4.6. vuosiluokkiin sitomaton opetus ja sen hyödyntäminen koulukäynnin joustavassa aloituksessa.

5. TUKITOIMIEN JÄRJESTÄMISEN PROSESSI PERUSOPETUKSESSA

5.1. Kasvun, oppimisen ja koulunkäynnin tuen kolmiportaisuus

Hyvin toimivalla koululla on selkeästi tiedostettu yhteinen tehtävä, ja sen toiminnan painopiste on oppimisen edistämässä. Lisäksi koulun ilmapiiri, oppimisympäristö ja sidosryhmät tukevat oppimista. Koulun henkilöstöllä on selkeä käsitys perustehtävästä ja tavoitteista: johtamisessa korostuu kasvatus ja opetus, kaikessa toiminnassa korostuvat oppimista edistävät toimenpiteet, henkilöstön jatkuva kehittäminen sekä koulun ja kodin väliin yhteistyöhön panostaminen.

HYVÄ KOULUPÄIVÄ: laadukas perusopetus, kasvua ja kehitystä tukeva toimintakulttuuri, yhteisöllisyys, kodin ja koulun yhteistyö, turvallisuus...				
Yleinen tuki		Tehostettu tuki		Erityinen tuki
Lakisäätöiset prosessit	Pedagoginen arvio	Oppimissuunnitelma	Pedagoginen selvitys	Erityisen tuen päätös ja HOJKS
Opetuksen ja tuen suunnittelun välineet				
(opettajan oma työväline, voi käyttää PA-pohjaa)	Pedagoginen arvio ja selvitys -> (pakollinen, yhtenäiset lomakkeet)		HOJKS (pakollinen, yhtenäinen lomake)	
Esimerkkejä tukimuodoista	Esimerkkejä tukimuodoista	Esimerkkejä tukimuodoista	Esimerkkejä tukimuodoista	Esimerkkejä tukimuodoista
eriyttäminen joustavat ryhmittelyt kodin ja koulun yhteistyö oppilaanohjaus oppilashuollon tuki tukiopetus osa-aikainen erityisopetus kerhotoiminta aamu- ja iltapäivätoiminta 1.-2. apuvälineet yms. avustajapalvelut <i>Läksyparkki</i> <i>JOPO</i>	eriyttäminen joustavat ryhmittelyt kodin ja koulun yhteistyö oppilaanohjaus oppilashuollon tuki oppimissuunnitelma tukiopetus osa-aikainen erityisopetus kerhotoiminta aamu- ja iltapäivätoiminta 1.-2. apuvälineet yms. avustajapalvelut <i>Tukijakso pienryhmässä</i> <i>Joustoluokka</i>	eriyttäminen joustavat ryhmittelyt kodin ja koulun yhteistyö oppilaanohjaus oppilashuollon tuki HOJKS tukiopetus osa-aikainen erityisopetus kerhotoiminta aamu- ja iltapäivätoiminta 1.-9. apuvälineet yms. avustajapalvelut kokoaikainen erityisopetus		
Tuen järjestäminen: joustavat ryhmittelyt, ryhmäkoko, samanaikaisopetus, tiimiohjaus, tuki osana kerhotoimintaa sekä aamu- ja iltapäivätoimintaa.				

Kuvio 3. Opetushallituksen kolmiportainen tuen malli täydennettynä paikallisilla tukimuodoilla.

Opetuksen ja tuen järjestämisen lähtökohtana ovat sekä opetusryhmän että kunkin oppilaan vahvuudet ja oppimis- ja kehitystarpeet. Oppimisen ja koulunkäynnin tukeminen merkitsee yhteisöllisiä ja oppimisympäristöön liittyviä ratkaisuja sekä oppilaiden yksilöllisiin tarpeisiin vastaamista. Ensimmäiseksi tarkastellaan koulussa käytössä olevia toimintatapoja, opetusjärjestelyjä ja oppimisympäristöjä sekä niiden soveltuvuutta oppilaalle. Tarkastelun pohjalta arvioidaan, voidaanko näitä muuttamalla toteuttaa oppilaalle aikaisempaa paremmin sopivia pedagogisia ratkaisuja.

Tukitoimissa siirrytään tukitarpeiden lisääntyessä yleisemmästä erityisempään. Lähtökohtana on opetuksen sopeuttaminen oppilaiden yksilöllisiin tarpeisiin. Tavoitteena on, että tuki on oikea-aikaista ja juuri sen laajuista, jota oppilas tarvitsee. Keskeistä on tunnistaa ja arvioida oppilaan tuen tarpeen määrä ja laatu sekä reagoida yksilölliseen tarpeeseen tarkoituksemukaisilla tukimuodoilla. Oleellista on, että jokaiselle tukea tarvitsevalle oppilaalle räätälöidään hänen tarpeitaan vastaava tukitoimien kokonaisuus.

Tuen tehtävänä on ehkäistä ongelmien monimuotoistumista ja syvenemistä sekä pitkäaikaisvaikutuksia. On huolehdittava oppilaan mahdollisuuksista saada onnistumisen kokemuksia oppimisessa ja ryhmän jäsenenä toimimisessa sekä tuettava oppilaan myönteistä käsitystä itsestään ja koulutyöstä. Koulutyössä tulee ottaa huomioon monenlaiset oppijat ja oppimisen erilaiset lähtökohdat ja tavat sekä oppilaiden kulttuuristausta. Oppilaita kannustetaan aloitteellisuuteen ja vastuullisuuteen, tarjotaan haasteita kehittymiselle ja annetaan onnistumista edistävää ohjausta ja tukea.

Erityistä huomiota tulee kiinnittää oppimisen esteiden ja oppimisvaikeuksien varhaiseen tunnistamiseen. Tuen oikea-aikaisuus sekä tuen oikea taso ja muoto ovat ratkaisevia oppimisen ja kehityksen turvaamiseksi. Tukimuotoja käytetään sekä yksittäin että yhdessä toisiaan täydentävinä. Erityisesti huolehditaan tuen jatkumisesta lapsen siirtyessä päivähoitosta esiopetukseen ja esiopetuksesta perusopetukseen sekä oppilaan siirtyessä perusopetuksesta toiselle asteelle tai perusopetuksessa koulusta toiseen.

Koulun johdolla on vastuu tuen järjestämiseen ja toteuttamiseen liittyvistä ratkaisuista ja niiden huomioon ottamisesta kaikilla vuosiluokilla ja kaikissa oppiaineissa. Pedagoginen asiantuntemus ja opettajien yhteistyö tuen tarpeen havaitsemisessa sekä tuen suunnittelussa ja toteuttamisessa on tärkeää. Tarvittaessa tuki suunnitellaan ja toteutetaan moniammatillisessa opetuksen asiantuntijaryhmässä.

Huoltajalle ja oppilaalle tulee antaa tietoa tukitoimista sekä mahdollisuus esittää näkemyksensä tuen antamisesta. Tuki annetaan oppilaalle omassa koulussa erilaisin joustavin järjestelyin, ellei tuen antaminen välttämättä edellytä oppilaan siirtämistä toiseen opetusryhmään tai kouluun. Tavoitteena on toimia yhteisymmärryksessä oppilaan ja huoltajan kanssa. Oppilas tai huoltaja ei voi kuitenkaan kieltäytyä perusopetuslaissa säädetyn tuen vastaanottamisesta.

Kaikilla tuen kolmella portaalla ovat käytössä samat tukimuodot, jotka luetellaan edellä olevassa taulukossa (kuvio 3). Siirryttäessä tuen portaal-

ta seuraavalle tuen laajuus ja intensiteetti kasvavat. Tukimuotoja käytetään sekä yksittäin että yhdessä toisiaan täydentävinä. Tukea annetaan niin kauan ja sen tasoisena kuin se on tarpeellista. Tuen tarpeen arvioinnissa voidaan hyödyntää oppilaalle tehtyjen terveystarkastusten ja mahdollisten muiden arviointien tuloksia.

Oppilaan tukeminen on osa kaikkea kasvatusta, opetusta ja ohjausta (yleinen tuki). Opettaja arvioi ja antaa palautetta oppilaittensa kehitymisestä ja edistymisestä, havainnoi tuen tarpeita ja suunnittelee opetuksen ja oppimisympäristön sekä mahdolliset tukitoimet. Tuen tarpeen kasvaessa oppilaan tulee saada tehostettua tukea, joka on oppilaan oppimisen ja koulunkäynnin yleistä tukea jatkuvampaa, vahvempaa ja yksilöllisempää tukemista. Sitä annetaan oppilaalle laaditun kirjallisen oppimissuunnitelman mukaisesti. Erityinen tuki muodostuu erityisopetuksesta ja muusta tuesta. Oppilaalle laaditaan henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma, josta käyvät selville erityistä tukea koskevan päätöksen mukaisen opetuksen ja muun tuen järjestämisen periaatteet.

5.2. Yleinen tuki

Laadukas perusopetus sekä mahdollisuus saada ohjausta ja tukea oppimiseen ja koulunkäyntiin kaikkina työpäivinä on jokaisen lapsen/oppilaan oikeus. Välittäminen, huolenpito ja myönteinen ilmapiiri kouluuyhteisössä edistävät oppilaan kehitystä ja tukevat hyvää oppimista.

Opettajalla on vastuu opetusryhmän ja sen jokaisen oppilaan erilaisten lähtökohtien ja tarpeiden huomioon ottamisesta opetuksessa. Yhteistyö huoltajien, toisten opettajien, muun henkilöstön ja eri asiantuntijoiden kanssa edesauttaa tässä onnistumista. Opettajan tehtävänä on ohjata ryhmää toimimaan niin, että sen sisäinen vuorovaikutus edistää oppimista. Opettaja ohjaa oppilaita tunnistamaan omat voimavaransa, oppimiseen liittyvät vahvuutensa ja kehityshaasteensa.

Erityistä huomiota tulee kiinnittää oppilaan oppimisen valmiuksiin ja mahdollisuuteen ottaa vastuuta omasta opiskelusta, sen suunnittelusta, tavoitteenasettelusta, toteuttamisesta ja arvioinnista. Oppilaiden itsetuntoa, opiskelumotivaatiota sekä oppimaan oppimisen taitoja vahvistetaan kaikissa opiskelutilanteissa ja oppiaineissa. Opetuksessa otetaan huomioon sekä ryhmän että yksittäisen oppilaan tarpeet.

Oppimisessa ja koulunkäynnissä ilmeneviin tuen tarpeisiin vastataan opetusta eriyttämällä, opettajien yhteistyöllä ja opetusryhmiä joustavasti muuntelemalla. Koulu käyttää erityisesti tukiopetusta, sen lisäksi voidaan käyttää oppimissuunnitelmaa, osa-aikaista erityisopetusta tai avustajan työpanosta keinoina vastata opetusryhmän tai yksittäisten oppilaiden tuen tarpeisiin jo ennen tehostetun tuen vaiheeseen siirtymistä. Oppilaan hyvinvointiin ja oppimismotivaatioon voidaan vaikuttaa myös koulun kerhotoiminnan sekä aamu- ja iltapäivätoiminnan avulla.

Yleinen tuki on ensimmäinen keino vastata oppilaan tuen tarpeeseen. Yleistä tukea annetaan heti tuen tarpeen ilmetessä, eikä tuen aloittaminen edellytä erityisiä tutkimuksia tai päätöksiä.

Oppimissuunnitelmaa voidaan tarvittaessa käyttää osana yleistä tukea. Tällöin oppimissuunnitelma sisältää soveltuvien osien samoja osa-alueita kuin tehostettua tukea varten laadittava oppimissuunnitelma. Pidemmälle edistyneen oppilaan opiskelua voidaan syventää ja laajentaa oppimissuunnitelman avulla.

Oppimissuunnitelma osana yleistä tukea

Oppimissuunnitelma sisältää soveltuvien osien samoja osa-alueita kuin tehostettua tukea varten laadittava oppimissuunnitelma. Oppilaan opiskelua voidaan myös syventää ja laajentaa oppimissuunnitelman avulla, silloin kun se on perusteltua oppilaan valmiuksien kannalta. Loimaalla oppimissuunnitelma laaditaan tarvittaessa, mikäli opetuksen tarkoituksenmukainen järjestäminen tätä edellyttää. JOPO- oppilaille tehdään oppimissuunnitelma aina. Oppimissuunnitelmaa käytetään, vaikka oppilas ei saisi tehostettua tukea, mikäli oppilas etenee eri oppiaineiden opinnoissa vuosiluokkiin jaetun oppimäärän sijasta oman opinto-ohjelman mukaisesti (eli vuosiluokkiin sitomattomasti) tai opetus järjestetään erityisin opetusjärjestelyin.

5.2.1. Opetuksen eriyttäminen

Opetuksen eriyttäminen on kaikkeen opetukseen kuuluva ensisijainen keino ottaa huomioon opetusryhmän tarpeet ja oppilaiden erilaisuus. Huomiota kiinnitetään eri oppilaille ominaisiin oppimistapoihin ja työskentelyn rytmiin, erilaisiin valmiuksiin ja kiinnostuksen kohteisiin sekä itsetuntoon ja motivaatioon kytkeytyviin emotionaalisiin tarpeisiin. Oppilaiden yksilölliset kehityserot ja taustat otetaan huomioon. Eriyttämällä vaikutetaan oppimismotivaatioon. Opetusta eriyttämällä oppilaille voidaan tuottaa sopivia haasteita ja onnistumisen kokemuksia sekä tarjota mahdollisuuksia kehittyä ja oppia omien vahvuuksien mukaisesti. Tällöin on tärkeää hyödyntää samassa opetusryhmässä olevien oppilaiden erilaista osaamista ja harrastuneisuutta.

Eriyttäminen tarkoittaa oppilaiden opiskelemista eri tavoin, erilaisin materiaalein ja erilaisissa oppimisympäristöissä. Tavoitteet ovat kaikille yhteiset, mutta oppiminen tapahtuu eri tavoin. Eriyttämisessä käytetään erilaisia oppimateriaaleja, oppimistehtäviä ja välineitä sekä erilaisia opetustapoja ja joustavia ryhmittelyjä. Eriyttäminen edellyttää opettajalta kasvun ja oppimisen prosessien tuntemista, opetusryhmän toiminnan ja ilmapiirin sekä oppilaiden kehittymisen seuranta- ja oppimisen arviointia. Opettajien keskinäinen yhteistyö sekä yhteistyö huoltajien, muun henkilöstön ja eri asiantuntijoiden kanssa tukee eriyttämistä.

Eriyttämisen kohteena voi olla

- opetuksen sisältö
- oppimisen tavat, prosessit ja työskentelystrategiat
- opetusmenetelmät ja -materiaalit

- koulu- ja kotitehtävien määrä ja käytettävissä oleva aika
- oppimisympäristöjen käyttö

Eriyttämisen kolme keskeistä ulottuvuutta liittyvät opiskelun laajuuden, syvyyden ja etenemisnopeuden vaihteluun. Oppilasta ohjataan oppimaan itselleen parhaiten soveltuvalla tavalla. Opetuksessa otetaan huomioon oppilaiden kiinnostuksen kohteet kytkemällä opittavat tiedot ja taidot oppilaille merkityksellisiin kokemuksiin ja toimintamuotoihin. Oppilaat voivat tarvita erilaisia mahdollisuuksia osaamisensa ja edistymisensä näyttämiseen ja hyötyvät aina yksilöllisestä palautteesta.

Eriyttämismahdollisuuksia ja – muotoja ovat esim.

- erilaiset tehtävät, eri määrä kotitehtäviä
- henkilökohtaisen ohjauksen määrän vaihtelevuus
- lisäajan antaminen
- erilaisten työskentely- ja opetustapojen käyttö
- yksilölliset oppimis- ja apuvälineet
- suullinen tai muutoin erilainen koe
- kannustamisen tavat ja määrä

Mikäli oppilaalla huomataan oppimisvaikeuksia, eriyttäminen on aina ensisijainen keino, jolla vahvistetaan oppimista. Eriyttämistä käytetään myös ylöspäin niin, että oppilaalle mahdollistuu osaamisen ja vahvuuksien sekä tietojen ja taitojen jatkuva kehittäminen. Eriyttämisen työkaluina käytetään mm. oppimissuunnitelmaa sekä HOJKSia.

Kun opetusta toteutetaan yhdysluokissa tai yhdessä esiopetusryhmän kanssa, oppilaiden ikä ja kehitysvaihe sekä eri vuosiluokkien tavoitteet ja omaleimaisuus tulee ottaa huomioon.

Eriyttäminen käsitteenä ja toimenpiteenä on erotettava oppimäärän yksilöllistämisestä, jolla tarkoitetaan perusopetuksen oppimääriin verrattuna erilaajuisia oppimääriä. Yksilöllistetyn oppimäärän mukainen opetus edellyttää aina erityisen tuen päätöstä.

5.2.2. Tukiopetus

Perusopetuslain 16 §:n mukaan oppilaalla, joka on tilapäisesti jäänyt jälkeen opinnoissaan tai muutoin tarvitsee oppimisessaan lyhytaikaista tukea, on oikeus saada tukiopetusta. Aloitteen tukiopetuksen antamisesta oppilaalle tekee ensisijaisesti opettaja. Tukiopetus tulee aloittaa heti, kun oppimiseen liittyvät vaikeudet on havaittu, jotta oppilas ei jäisi pysyvästi jälkeen opinnoissaan.

Myös oppilas itse tai huoltaja voivat pyytää tukiopetusta. Ennen kuin oppilaan menestyminen oppiaineessa tai aineryhmässä arvioidaan heikoksi, hänellä tulee olla mahdollisuus osallistua tukiopetukseen. Tukiopetusta on pyrittävä järjestämään yhteisymmärryksessä oppilaan ja huoltajan kanssa, ja heille tulee antaa tietoa (esim. lukuvuositedotteet) tukiopetuksen toteuttamistavoista ja merkityksestä oppimiselle ja koulunkäynnille.

Tukiopetuksessa käytetään sekä korjaavaa että ennakoivaa tukiopetusta. Korjaavalla tukiopetuksella tuetaan oppimatta jääneitä asioita. Ennakoiva tukiopetus tarkoittaa sitä, että mikäli oppilaalla on lieviä oppimisvaikeuksia, vaikeuksia oppia suuressa ryhmässä tai oppiminen on keskimääräistä hitaampaa, opettaja antaa ennakko-opetusta ennen asian opettamista suuremmassa ryhmässä. Näin mahdollistuu myös hitaammin oppivan oppilaan aktiivisuus yhteisellä oppitunnilla ja tuetaan hänen onnistumisen kokemuksiaan.

Tukiopetusta voi antaa kuka tahansa koulun opettajista. Koulutyö tulee suunnitella siten, että jokaisella oppilaalla on tukiopetusta tarvitessaan mahdollisuus siihen osallistua. Tukiopetusta annetaan joko oppilaan työjärjestyksen mukaisten, sellaisten oppituntien aikana, joihin tuen tarve liittyy, tai niiden ulkopuolella. Sitä voidaan antaa samanaikaisopetuksena oppilaan tavallisessa opetusryhmässä, pienryhmässä tai täysin yksilöllisesti. Myös erilaisia joustavia ryhmittelyjä voidaan käyttää tukiopetuksen toteuttamisessa oppituntien aikana. Tukiopetusta tulee järjestää niin usein ja niin laajasti kuin oppilaan suoriutumisen kannalta on tarpeen.

Tukiopetuksen järjestämisessä tulee käyttää monipuolisia menetelmiä ja materiaaleja, joiden avulla voidaan löytää uusia tapoja lähestyä opittavaa asiaa.

Kouluaikana tehdyn lomamatkan ajalta oppilaan huoltajan tulee huolehtia, että oppilas suorittaa rästiin jäävät tehtävät.

Tukiopetus yleisen tuen aikana

Jokaisen opettajan tehtävänä on seurata oppilaan oppimista ja kasvua ja mahdollista tuen tarpeen ilmenemistä. Tuen tarve voi johtua poissaoloista tai tilapäisistä oppimiseen ja koulunkäyntiin liittyvistä vaikeuksista.

Tukiopetus tehostetun tuen aikana

Ennen tehostetun tuen aloittamista, osana pedagogista arviota, arvioidaan yleisen tuen aikana annetun tukiopetuksen riittävyys ja vaikutus sekä tukiopetuksen tarve jatkossa.

Tehostetun tuen alkaessa tehtävään oppimissuunnitelmaan kirjataan oppilaan tarvitsema tukiopetus, sen tavoitteet ja järjestäminen. Tukiopetuksella voidaan edelleen vastata esimerkiksi poissaoloista johtuviin tilapäisiin tuen tarpeisiin.

Tukiopetus erityisen tuen aikana

Ennen erityisen tuen päätöstä, osana pedagogista selvitystä, arvioidaan tehostetun tuen aikana annetun tukiopetuksen riittävyys ja vaikutus sekä tukiopetuksen tarve jatkossa.

Erityisen tuen alkaessa oppilaan tarvitseman tukiopetuksen tavoitteet ja järjestäminen kirjataan HOJKSiin. Tukiopetuksella voidaan edelleen vastata esimerkiksi poissaoloista johtuviin tilapäisiin tuen tarpeisiin.

Tukiopetusresurssi päätetään vuosittain osana koulujen tuntikehystä.

5.2.3. Läksyparkki

Läksyparkki tarkoittaa ohjattua läksyjenteko mahdollisuutta koulupäivän aikana tai heti koulupäivän jälkeen. Läksyparkkiin ohjataan sellaiset oppilaat, jotka eivät saa kotona tukea läksyjen tekemiseen tai kodin olosuhteet eivät mahdollista keskittymistä kotitehtävien tekemiseen. Mikäli oppilaalla ovat toistuvasti läksyt tekemättä, opettaja on yhteydessä kotiin ja kotia vastuutetaan valvomaan läksyjentekoa. Jos tämä ei toimi seuranta-jakson jälkeen, läksyparkki otetaan käyttöön.

Läksyparkkiin ohjaa opettaja. Opettaja ottaa yhteyttä huoltajaan ja sopii läksyparkista. Parkissa oppilas koulupäivän (yhden tai useamman) päätteeksi tekee valvotusti (opettaja tai ohjaaja) koulutehtäviään koulun tiloissa. Läksyparkki kestää maksimissaan tunnin ajan. Läksyparkkiin tullessaan oppilaalla tulee olla mukanaan tarvittavat kirjat ja välineet. Tarkoitus on, että oppilas vielä kotona kertaisi koulussa oppimansa asiat: lukee lukuläksyn ja tekee mahdollisesti tehtävät, joita koulussa ei ehtinyt.

Onnistuessaan Läksyparkki helpottaa oppilaan arkea kotona ja auttaa oppilasta ymmärtämään läksyjen teon merkityksen koulumenestykselle.

- a) Läksyparkissa tehdään laiminlyötyjä tehtäviä koulupäivän jälkeen.
- b) Läksyparkissa tehdään ennakoivasti annettuja kotitehtäviä. Tämä menettely on poikkeustapaus ja asiasta sovitaan erikseen huoltajan kanssa.
- c) Jokin muu malli, josta sovitaan huoltajan, opettajan ja mahdollisesti opiskeluhuoltohenkilöstön kanssa. Tämä on myös poikkeustapaus.

Koulun pedagoginen asiantuntijaryhmä voi ohjata oppilaan läksyparkkiin tekemään läksyjä esim. oppimisen vaikeuksien vuoksi tai tukemaan oppilaan valmistautumista kokeisiin. Tällöin oppilasta ohjaa erityisopettaja.

5.2.4. Osa-aikainen erityisopetus

Perusopetuslain 16 §:n mukaan oppilaalla, jolla on vaikeuksia oppimisessaan tai koulunkäynnissään, on oikeus saada osa-aikaista erityisopetusta muun opetuksen ohessa.

Osa-aikaisella erityisopetuksella voidaan parantaa oppilaan oppimisedellytyksiä ja ehkäistä oppimisen eri alueisiin liittyvien ongelmien kasvua. Osa-aikaista erityisopetusta annetaan esimerkiksi oppilaille, joilla on kielellisiä tai matemaattisiin taitoihin liittyviä vaikeuksia, oppimisvaikeuksia yksittäisissä oppiaineissa, vaikeuksia opiskelutaidoissa, sosiaalisissa taidoissa tai koulunkäynnissä.

Opetuksen järjestäjän tulee huolehtia, että osa-aikaista erityisopetusta varten on tarvittavaa ja riittävää erityispedagogista osaamista. Osa-aikaisen erityisopetuksen resurssi päätetään vuosittain osana koulujen tuntikehystä. Rehtori järjestää oman koulunsa osalta osa-aikaisen erityisopetuksen palvelut.

Osa-aikaista erityisopetusta annetaan joustavin järjestelyin samanaikaisopetuksena, pienryhmässä tai yksilöopetuksena. Osa-aikaisen erityisopetuksen tavoitteet ja sisällöt nivelletään oppilaan saamaan muuhun opetukseen. Oppilaan saama osa-aikainen erityisopetus suunnitellaan ja oppilaan oppimista arvioidaan opettajien yhteistyönä.

Osa-aikaisen erityisopetuksen toteuttamistavoista tiedotetaan oppilaille ja huoltajille (esim. lukuvuositedote). Osa-aikainen erityisopetus pyritään järjestämään yhteisymmärryksessä oppilaan ja huoltajan kanssa. Tarvittaessa osa-aikaisen erityisopetuksen järjestämisen suunnittelussa ja toteuttamisessa tehdään yhteistyötä myös opiskeluhuollon palveluista vastaavien kanssa.

Osa-aikainen erityisopetus on tarkoituksenmukaista silloin, kun oppilas tarvitsee tukea vain muutamassa oppiaineessa tai tiettyyn oppimisen es-teeseen. Osa-aikaisen erityisopetuksen tavoitteena on tukea oppilaan oppimista, parantaa oppilaan oppimisvalmiuksia, kehittää itsetuntoa ja tuottaa oppimisen iloa.

Aloitteen osa-aikaiseen erityisopetukseen pääsystä tekee ensisijaisesti opettaja, mutta sen voi tehdä myös oppilas itse, huoltaja tai opetuksen asiantuntijaryhmä. Erityisopettaja yhdessä luokanopettajan/-valvojan, aineenopettajan, huoltajan ja oppilaan kehitystason mukaisesti myös hänen itsensä kanssa arvioi oppilaan tuen tarpeen.

Osa-aikainen erityisopetus osana yleistä tukea

Osa-aikaisen erityisopetuksen avulla voidaan vahvistaa oppimiseen tarvittavia perustaitoja. Oppilaan oppimisen vaikeuksiin vaikuttavia tekijöitä tulee arvioida ja muun tuen lisäksi oppilaan tulee saada tarvittaessa osa-aikaista erityisopetusta.

Osa-aikainen erityisopetus tehostetun tuen aikana

Tehostetun tuen aikana osa-aikaisen erityisopetuksen merkitys tukimuotona yleensä vahvistuu. Ennen tehostetun tuen alkamista, osana pedagogista arviota, arvioidaan oppilaan yleisen tuen aikana saaman osa-aikaisen erityisopetuksen riittävyys ja vaikutus sekä tarve osa-aikaiseen erityisopetukseen jatkossa. Oppilaalle laadittavaan oppimissuunnitelmaan kirjataan osa-aikaisen erityisopetuksen tavoitteet ja järjestäminen.

Osa-aikainen erityisopetus erityisen tuen aikana

Oppilas voi saada osa-aikaista erityisopetusta myös erityisen tuen aikana riippumatta siitä opiskeleeko hän yleisopetuksen ryhmässä tai erityisryhmässä. Oppilaan aiemmin saaman osa-aikaisen erityisopetuksen riittävyys ja vaikutus sekä tarve osa-aikaiseen erityisopetukseen arvioidaan osana pedagogista selvitystä. Oppilaan tarvitseman osa-aikaisen erityisopetuksen tavoitteet ja järjestäminen kirjataan HOJKSiin.

Loimaalla on erityisopettajia (laaja-alainen erityisopetus) ja erityisluokanopettajia Kauhanojan koululla, Keskuskoululla, Kirkonkylän koululla, Puistokadun koululla ja Hirvikosken yhtenäiskoululla. Nämä opettajat huolehtivat myös muiden koulujen osa-aikaisesta erityisopetuksesta. Osa-aikaisen erityisopetuksen resurssi päätetään vuosittain tuntikehyksen yhteydessä.

Laaja-alaisen erityisopettajan työnkuva on moninainen ja varsinaisen opetustyön ohella on runsaasti muita työtehtäviä. Opetustyö toteutetaan pääosin pienryhmissä ja yksilöopetuksena. Myös samanaikaisopetusta luokan- ja aineenopettajan kanssa käytetään.

Opetuksen lisäksi laaja-alaiset erityisopettajat tekevät koulun muiden ammattilaisten sekä vanhempien kanssa konsultatiivista yhteistyötä.

Laaja-alaiset erityisopettajat kartoittavat seulojen/ testien avulla oppilaiden taitoja ja oppimisstrategioita.

Lisäksi mm. opiskeluhooltotyö, erilaiset kokoukset/ palaverit, opetuksen suunnittelu ja opetusmateriaalien valmistelu kuuluvat heidän tehtäväkuvaansa.

5.2.5. Avustajapalvelut ja apuvälineet

Esi- ja perusopetusta saavalla oppilaalla on oikeus saada maksutta opetukseen osallistumisen edellyttämät tulkitsemis- ja avustajapalvelut sekä apuvälineet (PoL 31 §). Tarkoituksena on turvata oppilaalle oppimisen ja koulunkäynnin perusedellytykset, esteettömyys ja mahdollisuus vuorovaihtukseen kaikkina koulupäivinä.

Ohjaajan antaman tuen tulee edistää oppilaan itsenäistä selviytymistä ja omatoimisuutta sekä myönteisen itsetunnon kehittymistä. Avustajapalvelun tavoitteena on tukea yksittäistä oppilasta siten, että hän kykenee ottamaan yhä enemmän itse vastuuta työskentelystään, oppimisestaan ja koulunkäynnistään.

Ohjaajan antama tuki voidaan suunnata yksittäiselle lapselle/oppilaalle tai koko opetusryhmälle. Lapsi- ja oppilaskohtainen tuki voi olla osa- tai kokoaikaista. Opettaja ja ohjaaja suunnittelevat yhdessä oppimisen ja koulunkäynnin tuen toteuttamisen yksittäisen oppilaan ja ryhmän tarpeiden pohjalta. Opettajan tehtävänä on suunnitella, opettaa sekä arvioida oppilaan ja koko ryhmän oppimista ja työskentelyä. Ohjaaja ohjaa ja tukee oppilasta päivittäisissä tilanteissa oppimiseen ja koulunkäyntiin liittyvien tehtävien suorittamisessa opettajan tai muiden tuen ammattihenkilöiden ohjeiden mukaisesti.

Tulkitsemis- ja avustajapalvelut osana yleistä tukea

Ohjaajan antama tuki parantaa yksittäisen oppilaan tai opetusryhmän kasvun, oppimisen ja koulukäynnin edellytyksiä. Sen avulla voidaan joskus ehkäistä kokonaan tehostetun tai erityisen tuen tarve.

Oikea-aikainen ja riittävä tulkitsemisapu ja mahdollisuus puhetta tukeviin ja korvaaviin kommunikaatiokeinoihin tukee lapsen kasvua ja oppimista ja ehkäisee oppimisvaikeuksien syntymistä ja vaikeutumista.

Tulkitsemis- ja avustajapalvelut tehostetun tuen aikana

Ennen tehostetun tuen aloittamista, osana pedagogista arviota, arvioidaan oppilaan tulkitsemis- ja avustajapalveluiden tarve. Tehostetun tuen alkaessa laadittavaan oppimissuunnitelmaan kirjataan oppilaan tarvitsemat

tulkitsemis- ja avustajapalvelut, niiden tavoitteet, järjestäminen ja seuranta.

Tulkitsemis- ja avustajapalvelut erityisen tuen aikana

Tehostetun tuen aikana saatujen tulkitsemis- ja avustajapalveluiden riittävyys ja vaikutus sekä tarve jatkossa arvioidaan pedagogisessa selvityksessä. Erityisen tuen päätöksessä päätetään oppilaan tarvitsemista avustajapalveluista. HOJKSissa kuvataan oppilaan tarvitsemat tukipalvelut, henkilöt, jotka osallistuvat tukipalveluiden järjestämiseen, heidän vastuualueensa ja tukipalvelujen toteutumisen seuranta.

Oppilaan tulkitsemis- ja avustajapalveluiden tarve, määrä ja laatu arvioidaan oppilaan opettajien ja opiskeluhuollon henkilöstön yhteistyönä hyödyntäen oppilaan huoltajan antamia tietoja ja mahdollisten koulun ulkopuolisten asiantuntijoiden lausuntoja.

Avustajapalveluiden kriteerit ja päätöksenteko (liite 4).

Opetuksen edellyttämällä apuvälineillä tarkoitetaan luokka- ja koulukohtaisia apuvälineitä. Periaatteena on, että koulu hankkii ne oppilaan oppimiseen tarvittavat välttämättömät apuvälineet, joita ilman oppilaan oppiminen arvioidaan estyvän taikka merkittävästi vaikeutuvan.

5.2.6. Ohjaus

Oppilaalla on oikeus saada opetuksen lisäksi ohjausta. Toiminnan tarkoituksena on tukea oppilaan onnistumista perusopetuksen eri vaiheissa, vahvistaa opiskelutaitoja ja itseohjautuvuutta sekä kehittää oppilaan valmiuksia tehdä opintojaan koskevia valintoja perusopetuksen aikana ja sen jälkeen. Opintojen edetessä työelämään tutustumisen ja tulevaisuuden vaihtoehtojen suunnittelemisen merkitys kasvaa. Ohjauksella vahvistetaan myös yhteistyötaitoja sekä kykyä toimia erilaisissa ryhmissä ja ottaa vastuut omasta ja yhteisestä työstä. Ohjauksen tehtävänä on osaltaan estää oppilaiden syrjäytymistä ja edistää tasa-arvoa.

Ohjaustoiminta muodostaa koko perusopetuksen ajan kestävän, esiopetuksen tuottamat valmiudet huomioon ottavan ja toisen asteen opintoihin ohjaavan jatkumon. Ohjauksesta huolehtivat opettajat ja oppilaanohjaaja sekä muu henkilöstö, jotka toimivat yhteistyössä oppilaan koko perusopetuksen ajan ja eri nivelvaiheissa.

Oppilaalla ja hänen huoltajallaan on oltava mahdollisuus saada tietoa perusopetuksen työtavoista, valintamahdollisuuksista ja niiden merkityksestä oppilaan oppimiselle, opinnoille ja tulevaisuudelle. Huoltajalle järjestetään tarvittaessa mahdollisuus keskustella oppilaan opiskeluun ja valintoihin liittyvistä kysymyksistä opettajan, oppilaanohjaajan, oppilaan ja huoltajan yhteisissä tapaamisissa.

Siirtyminen perusopetuksesta toiselle asteelle on oppilaan koko tulevaisuuteen vaikuttava tapahtuma. Ensijainen vastuu oppilaiden jatkokoulutus- sekä uran- ja elämänsuunnittelussa on oppilaanohjaajalla. Hän vastaa myös valintoihin liittyvästä ohjauksesta ja neuvonnasta sekä yhteistyöstä

muiden oppilaitosten, työelämän edustajien sekä koulun ulkopuolisten ohjauksen tukiverkostojen kanssa. Peruskoulun päätyttyä yhteistyöverkoston kanssa varmistetaan, että kaikki nuoret ovat joko toisen asteen opinnoissa tai muiden palveluiden piirissä.

Perusopetuksen järjestäjä "saattaen vaihtaa" oppilaat toiselle asteelle. Perusopetuksen päättymisen jälkeen vastuu oppivelvollisuuden suorittamisen ohjauksesta, tuesta ja valvonnasta on perusopetuksen järjestäjällä siihen asti, kunnes oppivelvollinen aloittaa opinnot perusopetuksen jälkeisessä koulutuksessa. Oppivelvollisten opiskelijoiden tilanne tarkistetaan vuosittain päätettävänä tarkistuspäivänä elokuun lopussa. Jos joku perusopetuksen päättävä on jäänyt ilman opiskelupaikkaa, perusopetuksen järjestäjä on velvollinen ilmoittamaan tästä oppilaan asuinkunnalle, jolloin ohjaus- ja valvontavastuu siirtyy asuinkunnalle.

Kun opiskelija aloittaa toisen asteen koulutuksessa, vastuu opiskelijan ohjauksesta, tuesta ja valvonnasta siirtyy tälle, esimerkiksi lukiokoulutuksen tai ammatillisen koulutuksen järjestäjälle. Vastuu siirtyy, kun opiskelija tosiasiansa on aloittanut opinnot, pelkkä opiskelupaikan vastaanottaminen ei riitä.

Asuinkunnan tehtävänä on perusopetuksen järjestäjän tekemän ilmoituksen perusteella selvittää niiden perusopetuksen keväällä päättäneiden nuorten tilanne, jotka vielä syksyllä ovat ilman opiskelupaikkaa. Nuoret saavat ohjausta toisen asteen koulutukseen hakeutumiseksi. Tarvittaessa nuoria ohjataan myös hakeutumaan muiden palveluiden, kuten terveys- ja sosiaalipalveluiden sekä kuntoutuspalveluiden piiriin. Jos soveltuvaa opiskelupaikkaa ei ohjauksesta ja yhteistyöstä huolimatta löydy ja nuori arvioidaan koulukuntoiseksi, kunnalla on velvollisuus osoittaa oppivelvolliselle opiskelupaikka soveltuvassa nivelvaiheen koulutuksessa. Jos arvioidaan, että nuori ei ole koulukuntoinen, häntä ohjataan tarvittaessa hakemaan oppivelvollisuuden suorittamisen keskeyttämistä.

Asuinkunnan tehtävänä on vastaavalla tavalla koulutuksen järjestäjän tekemän ilmoituksen perusteella ohjata myös niitä oppivelvollisia, jotka ovat keskeyttäneet toisen asteen opintonsa ja joilla ei ole uutta opiskelupaikkaa.

Etsivälle nuorisotyöntekijälle voidaan ilmoittaa sellaisten nuorten yhteystiedot, jotka keskeyttävät opintonsa peruskouluun. Peruskoulunsa päättävälle tiedotetaan sekä etsivän nuorisotyön palveluista, jotta nuoret voivat olla yhteydessä etsivään nuorisotyöhön peruskoulun jälkeen tarvittaessa.

Kesällä yhteisvalinnan tulosten julkistamisen jälkeen peruskoulun oppilaanohjaaja käy läpi kaikki ilman opiskelupaikkaa jääneet ja muuten seurattavat ja tuen tarpeessa olevat nuoret. Tämän jälkeen nuoren ohjaus ja opintojen aloituksen seuranta tehdään tarvittaessa yhteistyössä koulutuksen järjestäjän/kotikunnan/oppilaitoksen/peruskoulun ja etsivän nuorisotyön kanssa. Näin tarjotaan nuorelle tarvitsemansa tuki ja ohjaus, sekä varmistetaan mahdollisten muiden tarvittavien palveluiden saavutetta-

vuus. Etsivä nuorisotyö perustuu vapaaehtoisuuteen ja voi tarvittaessa tukea oppivelvollisuuden suorittamisessa.

Ohjaus osana yleistä tukea

Jokaisen opettajan tehtävänä on ohjata oppilasta koulunkäynnissä ja eri oppiaineiden opiskelussa sekä ennalta ehkäistä opintoihin liittyvien ongelmien syntymistä. Opettajan tehtävänä on oppilaiden persoonallisen kasvun, kehityksen ja osallisuuden tukeminen. Luokanopettajan tehtävänä on ohjata oppilaita erityisesti opiskelun taidoissa ja auttaa oppimisvaikeuksien ilmaantuessa, luokanvalvoja vastaa oman luokkansa oppilaiden opintojen etenemisen seuraamisesta ja huolehtii siitä, että oppilas saa tarvittaessa apua opiskeluvaikeuksissa tai muissa esiin tulevista ongelmissa. Aineenopettajan tehtävänä on käsitellä erilaisia oppimistyyplejä ja –menetelmiä sekä tiedonhakuja oman oppiaineensa näkökulmasta, siitä millaiset menetelmät sopivat kyseiseen oppiaineeseen ja mitkä tavoitteet ja arviointikriteerit opiskelulle on asetettu.

Ohjauksen yksi alue on työelämään tutustuminen. Sen keskeisiä toteuttamismuotoja ovat työelämän ja yhteiskunnan eri osa-alueiden edustajien vierailut oppitunneilla, työpaikkakäynnit, erilaiset yhteistyöprojektit, eri alojen tiedotusmateriaalin käyttö opetuksessa sekä työelämään tutustumisjaksot (TET) tai työpaikalla tapahtuva opiskelu. Työelämään tutustumisen käytännöt määritellään tarkemmin koulujen lukuvuosisuunnitelmissa.

Eri oppiaineiden ja aihekokonaisuuksien opetukseen tulee lisäksi sisällyttää ainesta, joka liittyy opiskelun tuottamat tiedot ja taidot työelämän vaatimuksiin ja mahdollisuuksiin.

Ohjaus tehostetun tuen aikana

Ennen tehostetun tuen aloittamista, osana pedagogista arviota, arvioidaan oppilaan yleisen tuen aikana saaman ohjauksen riittävyys ja kohdentuminen oppilaiden tarpeita vastaavasti. Oppimissuunnitelmaan kirjataan tarvittaessa myös oppilaan ohjaukseen liittyvät tavoitteet ja toimenpiteet. Huomiota kiinnitetään mm. oppilaan opiskelutavoissa ja –taidoissa tai yhteistyötilanteissa mahdollisesti ilmeneviin tuen tarpeisiin sekä taitoja vahvistaviin ja opiskelumotivaatiota lisääviin toimintatapoihin ja opiskelun sisältöihin. Ohjauksella vahvistetaan oppilaan itseluottamusta ja autetaan ymmärtämään opiskelun merkitystä omalle tulevaisuudelle.

Ohjaus erityisen tuen aikana

Ennen erityisen tuen päätöstä, osana pedagogista selvitystä, arvioidaan tehostetun tuen aikana annetun ohjauksen riittävyys ja vaikutus sekä oppilaan tarpeet yksilölliseen ja ryhmässä tapahtuvaan ohjaukseen jatkossa. HOJKSiin kirjataan ohjaukseen liittyvät tavoitteet ja toimenpiteet. Ohjauksen avulla jatketaan oppilaan opiskelu- ja yhteistyötaitojen sekä itseluottamuksen, opiskelumotivaation ja työelämätuntemuksen vahvistamista. Päätövaiheen ohjauksessa on tärkeä tuoda esille oppilaalle soveltuvia jatko-opintomahdollisuuksia ja selvittää oppilaan tarvitseman tuen jatkuminen.

Ohjauksessa tehdään tiivistä yhteistyötä oppilaan ja huoltajan kanssa sekä hyödynnetään myös opiskeluhuollon palveluista vastaavan henkilöstön ja oppilasta mahdollisesti avustavan muun henkilöstön asiantuntemusta.

Ohjauksen rakenteet, sisällöt, toimintatavat, vastuut ja yhteistyö kuvataan tarkemmin Loimaan kaupungin esi- ja perusopetuksen ohjaussuunnitelmassa (2021).

5.2.7. Luokanohjaajan tehtäviä

Luokanohjaajalla tarkoitetaan luokasta vastuussa olevaa opettajaa (luokanopettaja tai luokanvalvoja). Luokanohjaajan tulee huolehtia oman luokkansa oppilaiden hyvinvoinnista ja opintojen etenemisen seurannasta sekä tukea heitä opintojen eri vaiheissa. Luokanohjaaja on säännöllisesti yhteydessä huoltajiin ja hoitaa ensisijaisesti oppilaan koulunkäyntiin liittyviä kysymyksiä.

Luokanohjaajan rooli korostuu silloin, kun tehostetun tai erityisen tuen tarve huomataan. Hän tuntee oman luokkansa oppilaat, osallistuu tarvittaessa opiskeluhuollon toimintaan, huolehtii yhteydenpidosta kodin ja koulun välillä ja on mukana neuvottelemassa huoltajien kanssa oppilaan tukitarpeista ja -muodoista.

5.2.8. Kerhotoiminta

Koulun kerhotoiminta on työsuunnitelmassa määriteltyä tavoitteellista toimintaa, joka tukee oppilaiden fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista kasvua ja kehitystä. Oppilas voi saada kerhotoiminnasta vahvistusta oppimismotivaatiolleen ja tukea kaikinpuoliseen hyvinvointiinsa. Kerhotyöskentely antaa mahdollisuuden soveltaa ja syventää oppitunneilla opittua.

Kerhotoiminnan tulee tarjota monipuolista, lasta ja nuorta arvostavaa toimintaa sekä tilaisuuksia myönteiseen, kehitystä rikastavaan vuorovaikutukseen aikuisten ja toisten oppilaiden kanssa. Kerhotoiminta antaa opettajalle mahdollisuuden oppilaidensa eri puolten parempaan tuntemiseen, mikä osaltaan edistää opettajan valmiutta sovittaa opetusta oppilaiden tarpeisiin. Kerhotoiminnan avulla vahvistetaan kodin ja koulun kasvatuskumppanuutta ja yhteistyötä. Kerhot ovat oppilaalle vapaaehtoisia.

Kerhotoiminnan tavoitteita ovat mm.

- kodin ja koulun kasvatustyön tukeminen
- lasten ja nuorten osallisuuden lisääminen
- onnistumisen ja osaamisen kokemuksien tarjoaminen
- oppilaiden eettisten ja sosiaalisten taitojen kehittäminen ja yhteisöllisyyteen kasvamisen tukeminen
- luovan toiminnan ja ajattelun kehittäminen
- mahdollisuus oppilaan tuntemisen lisäämiseen
- harrastuneisuuden tukeminen ja myönteisten harrastusten edistäminen

Kaikille halukkaille oppilaille pyritään järjestämään mahdollisuus ainakin yhteen kerhoon koko lukuvuoden ajan. Kerhojen sisällöissä painotetaan

monipuolisuutta ja niissä yritetään vastata nimenomaan oppilaiden kiinnostuksen kohteisiin. Kerhojen sisällöt suunnitellaan kaikille sopiviksi ja tarvittaessa esim. erityisoppilaiden kohdalla on mahdollisuus käyttää avustajapalveluja.

Kerhotoiminnan järjestämisen tavoitteena on, että vuosittain pystytään toteuttamaan monipuolinen kerhotarjonta, joka tavoittaa myös niitä nuoria, jotka eivät ole muun ohjatun kerho- tai harrastustoiminnan piirissä. Oppilaille tarjotaan monipuolista toimintaa, jolla osaltaan voidaan kehittää heidän sosiaalisten taitojensa kehittymistä, vahvistaa itsetuntoa, antaa onnistumisen kokemuksia sekä herättää nuoren kiinnostusta harrastuksiin ja tarjota mielekästä tekemistä vapaa-aikaan. Kerhotoiminnan kautta myös osaltaan lisätään koulun ja eri sidosryhmien välistä yhteistyötä.

Kerhotoiminnan resurssi päätetään vuosittain osana koulujen tuntikehystä.

Koulun ns. omien kerhojen lisäksi on seurojen ja yhdistysten sekä vanhempien pitämiä kerhoja. Seurojen ja yhdistysten kerhot ovat lähinnä liikunnallisia kerhoja ja koulujen sekä vanhempien pitämien kerhojen sisällöt keskittyvät pääosin musiikkiin, kotitalouteen, kuvataiteeseen, ilmaisutaitoon, monipuolisesti eri kädentaitoihin sekä myös liikuntaan.

Kesällä/alkusyksyllä laaditaan opetus- sekä liikunta- ja nuorisopalveluiden yhteistyönä suunnitelma kerhotoiminnan järjestämisestä ja toteutetaan ilmoittautuminen. Koulujen opiskeluhuoltoryhmät voivat tarvittaessa osallistua oppilaiden ohjaamiseen kerhotoiminnan piiriin. Yhdistysten ja seurojen kanssa tehdään sopimukset toiminnan järjestämisestä. Kerhot pyritään käynnistämään syyskuun aikana.

Kerhotoimintaa arvioidaan osana koulun toiminnan arviointia tai erikseen suoritettavilla arviointikyselyillä (oppilaat, huoltajat, kerhojen ohjaajat).

5.2.9. Aamu- ja iltapäivätoiminta

Aamu- ja iltapäivätoiminnalla tarkoitetaan perusopetuslain mukaista perusopetuksen oppilaille suunnattua ohjattua toimintaa, jonka kokonaisuudesta kunta vastaa.

Toiminnan keskeisenä tarkoituksena on tukea lapsen kasvua ja kehitystä sekä tukea myös perhettä ja koulua niiden kasvatustehtävässä.

Aamu- ja iltapäivätoiminnan tehtävänä on lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin edistäminen seuraavista näkökulmista:

- lapsen vapaa-ajan toiminnan ohjaaminen
- lapsen kasvun ja kehityksen tukeminen
- lapsen koulunkäynnin ja oppimisen tukeminen
- varhainen puuttuminen ja sosiaalinen vahvistaminen

Toiminnassa voidaan käyttää koulun tiloja tai muita soveltuvia toimintaympäristöjä ja tiloja. Kunnan on huolehdittava siitä, että tilat ja välineet ovat turvallisia. Lapset eivät saa joutua kiusaamisen, häirinnän tai väkival-

lan kohteiksi. Toimintaympäristön tulee tukea toiminnalle asetettujen tavoitteiden saavuttamista ja sitä suunniteltaessa tulee ottaa turvallisuuden lisäksi huomioon toiminnan luonne ja tarkoitus, lapsen kiinnostuksen kohteet ja toiminnan monipuolisuus.

Aamu- ja iltapäivätoiminta vahvistaa lasten itseluottamusta ja monipuolisten vuorovaikutustaitojen kehittymistä. Se innostaa ja tukee lapsia myös omien vahvuuksien löytämiseen ja oman osaamisen kehittämiseen. Tavoitteena on tarjota lapsille heidän tarpeitansa vastaavaa, monipuolista ja virkistävää toimintaa sekä antaa myös mahdollisuus lepoon ja itsekseen olemiseen.

Toiminnan tavoitteet:

- Kodin ja koulun kasvatustyön tukeminen

Aamu- ja iltapäivätoiminta tulee rakentaa jatkumona varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen kasvatustehtävälle, ja lähtökohtana ovat perusopetuksen yleiset kasvatustavoitteet.

Huoltajilla on kuitenkin ensisijainen vastuu lapsensa kasvatuksesta. Ohjaajien työtä ohjaavana periaatteena on kasvatuskumppanuus, jolla tarkoitetaan ammattikasvattajien sitoutumista toimimaan yhdessä huoltajien kanssa lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukena.

Aamu- ja iltapäivätoiminta tukee yhdessä opiskeluhuollon palveluita tuottavan henkilöstön kanssa lapsen kokonaisvaltaista hyvinvointia ja koulunkäyntiä. Avoin ja luottamuksellinen vuorovaikutus luo pohjan hyvälle yhteistyölle ja tiedottamiselle. Aamu- ja iltapäivätoiminnassa lapsella on huoltajan, opettajan ja ohjaajan kesken sovittavalla tavalla mahdollisuus läksyjen tekoon.

- Hyvinvoinnin, tunne-elämän ja sosiaalisen kehityksen tukeminen

On tärkeää, että jokainen lapsi kokee olevansa arvostettu ja hyväksytty. Lapset tarvitsevat myös kaveripiirin hyväksyntää ja tunteen ryhmään kuulumisesta. Yhdessä toimimalla opitaan sosiaalisessa vuorovaikutuksessa tarvittavia taitoja, kuten vastavuoroisuutta ja erimielisyyksien ratkaisua myönteisin keinoin.

Lasten rohkaisu ja kannustaminen tukevat itsetunnon kehitystä, ja samalla lapset oppivat luottamaan omiin taitoihinsa. Aamu- ja iltapäivätoiminta tukee lasten harrastuneisuutta ja tutustuttaa mahdollisuuksien mukaan erilaisiin vapaa-ajan harrastuksiin.

Aamu- ja iltapäivätoiminnan tulee sekä kasvuympäristönä että ilmapiiriltään olla kiireetön ja turvallinen. On tärkeää, että toiminnassa lapsilla on mahdollisuus sekä levähtämiseen ja rauhoittumiseen että ulkoiluun ja fyysiseen aktiivisuuteen.

- Eettisen kasvun tukeminen

Eettisinä lähtökohtina aamu- ja iltapäivätoiminnassa ovat perusopetuksen arvopohja sekä kodin ja koulun kanssa sovitut yhteiset kasvatuseriaat-

teet. Aamu- ja iltapäivätoiminnassa korostuu lapsilähtöisyys. Lapset ovat ikä- ja kehitysvaiheensa mukaisesti itsestään ja teoistaan vastuullisia.

Eettisen kasvun tavoitteena on vastuullisuuden ja vastavuoroisuuden ymmärtäminen. Aamu- ja iltapäivätoiminnassa lapsia ohjataan kasvamaan vähitellen vastuuseen:

- omasta hyvinvoinnista ja terveellisistä elämäntavoista
 - toisten hyvinvoinnista sekä siihen liittyvistä oikeuksista ja velvollisuuksista
 - oman toiminnan aiheuttamista tunteista ja seurauksista itselle ja toisille
 - ryhmän toimintaan liittyvistä säännöistä ja sopimuksista
 - myönteisestä suhtautumisesta ympäristöön, luontoon ja kestäväan elämäntapaan
- Osallisuuden, yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistäminen sekä sosiaalinen vahvistaminen

Toiminta toteutetaan niin, että se lisää lasten onnistumisen kokemuksia ja osallisuutta. On tärkeää, että lapset tulevat kuulluksi toiminnassa ja voivat osallistua sen suunnitteluun ja toteuttamiseen.

Huomiota kiinnitetään erityistä tukea tarvitsevien ja eri kulttuuritaustaisten lasten osallistumisen edistämiseen. Aamu- ja iltapäivätoiminnassa kunnioitetaan lasten omaa kieli- ja kulttuuritaustaa sekä elämäntapaa ja -arvoja.

Tavoitteena on, että jokainen lapsi saa oman kehitystasonsa ja tarpeidensa mukaista tukea ja ohjausta. Lasten tulee ikätasonsa mukaisesti saada kokemuksia osallisuudesta. Osallisuus, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo ehkäisevät kiusaamista ja syrjäytymistä.

Erityisen tuen päätöksen saaneella oppilaalla on oikeus aamu- ja iltapäivätoimintaan koko perusopetuksen ajan. Kun tehostettua tai erityistä tukea saava oppilas osallistuu aamu- ja iltapäivätoimintaan, on tärkeää, että henkilöstö ottaa lapsen tuen tarpeen huomioon. Yhtä tärkeää on, että koulussa nähdään aamu- ja iltapäivätoiminnan tarjoamat mahdollisuudet oppilaan koulunkäynnin ja oppimisen tukemiseen. Toiminnan järjestelyjä suunniteltaessa yhteistyö huoltajan, koulun ja aamu- ja iltapäivätoiminnan kesken on erityisen tärkeää.

Tehostetun tuen aikana käytettävä oppimissuunnitelma sekä erityiseen tukeen kuuluva HOJKS voivat tarvittaessa sisältää kuvaukset oppilaan osallistumisesta apip -toimintaan sekä yhteistyöstä toiminnan järjestäjän kanssa. Tiedot tehostetun ja erityisen tuen antamisesta, näihin liittyvät asiakirjat ja asiakirjoihin sisältyvät tiedot ovat salassa pidettäviä. Oppilasta koskevien salassa pidettävien tietojen luovuttaminen apip -toiminnan henkilöstölle edellyttää huoltajan antamaa yksilöityä tiedonsiirtolupaa. Perusopetuksesta ja siihen liittyvästä opiskeluhuollosta vastaavat henkilöt voivat luovuttaa aamu- ja iltapäivätoiminnasta vastaaville henkilöille toiminnan asianmukaisen järjestämisen edellyttämät välttämättömät tiedot.

Aamu- ja iltapäivätoiminnan järjestämisestä laaditaan joka lukuvuosi toimintasuunnitelma, joka hyväksytään toimielimessä. Toimintasuunnitelman tulee sisältää mm. seuraavat asiat:

- toiminta-ajatus ja tavoitteet
- sisällölliset painoalueet ja suunnittelun periaatteet
- toiminnan järjestämiseen liittyvät keskeiset asiat
- toiminnan seuranta ja arviointi
- aamu- ja iltapäivätoiminnan yhteistyö ja tiedonkulku

5.2.10. Kodin ja koulun välinen yhteistyö

Opetuksessa tulee olla yhteistyössä kotien kanssa. Yhteistyöllä tuetaan kasvatuksen ja opetuksen järjestämistä siten, että jokainen oppilas saa oman kehitystasonsa ja tarpeidensa mukaista opetusta, ohjausta ja tukea. Oppilas elää samanaikaisesti sekä kodin että koulun vaikutuspiirissä, mikä edellyttää näiden kasvatusyhteisöjen vuorovaikutusta ja yhteistyötä oppilaan kokonaisvaltaisen hyvän kasvun, kehityksen ja oppimisen tukemisessa. Vuorovaikutus kodin kanssa lisää opettajan oppilaan tuntemusta ja auttaa opetuksen suunnittelussa ja toteuttamisessa.

Esiopetuksen henkilöstö tukee kotien kasvatustehtävää ja vastaa osaltaan lapsen kasvatuksesta esiopetuksen aikana. Huoltajalla on ensisijainen vastuu lapsensa kasvatuksesta ja oman lapsensa tuntemus. Kasvatukseen liittyvän kumppanuuden tavoitteena on edistää lasten kasvua, kehitystä ja oppimista sekä lisätä turvallisuutta ja hyvinvointia esiopetuksessa. Lapsen viihtyvyyden, kasvamisen ja oppimisen kannalta on tärkeää luoda luottamuksellinen yhteys esiopetuksen henkilöstön ja huoltajien kanssa.

Yhteistyö edellyttää esiopetuksen henkilöstön aloitteellisuutta sekä henkilökohtaista vuorovaikutusta huoltajien kanssa. Yhteistyössä otetaan huomioon perheiden moninaisuus, yksilölliset tarpeet ja huoltajuuteen liittyvät kysymykset.

Esiopetuksen aikana jatketaan muussa varhaiskasvatuksessa toteutettavaa yhteistyötä huoltajan kanssa ja luodaan pohjaa myös huoltajien keskinäiselle vuorovaikutukselle sekä myöhemmälle kodin ja koulun yhteistyölle. Erilaisia kodin ja esiopetuksen vuoropuhelua tukevia yhteistyömuotoja kehitetään koko esiopetuksen ajan ja erityisesti siirryttäessä päivähoidosta esiopetukseen tai esiopetuksesta alkuopetukseen. Huoltajien kokemukset lastensa aiemmista kasvuympäristöistä, kehityksestä, oppimisesta ja mielenkiinnon kohteista otetaan esiopetuksessa huomioon. Erityisen tärkeää yhteistyö huoltajien kanssa on lasten kasvun ja oppimisen tukea suunniteltaessa ja toteutettaessa.

Esiopetuksen loppuvaiheessa huoltajalle tulee antaa tietoa ja mahdollisuus keskustella lapsen koulunkäynnin aloittamiseen liittyvistä kysymyksistä ja mahdollisista erityistarpeista lapsen opettajien ja opiskeluhoollon asiantuntijoiden kanssa.

Perusopetuksessa huoltajalla on ensisijainen vastuu lapsen ja nuoren kasvatuksesta ja siitä, että oppilas suorittaa oppivelvollisuutensa. Koulu tu-

kee kotien kasvatustehtävää ja vastaa oppilaan kasvatuksesta ja opetuksesta kouluyhteisön jäsenenä. Koulun on oltava yhteistyössä huoltajien kanssa niin, että he voivat osaltaan tukea lastensa tavoitteellista oppimista ja koulunkäyntiä. Yhteisvastuullisen kasvatuksen tavoitteena on edistää lasten ja nuorten oppimisen edellytyksiä, turvallisuutta ja koko kouluyhteisön hyvinvointia. Kodin ja koulun yhteistyötä toteutetaan sekä yhteisö- että yksilötasolla. Yhteistyön onnistumiseksi tarvitaan koulun henkilöstön aloitteellisuutta ja henkilökohtaista vuorovaikutusta huoltajien kanssa sekä muutoin monipuolista viestintää.

Vastuu kodin ja koulun yhteistyön edellytysten kehittämisessä on esi- ja perusopetuksen järjestäjällä. Yhteistyö edellyttää päiväkodin/ koulun henkilöstön aktiivisuutta ja aloitteellisuutta sekä keskustelua ja tiedottamista huoltajan, opettajan ja oppilaan oikeuksista sekä velvollisuuksista. Yhteistyön lähtökohtana on luottamuksen rakentaminen, tasavertaisuus ja keskinäinen kunnioitus. Kodin ja koulun yhteistyössä otetaan huomioon perheiden erilaisuus, yksilölliset tarpeet sekä perheen kieli- ja kulttuuritausta.

Huoltajalle annetaan tietoa opetussuunnitelmasta, opetuksen järjestämisestä, opintoihin liittyvästä arvioinnista, oppilaan tuen tarpeista ja tuen saannin mahdollisuuksista ja huoltajan mahdollisuudesta osallistua kodin ja koulun väliseen yhteistyöhön sekä kouluyhteisön hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistämiseen. Kodin ja koulun välisessä yhteistyössä seurataan oppilaan poissaoloja. Koulun tulee antaa huoltajille tietoa myös opiskelu- huollon toiminnasta sekä kouluyhteisön toimintamalleista ja tiedottamiskäytänteistä erilaisissa ongelma-, onnettomuus- ja kriisitilanteissa. Erytisen tärkeää yhteistyö on oppilaan koulupolun nivelvaiheissa sekä oppimisen ja koulunkäynnin tukea suunniteltaessa ja toteutettaessa.

Huoltajalle tulee antaa tietoa oppilasta koskevien tietojen käsittelyyn, tietojensaantiin ja niiden luovuttamiseen sekä salassapitoon liittyvistä kysymyksistä. Koulun tulee opiskelu- huollon moniammatillisessa yhteistyössä käydä läpi huoltajan kanssa hallinnollisiin käytänteisiin liittyvät yleiset periaatteet, huoltajan yksilöidyn kirjallisen suostumuksen merkitys oppilasta koskevien ratkaisujen tekemisessä sekä yhteistyön merkitys oppilaan kasvun, kehityksen ja oppimisen tukemisessa.

Ensimmäisten vuosiluokkien aikana jatketaan esiopetuksen aikana syntyneitä yhteistyötä ja luodaan pohja myös huoltajien keskinäiselle vuorovaikutukselle.

Perusopetuksen päättövaiheessa huoltajalle tulee antaa tietoa ja mahdollisuus keskustella oppilaan jatkokoulutukseen liittyvistä kysymyksistä ja mahdollisista ongelmista oppilaanohjaajan ja opiskelu- huollon eri asiantuntijoiden kanssa.

Erilaisia kodin ja koulun vuoropuhelua tukevia yhteistyömuotoja tulee kehittää koko perusopetuksen ajan ja erityisesti siirryttäessä kouluasteelta toiselle tai muissa siirtymävaiheissa. Tieto- ja viestintätekniikkaa käytetään parantamaan ja monipuolistamaan tiedon kulkua ja yhteydenpitoa kodin ja koulun välillä.

Yhteistyömuotoja esiopetuksessa:

Tiedotteet:

viikko- ja kuukausitiedotteet
reissuvihko
sähköpostiviestintä
varhaiskasvatuksen www-sivut

Vanhempainillat

Henkilökohtaiset tapaamiset:

päivittäiset keskustelut esimerkiksi lapsen hakutilanteessa
pedagogisten asiakirjojen laatiminen ja niihin liittyvät keskustelut

Muuta toimintaa:

juhlat, illanvietot
erilaiset teemapäivät (esim. äitienpäiväkahvitus, isovanhempienpäivä)

Yhteistyömuotoja perusopetuksessa:

Tiedotteet:

koulujen www-sivut
lukukausitiedotteet
kuukausitiedotteet tai jaksopalautteet
sähköpostiviestintä
tekstiviestit
reissuvihko
sähköinen reissuvihko (WILMA)

Vanhempainillat:

koulukohtaiset
luokkakohtaiset (luokanopettajan tai luokanvalvojan omat tilaisuudet)
asiakohtaiset (nivelevaiheet, valinnaisainevalinnat, yhteishakuinfo)

Henkilökohtaiset tapaamiset:

vanhempainvartit
pedagogisten asiakirjojen laatiminen ja niihin liittyvät keskustelut

Muuta toimintaa:

yhteiset juhlat, illanvietot, teemapäivät, myyjäiset
avoimet ovet
vanhempainkoulu
vanhempainyhdistys ja verkostovanhemmat
kouluvaari -toiminta

Vanhempainvarteissa huoltajilla on mahdollisuus keskustella luokanopettajan/valvojan ja aineenopettajien kanssa lastensa koulunkäyntiin liittyvistä asioista. Vanhempainilloissa on mahdollisuus keskustella koulun toimintakulttuurista, opetussuunnitelmasta ja opetuksen järjestämisestä. Vanhempainiltojen sisältöön saattaa kuulua myös erilaista valistusta, koulutusta yms. Huoltajat voivat osallistua myös koulun toiminnan suunnitteluun ja arviointiin koulujen vanhempainyhdistysten kautta.

Kodin ja koulun välinen yhteistyö määritellään tarkemmin vuosittain koulujen lukuvuosisuunnitelmissa.

YHTEINEN KASVATUSVASTUU

KOTI

*Vastuu lapsen kasvatuksesta
Vastuu lapsen hyvinvoinnista ja
perusturvallisuudesta
Vastuu oppilaan koulunkäynnistä*

KOULU

*Vastuu oppilaan kasvatuksesta
kouluyhteisön jäsenenä
Vastuu oppilaan opetuksesta*

*Oppilaan edistymisen, turvallisuuden ja hyvinvoinnin turvaaminen
Moniammatillisen yhteistyöverkoston tuki
Kodin ja koulun yhteistyön kehittäminen*

5.2.11. Joustavan perusopetuksen toiminta (JOPO)

Perusopetuslain mukaan kunta voi järjestää päättämässään laajuudessa perusopetuksen 7-9 vuosiluokkien yhteydessä annettavaa joustavan perusopetuksen toimintaa (PoL 5 §).

Joustavan perusopetuksen toiminnan tavoitteena on vähentää perusopetuksen keskeyttämistä ja ehkäistä syrjäytymistä. Toiminnalla tarkoitetaan perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaan järjestettävää opetusta ja oppimisen ja kasvun tukea. Perusopetuksen oppimäärän suorittamisen lisäksi oppilaita tuetaan, kun he siirtyvät seuraavaan koulutusvaiheeseen ja edistetään heidän valmiuksiaan menestyä opiskelussa. Opetus järjestetään pienryhmämuotoisesti koulussa, työpaikoilla ja muissa oppimisympäristöissä moniammatillista yhteistyötä sekä tuki- ja neuvontapalveluita käyttäen.

Joustavan perusopetuksen toiminta on tarkoitettu niille 7-9 – luokkien oppilaille, joilla on alisuoriutumista ja heikko opiskelumotivaatio sekä oppilaille, joita näyttäisi uhkaavan syrjäytyminen jatkokoulutuksesta ja työelämästä. Poikkeuksellisesti joustavaan perusopetukseen voidaan ottaa myös erityistä tukea saava oppilas, mikäli oppilas kykenee noudattamaan opetuksessa käytettävää opetussuunnitelmaa ja järjestelyä voidaan pitää oppilaan edun mukaisena.

Joustavan perusopetuksen toiminnan tavoitteena on vahvistaa kokonaisvaltaisesti oppilaan opiskelumotivaatiota ja elämänhallintaa. Perusopetuksen oppimäärän suorittamisen lisäksi tavoitteena on tukea nuorta toisen asteen koulutukseen siirtymisessä sekä antaa valmiudet selviytyä opiskelussa. Erityistä huomiota kiinnitetään työmuotoihin, joilla lisätään oppilaiden osallisuutta ja yhteenkuuluvuutta kouluyhteisössä sekä vahvistetaan huoltajien ja kaikkien joustavassa perusopetuksessa työskentelevien yh-

teistä kasvatustyötä. Opetuksessa painotetaan toiminnallisia ja työpainotteisia opiskelumenetelmiä.

Toiminnassa korostuvat moniammatillinen sekä eri hallintokuntien ja organisaatioiden välinen yhteistyö, johon voivat osallistua mm. ammatilliset oppilaitokset ja lukiot, vapaan sivistystyön oppilaitokset sekä nuorten työpajat. Opetuksen järjestäminen moniammatillisesti edellyttää, että opettajan lisäksi toimintaan osallistuu nuorten sosiaalisen kasvun tukemiseen, perheiden kanssa tehtävään yhteistyöhön sekä muuhun tuki- ja neuvontatyöhön perehtynyt henkilö tai henkilöitä. Sivistysjohtaja nimeää ko. henkilön lukuvuosittain.

Sivistysjohtaja tekee päätöksen oppilasvalinnasta. Päätös valmistellaan moniammatillisesti opetuksen asiantuntijaryhmässä. Joustavan perusopetuksen oppilaalle laaditaan oppimissuunnitelma, jossa kuvataan oppilaan opetuksen järjestäminen koulussa ja muissa oppimisympäristöissä, moniammatillinen yhteistyö, tarvittavat tuki- ja neuvontapalvelut sekä toiminnan seuranta. Jos oppilas on erityisen tuen piirissä, kuvataan vastaavat asiat henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa.

Muissa oppimisympäristöissä, kuten työpaikoilla, tapahtuva oppiminen on oleellinen osa joustavaa perusopetusta. Oppilaalle annetaan näille jaksoille opetussuunnitelman tavoitteiden mukaisia oppimistehtäviä. Muissa oppimisympäristöissä toteutettavat opetusjaksot suunnitellaan yhteisymmärryksessä oppilaan ja hänen huoltajansa kanssa. Oppilaalla on oikeus saada tarvitsemaansa ohjausta sekä oppimisen ja koulunkäynnin tukea myös näiden jaksojen aikana. Opetuksen järjestäjä vastaa siitä, että kaikissa oppimisympäristöissä on huolehdittu työturvallisuudesta ja varauduttu mahdollisten tapaturmien varalta. Opetuksen järjestäjän tulee perehdyttää joustavan perusopetuksen tehtävissä toimivat henkilöt, koulun ulkopuoliset toimijat mukaan lukien, tietosuojaan ja salassapitoon liittyviin säädöksiin.

JOPO – toiminnan opetussuunnitelma (liite 5).

5.3. Tehostettu tuki

Tehostettu tuki tarkoittaa esi- ja perusopetuksen yleisten tukikäytänteiden, kuten opetuksen eriyttämisen, samanaikaisopetuksen ja tukiopetuksen sekä myös osa-aikaisen erityisopetuksen ja opiskeluhoillon tehostamista sekä määrällisesti että laadullisesti sekä opetuksen järjestämistä riittävän pienissä opetusryhmissä. Tehostettu tuki on siis yleistä tukea suunnitelmallisempaa, tavoitteellisempaa ja pitempiaikaisempaa. Tehostettua tukea järjestetään, kun oppilas tarvitsee säännöllistä tukea tai samanaikaisesti useita tukimuotoja.

Tehostetun tuen aloittaminen ja järjestäminen tulee käsitellä pedagogiseen arvioon perustuen moniammatillisessa opetuksen asiantuntijaryhmässä. Tehostettu tuki tulee järjestää laadultaan ja määrältään oppilaan kehitystason ja yksilöllisten tarpeiden edellyttämällä tavalla.

Tehostetun tuen avulla tuetaan suunnitelmallisesti oppilaan oppimista ja koulunkäyntiä ja tuen tehtävänä on ehkäistä ongelmien kasvamista, monimuotoistumista ja kasautumista.

Opetusjärjestelyjen tulee olla joustavia ja ne koostuvat monimuotoisesta eriyttämisestä, suunnitelmallisesta tukiopetuksesta, samanaikaisopetuksesta, osa-aikaisesta erityisopetuksesta ja mahdollisista avustajapalveluista. Myös opiskeluhuollollisten toimien rooli korostuu. Tehostetun tuen vaiheessa ei oppiaineiden oppimäärää yksilöllistetä (vrt. eriyttäminen). Tehostetun tuen aikana on tärkeää huolehtia oppilaan mahdollisuuksista onnistumisen kokemuksiin niin oppimisessa kuin ryhmän jäsenenä ja tukea oppilaan myönteistä käsitystä itsestään ja koulutyöstä.

Tehostettua tukea on annettava riittävän monipuolisesti ja riittävän kauan, jotta voidaan todeta, selviääkö oppilas ilman erityistä tukea. Kaikki toimenpiteet ja annettava tuki kirjataan oppimissuunnitelmaan, jonka avulla seurataan ja arvioidaan oppilaan tukimuotojen riittävyttä. Mikäli oppilaan tilanteessa tapahtuu muutoksia, oppimissuunnitelma tarkistetaan vastaamaan oppilaan tuen tarvetta. Jos tehostettu tuki ei ole enää tarpeen, käsitellään tehostetun tuen päättäminen pedagogiseen arvioon perustuen moniammatillisessa opetuksen asiantuntijaryhmässä.

5.3.1. Pedagoginen arvio

Jos oppilaalle suunnattu yleinen tuki ei riitä, oppilaalle tehdään pedagoginen arvio, joka voi johtaa oppimissuunnitelman laadintaan ja siirtymiseen tehostetun tuen piiriin. Pedagoginen arvio on kuvaus oppilaan oppimisen etenemisestä ja siinä ilmenneistä vaikeuksista sekä oppilaan kokonaistilanteesta ja tuen tarpeista.

Pedagogisen arvion tekemisestä vastaavat ensi sijassa oppilasta opettavat opettajat. Moniammatillisuutta tarvitaan etenkin silloin, kun kyse on oppilaan hyvinvointiin ja kokonaiskehitykseen liittyvistä ongelmista, jotta oppilaan tilanne ja tuen tarpeet pystyttäisiin arvioimaan mahdollisimman perusteellisesti. Yhteistyö oppilaan ja hänen huoltajansa kanssa on tärkeää sekä tarpeiden selvittämisen että tuen suunnittelun ja onnistuneen toteuttamisen kannalta. Pedagogisen arvion laatimisessa hyödynnetään oppilaalle jo mahdollisesti osana yleistä tukea laadittua oppimissuunnitelmaa. Mikäli oppilaalla on kuntoutussuunnitelma, myös sitä voidaan hyödyntää huoltajan luvalla.

Pedagoginen arvio on oppilaan opettajien ja hänen kanssaan yhteistyötä tehneiden aikuisten arvio tehostetun tuen tarpeesta:

- oppilaan oppimisen ja koulunkäynnin kokonaistilanne koulun, oppilaan sekä huoltajan näkökulmista
- oppilaan saama yleinen tuki ja arvio eri tukimuotojen vaikutuksista
- oppilaan vahvuudet ja kiinnostuksen kohteet, oppimisvalmiudet sekä oppimiseen ja koulunkäyntiin liittyvät erityistarpeet

- arvio siitä, millaisilla pedagogisilla, oppimisympäristöön liittyvillä, ohjauksellisilla, oppilashuollollisilla tai muilla tukijärjestelyillä oppilasta voidaan tukea
- arvio tehostetun tuen tarpeesta

Pedagoginen arvio käsitellään opetuksen asiantuntijaryhmässä ennen tehostetun tuen aloittamista ja oppilaalle järjestettävä tuki kirjataan oppimissuunnitelmaan.

5.3.2. Oppimissuunnitelma

Oppimissuunnitelma on suunnitelma oppilaan oppimisen ja koulunkäynnin etenemisestä ja siinä tarvittavista opetusjärjestelyistä sekä oppilaan tarvitsemasta tuesta. Suunnitelman tavoitteena on turvata oppilaalle hyvät edellytykset edetä opinnoissaan. Suunnitelma lisää opettajien tietoisuutta asianomaisen oppilaan tilanteesta ja helpottaa siten kunkin opettajan oman työn suunnittelua ja opettajien keskinäistä sekä kodin kanssa tehtävää yhteistyötä. Oppimissuunnitelman tarkoituksena on myös, että oppilas oppii vähitellen ottamaan vastuuta opiskelustaan ja saa oppimiseensa enemmän tavoitteellisuutta. Suunnitelmasta huoltaja saa itselleen tietoa ja voi siten paremmin tukea lastaan.

Perusopetuksessa oppimissuunnitelma tehdään oppilaan opinto-ohjelman toteuttamiseksi tehostetun tuen aikana. Se sisältää oppilaan opinto-ohjelman, opiskeltavat aihekokonaisuudet ja aikataulusuunnitelman. Oppimissuunnitelmassa kuvataan, miten opetussuunnitelman tavoitteet on tarkoitus saavuttaa. Oppimissuunnitelmassa ei voida asettaa oppilaalle yksilöllisiä tavoitteita, vaan se noudattaa aina yleisopetuksen opetussuunnitelmaa. Siinä määritellään mahdolliset valinnaiset opinnot ja opiskelun erityiset painoalueet.

Jos oppilas etenee vuosiluokkiin jaetun oppimäärän sijasta oman opinto-ohjelman mukaan, mainitaan oppimissuunnitelmassa ne opintokokonaisuudet, jotka sisältyvät oppilaan opinto-ohjelmaan, määritellään niiden suorittamisjärjestys ja aikataulu sekä mahdolliset erityistavoitteet. Oppimisen tukitoimet kuvataan oppimissuunnitelmassa. Lisäksi siihen sisältyvät tuesta vastaavat tahot, oppilaan edistymisen seurannan ja arvioinnin periaatteet.

Oppilaan opiskelu voidaan järjestää erityisin opetusjärjestelyin, jos oppilaalla katsotaan joltakin osin ennestään olevan perusopetuksen oppimäärää vastaavat tiedot ja taidot, jos perusopetuksen oppimäärän suorittaminen olisi oppilaalle olosuhteet ja aikaisemmat opinnot huomioon ottaen joltakin osin kohtuutonta tai se on perusteltua oppilaan terveydentilaan liittyvistä syistä. Rehtori tekee päätöksen erityisistä opetusjärjestelyistä ja oppilaalle laaditaan oppimissuunnitelma.

Oppimissuunnitelma osana yleistä tukea

Jokaiselle oppilaalle voidaan laatia oppimissuunnitelma. Oppimissuunnitelma sisältää soveltuvin osin samoja osa-alueita kuin tehostettua tukea

varten laadittava oppimissuunnitelma. Oppilaan opiskelua voidaan myös syventää ja laajentaa oppimissuunnitelman avulla, silloin kun se on perusteltua oppilaan valmiuksien kannalta. Loimaalla oppimissuunnitelma laaditaan tarvittaessa, mikäli opetuksen tarkoituksenmukainen järjestäminen tätä edellyttää. JOPO- oppilaille tehdään oppimissuunnitelma aina. Oppimissuunnitelmaa käytetään, vaikka oppilas ei saisi tehostettua tukea, mikäli oppilas etenee eri oppiaineiden opinnoissa vuosiluokkiin jaetun oppimäärän sijasta oman opinto-ohjelman mukaisesti (eli vuosiluokkiin sitomattomasti) tai opetus järjestetään erityisin opetusjärjestelyin.

Oppimissuunnitelma tehostetun tuen aikana

Oppimissuunnitelma laaditaan aina oppilaalle, joka saa tehostettua tukea. Oppilaalle järjestettävä tuki kirjataan oppimissuunnitelmaan. Oppimissuunnitelman käyttöä jatketaan, kunnes tehostetun tuen tarve poistuu tai oppilaalle tehdään erityisen tuen päätös.

Oppimissuunnitelman laativat opettajat yhteistyössä oppilaan ja huoltajan kanssa. Laatimiseen osallistuvat tarvittaessa myös muut asiantuntijat. Oppilaan osuus suunnittelussa kasvaa siirryttäessä perusopetuksen ylemmille luokille.

Suunnitelman laadinnassa hyödynnetään oppilaalle mahdollisesti osana yleistä tukea laadittua oppimissuunnitelmaa sekä pedagogista arviota ja sen yhteydessä kerättyä tietoa. Mikäli oppilaalle on laadittu kuntoutussuunnitelma, myös sitä voidaan hyödyntää huoltajan luvalla.

Tehostettuun tukeen liittyvän oppimissuunnitelman tulee sisältää seuraavat tiedot sen mukaan kuin ne ovat tarpeen oppilaan opetuksen ja tukitoimien järjestämiseksi:

Oppilaskohtaiset tavoitteet

- oppilaan näkemys tavoitteistaan ja kiinnostuksen kohteistaan
- oppilaan oppimiseen ja koulunkäyntiin liittyvät vahvuudet, oppimisvalmiudet sekä erityistarpeet
- oppilaan oppimiseen, työskentely- ja vuorovaikutustaitoihin sekä koulunkäyntiin liittyvät tavoitteet

Pedagogiset ratkaisut

- oppimisympäristöihin liittyvät ratkaisut
- oppilaan tukeen liittyvät ratkaisut, kuten joustavat ryhmittelyt, samanaikaisopetus, opetusmenetelmät, opiskelustrategiat, työskentelytavat ja kommunikointitavat
- oppilaalle annettava tukiopeus ja osa-aikainen erityisopetus
- opiskelun erityiset painoalueet eri oppiaineissa
- oppilaan ohjaukseen liittyvät tavoitteet ja toimenpiteet

Tuen edellyttämä yhteistyö ja palvelut

- oppilashuollon ja muiden asiantuntijoiden antama tuki ja eri toimijoiden vastuunjako
- opetukseen osallistumisen edellyttämien perusopetuslain mukaisten tulkittamis- ja avustajapalveluiden, muiden opetuspalveluiden, apuvä-

lineiden ja kuntoutuspalveluiden järjestäminen sekä eri toimijoiden vastuunjako

- yhteistyön toteuttaminen oppilaan ja huoltajan kanssa, huoltajan tarjoama tuki

Tuen seuranta ja arviointi

- oppimissuunnitelman tavoitteiden toteutumisen seuranta, toimenpiteiden vaikuttavuuden arviointi sekä arviointiajankohdat
- oppilaan ja huoltajan kanssa tehtävä arviointi oppilaan oppimisen ja koulunkäynnin kokonaistilanteesta sekä oppilaan itsearviointi
- arvioinnissa käytettävät menetelmät, joiden avulla oppilas voi osoittaa osaamistaan hänelle sopivin tavoin
- oppimissuunnitelman tarkistaminen ja sen ajankohta
- suunnitelman laatimiseen osallistuneet henkilöt

Oppimissuunnitelmassa ei kuvata oppilaan henkilökohtaisia ominaisuuksia. Oppimissuunnitelmaan ei voi hakea muutosta valittamalla eikä muilla muutoksenhakukeinoilla.

5.3.3. Tukijakso pienryhmässä

Ennen erityisen tuen päätöstä yhtenä tehostetun tuen keinona voidaan käyttää tukijaksoa pienryhmässä. Tukijakson tavoitteena on selvittää oppilaan tuen tarvetta ja määrittää oppilaan sijoituspaikka, joko yleis- tai erityisopetuksessa. Ennen tukijakson aloittamista pidetään aloituspalaveri yhdessä oppilaan, huoltajan, rehtorin, luokan-/ aineenopettajan ja erityisopettajan kesken. Tarvittaessa paikalle kutsutaan myös muita asiantuntijoita. Jos pienryhmä sijaitsee toisessa koulussa, sivistysjohtaja tekee päätöksen pienryhmäjaksosta.

Jakson ajalle laaditaan oppimissuunnitelma, johon kirjataan jakson kesto (yleisimmin 8 - 12 viikkoa), oppilaan vahvuudet, tuettavat alueet, jaksolle asetetut tavoitteet ja opetuksen järjestäminen. Jakson aikana tavoitteiden saavuttamista ja koulutyön sujumista seurataan ja arvioidaan viikkoraportissa.

Tukijakson päätyttyä pidetään palautepalaveri, johon osallistuvat samat henkilöt kuin aloituspalaveriin. Palaverissa sovitaan jatkotoimenpiteistä ja huoltajille esitellään käytettävissä olevat tukivaihtoehdot. Oppilas palaa omaan kotiluokkaansa, jossa hyödynnetään tukijaksolta saatua tietoa ja käytettyjä tukitoimia tai oppilas siirtyy pienluokkaan erityisen tuen päätöksellä.

Kriisitapauksissa, joita ovat oppilaan aggressiivisuus toisia kohtaan, psyykkiset ongelmat tai vakavan kiusaamisen vaikeuttama koulunkäynti, tukijakso voi toimia joustavana koulunkäynnin tilapäisjärjestelyinä myös normaalia jaksoa pidemmän ajan.

5.4. Erityinen tuki

Erityistä tukea annetaan niille oppilaille, joiden kasvun, kehityksen tai oppimisen tavoitteiden saavuttaminen ei toteudu riittävästi muilla tukitoimilla.

Perusopetuksessa erityisen tuen tehtävänä on tarjota oppilaalle kokonaisvaltaista ja suunnitelmallista tukea niin, että oppilas voi suorittaa oppivelvollisuutensa ja saa pohjan myös opintojen jatkamiselle peruskoulun jälkeen. Oppilaan itsetuntoa, opiskelumotivaatiota ja mahdollisuutta kokea onnistumisen ja oppimisen iloa vahvistetaan. Samoin tuetaan oppilaan osallisuutta ja vastuunottoa opiskelusta.

Ennen erityisen tuen piiriin siirtymistä, annetaan oppilaalle tehostettua tukea. Mikäli tehostettu tuki ei riitä, tehdään oppilaalle erityisen tuen päätös (sivistysjohtaja). Erityinen tuki muodostuu erityisen tuen päätökseen perustuvasta erityisopetuksesta sekä muista perusopetuksen tukimuodoista. Käytettävissä ovat perusopetuksen kaikki tukimuodot.

Ennen päätöstä tehdään moniammatillisessa yhteistyössä pedagoginen selvitys, jossa selvitetään, millaista tehostettua tukea oppilas on saanut sekä kuvataan, millaisia pedagogisia ja opiskeluhuollollisia järjestelyjä tarvitaan oppilaan oppimisen ja koulunkäynnin tukemiseksi jatkossa.

Erityisopetus järjestetään oppilaan etu ja opetuksen järjestämisedellytykset huomioon ottaen muun opetuksen yhteydessä tai osittain tai kokonaan erityisluokassa tai muussa soveltuvassa paikassa. Erityisopetuksessa voidaan poiketa oppiaineista ja niitä koskevasta valtakunnallisesta tuntijaosta sen mukaan kuin erityistä tukea koskevassa päätöksessä määrätään.

Oppilaan opetuspaikasta päätettäessä selvitetään ensin lähikoulun mahdollisuudet erityistä tukea tarvitsevan oppilaan opettamiseen. Tällöin arvioidaan koulun tarvitsemat resurssit ja tukitoimet, joita oppilaan opetus edellyttää. Jos oppilaan tuen tarve on erityisen vaativa, eikä opetusta voida järjestää lähikoulussa, opetus järjestetään siellä, missä opetus voidaan parhaiten toteuttaa oppilaan edun mukaisesti. Opetusryhmiä muodostettaessa tulee ottaa huomioon, että kaikki oppilaat voivat saavuttaa opetussuunnitelmassa asetetut tavoitteet.

Loimaalla pienryhmäopetus on keskitetty tietyille kouluille ja oppilaiden opetuksen järjestämispaikka ratkaistaan tapauskohtaisesti.

Pienryhmiä on lv. 2021-2022:

Kauhanojan koulu
Keskuskoulu
Puistokadun koulu
Hirvikosken yhtenäiskoulu

Ryhmien kokoonpano voi vaihdella eri lukuvuosina.

5.4.1. Pedagoginen selvitys

Kun oppilaalle annettu tehostettu tuki ei riitä, hänelle annetaan erityistä tukea. Ennen erityisen tuen päätöstä opetuksen järjestäjän on kuultava oppilasta ja tämän huoltajaa tai laillista edustajaa sekä tehtävä oppilaasta pedagoginen selvitys.

Selvityksen laatimista varten opetuksen järjestäjä hankkii

- oppilaan opetuksesta vastaavilta opettajilta kirjallisen selvityksen oppilaan oppimisen etenemisestä
- moniammatillisena yhteistyönä tehdyn kirjallisen selvityksen oppilaan saamasta tehostetusta tuesta tai erityisestä tuesta ja oppilaan kokonaistilanteesta

Näiden kahden selvityksen perusteella opetuksen järjestäjä tekee kirjallisen arvion oppilaan erityisen tuen tarpeesta. Selvitysten ja niiden pohjalta laaditun arvion muodostamaa kokonaisuutta kutsutaan pedagogiseksi selvitykseksi.

Pedagogisen selvityksen lisäksi erityisen tuen valmistelemiseksi tulee tarvittaessa hankkia muita lausuntoja, kuten psykologinen tai lääketieteellinen lausunto tai vastaava sosiaalinen selvitys. Pedagogisen selvityksen laatimisessa hyödynnetään oppilaasta aiemmin laadittua pedagogista arviota ja oppilaan oppimissuunnitelmaa. Mikäli oppilaalla on kuntoutussuunnitelma, myös sitä voidaan hyödyntää huoltajan luvalla

Pedagoginen selvitys sisältää mm. seuraavaa:

- oppilaan oppimisen eteneminen
- oppilaan oppimisen ja koulunkäynnin kokonaistilanne koulun, oppilaan sekä huoltajan näkökulmista
- oppilaan saama tehostettu tai erityinen tuki ja arvio eri tukimuotojen vaikutuksista
- oppilaan vahvuudet ja kiinnostuksen kohteet, oppimisvalmiudet sekä oppimiseen ja koulunkäyntiin liittyvät erityistarpeet
- arvio siitä, millaisilla pedagogisilla, oppimisympäristöön liittyvillä, ohjauksellisilla, oppilashuollollisilla tai muilla tukijärjestelyillä oppilasta voidaan tukea
- arvio erityisen tuen tarpeesta
- arvio ja perustelu sille, tarvitseeko oppilas yhdessä tai useammassa oppiaineessa yksilöllistetyn oppimäärän

Tukijärjestelyt voivat sisältää mm. opetus- ja ohjaushenkilöstöön, opiskeluhuoltoon, avustajiin ja muihin tarvittaviin palveluihin, opetusmenetelmiin ja työtapoihin, opiskelumenetelmiin sekä materiaaleihin ja välineisiin liittyviä tekijöitä.

Pedagoginen selvitys käsitellään moniammatillisessa opetuksen asiantuntijaryhmässä.

5.4.2. Erityisen tuen päätös

Erityisen tuen päätös voidaan tehdä ennen esi- ja perusopetuksen alkamista taikka esi- ja perusopetuksen aikana ilman sitä edeltävää pedagogista selvitystä ja oppimisen tehostetun tuen antamista, jos psykologisen tai lääketieteellisen arvion perusteella ilmenee, että oppilaan opetusta ei vammaan, sairauden, kehityksessä viivästyksen tai tunne-elämän häiriön taikka muun vastaavan erityisen syyn vuoksi voida antaa muuten. Jos erityisen tuen päätös tehdään perusopetuksen aikana ilman tehostetun tuen antamista, tulee sen perustua oppilaan tilanteen uudelleen arviointiin esimerkiksi onnettomuuden tai vakavan sairauden seurauksena.

Ennen erityistä tukea koskevan päätöksen tekemistä opetuksen järjestäjän on kuultava oppilasta ja tämän huoltajaa tai laillista edustajaa.

Erityisen tuen päätöksessä tulee päättää oppilaan pääsääntöinen opetusryhmä, mahdolliset tulkittamis- ja avustajapalvelut sekä muut tarvittavat palvelut sekä tarvittaessa oppilaan opetuksen poikkeava järjestäminen.

Erityisen tuen antamiseksi opetuksen järjestäjän tulee tehdä kirjallinen päätös, jota tarkistetaan ainakin toisen vuosiluokan jälkeen sekä ennen seitsemännelle vuosiluokalle siirtymistä. Erityisen tuen tarpeellisuus tulee tarkistaa aina oppilaan tuen tarpeen muuttuessa. Tarkistamista varten oppilaasta tehdään uusi pedagoginen selvitys. Mikäli tarpeen todetaan jatkuvan, erityisen tuen jatkamisesta tehdään päätös. Mikäli katsotaan, että oppilas ei enää tarvitse erityistä tukea, tulee tuen lopettamisesta tehdä päätös. Tällöin oppilas siirtyy saamaan tehostettua tukea.

5.4.3. Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS)

Jokaiselle erityisen tuen piiriin kuuluvalla oppilaalla tulee laatia henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS). Suunnitelmasta tulee ilmetä oppilaan erityistä tukea koskevan päätöksen mukaisen opetuksen ja muun tuen antaminen. Suunnitelman tehtävänä on tukea pitkäjänteisesti oppilaan yksilöllistä oppimis- ja kasvuprosessia. HOJKS on oppilaan oppimiseen ja koulunkäyntiin liittyvä tavoitesuunnitelma sekä suunnitelma opetuksen sisällöistä, pedagogisista menetelmistä ja muista tarvittavista tukitoimista. Suunnitelman laatimisessa hyödynnetään oppilaalle osana tehostettua tukea tehtyä oppimissuunnitelmaa sekä pedagogista selvitystä ja sen yhteydessä kerättyä tietoa. Mikäli oppilaalle on laadittu kuntoutussuunnitelma, myös sitä voidaan hyödyntää huoltajan luvalla.

Henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman laatimiseen osallistuvat oppilaan opettajat yhteistyössä oppilaan ja huoltajan kanssa, ellei siihen ole ilmeistä estettä. Rehtori nimeää suunnitelmasta vastaavan opettajan, jos se on muu kuin oppilaan luokanopettaja tai luokanvalvoja. Tarvittavilta osin se valmistellaan moniammatillisena yhteistyönä.

Henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma tulee tarkistaa tarvittaessa, kuitenkin vähintään kerran lukuvuodessa, oppilaan tarpeiden mukaiseksi. HOJKSia muutetaan aina oppilaan tuen tarpeen tai opetuksen tavoitteiden muuttuessa. Jos erityisen tuen antaminen päätetään lopettaa, oppilaalle laaditaan oppimissuunnitelma tehostetun tuen antamiseksi.

Suunnitelman tulee sisältää seuraavat tiedot sen mukaan kuin ne ovat tarpeen oppilaan opetuksen ja tukitoimien järjestämiseksi:

Oppilaskohtaiset tavoitteet

- oppilaan näkemys tavoitteistaan ja kiinnostuksen kohteistaan
- oppilaan oppimiseen ja koulunkäyntiin liittyvät vahvuudet, oppimisvalmiudet sekä erityistarpeet
- oppilaan oppimiseen, työskentelytaitoihin sekä koulunkäyntiin liittyvät tavoitteet
- oppilaan kehitykseen, kuten sosioemotionaalisiin tai motorisiin taitoihin liittyvät tavoitteet
- oppiaineet ja aineryhmät sekä valinnaiset opinnot, joita oppilas opiskelee sekä oppiaineiden viikkotuntimäärät

Pedagogiset ratkaisut

- oppimisympäristöihin liittyvät ratkaisut
- oppilaan tukea liittyvät ratkaisut, kuten joustavat ryhmittelyt, samanaikaisopetus, opetusmenetelmät, opiskelustrategiat, työskentelytavat ja kommunikointitavat
- oppilaalle annettava tukiopeutus ja osa-aikainen erityisopetus
- opiskelun erityiset painoalueet eri oppiaineissa
- oppilaan ohjaukseen liittyvät tavoitteet ja toimenpiteet

Opetuksen järjestäminen

- oppilaan opetuksen järjestäminen muun opetuksen yhteydessä ja/tai erityisluokalla
- muun opetuksen yhteydessä opiskelevalle oppilaalle samanaikaisopetuksena, pienryhmässä tai yksilöopetuksena annettava erityisopetus
- erityisluokalla opiskelevalle oppilaalle nimetty yleisopetuksen yhteistyöluokka ja suunnitelma oppilaan opiskelusta tässä luokassa
- oppilaan koulukuljetusten järjestelyt ja vastuut sekä suunnitelma kuljettusta odottavan oppilaan ohjautusta toiminnasta ja valvonnasta

Tuen edellyttämä yhteistyö ja palvelut

- oppilashuollon ja muiden asiantuntijoiden antama tuki ja eri toimijoiden vastuunjako
- erityistä tukea koskevan päätöksen mukaisten tulkitsemis- ja avustajapalveluiden, muiden opetuspalveluiden, apuvälineiden ja kuntoutuspalveluiden järjestäminen sekä eri toimijoiden vastuunjako
- yhteistyön toteuttaminen oppilaan ja huoltajan kanssa, huoltajan tarjoama tuki
- oppilaan mahdollinen osallistuminen aamu- ja iltapäivätoimintaan ja kuvaus yhteistyöstä toiminnan järjestäjän kanssa

Tuen seuranta ja arviointi

- HOJKSin tavoitteiden toteutumisen seuranta, toimenpiteiden vaikuttavuuden arviointi sekä arviointiajankohdat
- oppilaan ja huoltajan kanssa tehtävä arviointi oppilaan oppimisen ja koulunkäynnin kokonaistilanteesta sekä oppilaan arviointi
- oppimisen arvioinnissa käytettävät menetelmät, joiden avulla oppilas voi osoittaa osaamistaan hänelle sopivin tavoin
- HOJKSin tarkistaminen ja sen ajankohta
- suunnitelman laatimiseen osallistuneet henkilöt

Mikäli oppilas opiskelee yhdessä tai useammassa oppiaineessa yksilöllistetyt oppimäärän mukaan, HOJKSiin kirjataan edellä mainittujen yleisten kohtien lisäksi

- luettelo niistä oppiaineista, joissa oppilaalla on yksilöllistetty oppimäärä sekä näiden oppiaineiden tavoitteet ja keskeiset sisällöt
- yksilöllistettyjen oppimäärien mukaisesti opiskeltavien oppiaineiden arviointi suhteessa HOJKSissa määriteltyihin tavoitteisiin ja sisältöihin

Mikäli oppilas opiskelee toiminta-alueittain, HOJKSiin kirjataan edellä mainittujen yleisten kohtien lisäksi

- toiminta-alueittain opiskelevan oppilaan yksilölliset tavoitteet ja keskeiset sisällöt toiminta-alueittain
- oppilaan edistymisen arviointi suhteessa HOJKSissa hänelle määriteltyihin tavoitteisiin ja sisältöihin toiminta-alueittain

Henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa ei kuvata oppilaan henkilökohtaisia ominaisuuksia. HOJKS-asiakirjaan voidaan liittää huoltajan antamat yksilöidyt tiedonsiirtoluvat. HOJKSiin ei voida hakea muutosta valittamalla eikä muilla muutoksenhakukeinoilla.

HOJKS tulee tarkistaa tarvittaessa, kuitenkin vähintään kerran lukuvuodessa, oppilaan tarpeiden mukaiseksi. Sitä muutetaan aina oppilaan tuen tarpeen tai opetuksen tavoitteiden muuttuessa. Jos erityisen tuen antaminen päätetään lopettaa, oppilaalle laaditaan oppimissuunnitelma tehostetun tuen antamiseksi.

5.4.4. Opetuksen järjestäminen toiminta-alueittain

Vaikeimmin kehitysvammaisten oppilaiden opetus voidaan järjestää oppiainejaon sijasta toiminta-alueittain. Myös muulla tavoin vammaisen tai vakavasti sairaan oppilaan opetus voi olla oppilaan terveydentilaan liittyvistä syistä perusteltua järjestää toiminta-alueittain. Opetus järjestetään toiminta-alueittain vain, kun todetaan, ettei oppilas kykene opiskelemaan edes oppiaineiden yksilöllistettyjä oppimääriä. Opetuksen järjestämisestä oppiainejaon sijasta toiminta-alueittain päätetään erityisen tuen päätöksessä.

Opetuksen järjestäminen perustuu kokonaisvaltaisten tavoitteiden määrittelyyn, oppilasryhmässä tapahtuvan vuorovaikutuksen edistämiseen sekä

toimivan ja motivoivan oppimisympäristön kehittämiseen. Tavoitteet asetetaan yksilöllisesti siten, että ne ovat realistisia ja oppilaille mielekkäitä. Toiminta-alueittain järjestettyyn opetukseen liittyy aina myös kuntouttavia ja hoitavia elementtejä. Opetuksen toteuttamisessa eri toiminta-alueiden sisältöjä voidaan yhdistää.

Toiminta-alueittain järjestettävän opetuksen tavoitteena on antaa oppilaalle tietoja ja taitoja, joiden avulla hän suoriutuu mahdollisimman itsenäisesti elämässään. Opetuksen suunnittelun lähtökohtana ovat oppilaan vahvuudet. Toiminta-alueet voivat sisältää jonkin yksittäisen oppiaineen tavoitteita ja sisältöjä, jos oppilaalla on vahvuuksia tässä oppiaineessa. Opetuksen toteuttamisessa eri toiminta-alueiden sisältöjä voidaan yhdistää. Toiminta-alueittain järjestetyssä opetuksessa tuetaan oppilaan kokonaiskehitystä sekä edistetään ja ylläpidetään oppilaan toimintakykyä.

Motoristen taitojen oppimisen tavoitteena on vahvistaa oppilaan kehon hahmotusta, edistää kokonais- ja hienomotoristen taitojen kehittymistä sekä antaa mahdollisuuksia monipuolisesti harjoitella taitoja arjen eri tilanteissa. Motoristen taitojen opetuksen tulee sisältää motoristen toimintojen suunnittelun ja ohjauksen, tasapainon, koordinaation, rytmin, kestävyden ja lihasvoiman kehittämiseen liittyviä osa-alueita.

Kommunikaatiotaitojen oppimisen lähtökohtana on vuorovaikutuksen muodostuminen oppilaan kanssa ja sen pohjalle rakentuva kommunikoinnin ymmärtämisen ja tuottamisen harjoittelu. Tavoitteena on, että oppilas on vuorovaikutuksessa ympäristönsä kanssa, tulee ymmärretyksi ja ymmärtää itsekkin muita ryhmän oppilaita ja aikuisia. Oppilaalle turvataan mahdollisuus käyttää itselleen luonteenomaisia tapoja kommunikoida. Oppilaalla tulee olla tarvittaessa käytettävissään vaihtoehtoisia kommunikaatiokeinoja. Kielen ja kommunikaation opetuksen tulee sisältää kielellistä tietoisuutta, ilmaisua, käsite- ja sanavarastoa, viittomien, merkkien, symbolien, kirjainten ja sanojen tunnistamista ja käyttöä sekä ajattelua kehittäviä osa-alueita. Kommunikaatiotaitoja harjoitellaan eri tilanteissa koulupäivän aikana.

Sosiaalisten taitojen oppimisen tavoitteena on oppilaan ryhmässä toimimisen taitojen ja osallisuuden kehittyminen. Opetuksen tulee sisältää erilaisissa ympäristöissä toimimista sekä vuorovaikutus- ja tunnetaitojen harjoittelua tukevia osa-alueita. Oppilaan itsetuntemusta ja oppimismotivaatiota tuetaan luomalla edellytykset onnistumisen kokemuksiin ja vahvistamalla myönteistä sosiaalisen oppimisen ilmapiiriä.

Kognitiivisten taitojen oppimisen tavoitteena on, että oppilas aktivoituu ja oppii käyttämään aistejaan ympäröivän todellisuuden hahmottamiseen. Opetuksen tulee tukea oppimiseen, muistamiseen ja ajattelemiseen liittyvien prosessien kehittymistä. Kognitiivisten taitojen tulee sisältää aistien stimulointia ja harjoittamista, valinnan, luokittelun, ongelmanratkaisun ja päätöksenteon sekä syy-seuraussuhteen oppimista edistäviä osa-alueita. Oppimisen tavoitteena on kehittää lukemisen, kirjoittamisen ja matemaattisten taitojen perusvalmiuksia.

Päivittäisten taitojen oppimisen tavoitteena on lisätä oppilaan aktiivista osallistumista ympäristönsä toimintaan sekä edistää omatoimisuutta ja it-

senäistymistä. Opetuksen tulee sisältää terveyttä ja turvallisuutta, arjen taitoja, asumista ja ympäristössä liikkumista sekä vapaa-ajan viettoa käsitteleviä osa-alueita. Päivittäisten taitojen harjoittelu luo mahdollisuuksia motoristen taitojen, kielen ja kommunikaation, tieto- ja viestintäteknologisten taitojen, sosiaalisten sekä kognitiivisten taitojen kehittymiselle ja harjoittelulle. Ne puolestaan vahvistavat päivittäisten taitojen hallintaa.

5.4.5. Oppiaineen oppimäärän yksilöllistäminen ja opetuksesta vapauttaminen

Opetus järjestetään ottaen huomioon oppilaiden edellytykset ja se voi perustua erilaajuisiin oppimääriin. Ensisijaisena tavoitteena on tukea oppilaan opiskelua siten, että yleisen oppimäärän mukaiset tavoitteet on mahdollista saavuttaa kaikissa oppiaineissa. Esimerkiksi eriyttämisen avulla oppilaan opiskelua voidaan tukea keskittymällä oppiaineen keskeisiin ydinsisältöihin. Mikäli edes ydinsisältöihin liittyvien tavoitteiden saavuttaminen hyväksytysti ei tuesta huolimatta ole oppilaalle mahdollista, oppiaineen oppimäärä voidaan yksilöllistää. Kieli- ja kulttuuritausta, poissaolot, motivaation puute, puutteellinen opiskeluteknikka tai käyttäytymisen haasteet eivät sellaisenaan voi olla syynä oppimäärän yksilöllistämiseen, vaan oppilasta tulee tukea näissä asioissa muilla sopivilla tavoilla.

Oppiaineen oppimäärän yksilöllistäminen merkitsee oppilaan oppimiselle asetettavan tavoitetaso määrittämisestä hänen omien edellytystensä mukaiseksi. Tavoitteiden tulee kuitenkin olla oppilaalle riittävän haasteellisia.

Oppimäärän yksilöllistämisestä määrätään erityisen tuen päätöksessä. Ennen erityisen tuen päätöstä tehdään pedagoginen selvitys, joka sisältää arvion oppilaan erityisen tuen tarpeesta. Jos pedagogisessa selvityksessä todetaan, että oppilaan ei tukitoimista huolimatta arvioida saavuttavan oppiaineessa yleisen oppimäärän mukaisia tavoitteita hyväksytysti, oppiaineen oppimäärä yksilöllistetään. Kunkin oppiaineen kohdalla arvioidaan erikseen, voiko oppilas opiskella oppiainetta yleisen oppimäärän mukaan vai tuleeko oppiaineen oppimäärä yksilöllistää. Jos yksilöllistettävien oppiaineiden määrää on tarpeen myöhemmin lisätä tai vähentää, tehdään uusi pedagoginen selvitys ja sen pohjalta uusi erityisen tuen päätös.

Erityisen tuen päätöksessä määritellään ne oppiaineet, joissa oppilas opiskelee yksilöllistetyn oppimäärän mukaan. Oppilaan HOJKSissa kuvataan näiden oppiaineiden tavoitteet, keskeiset sisällöt ja oppilaan edistymisen seurannan ja arvioinnin periaatteet. Oppilaalle ja hänen huoltajalleen tulee selvittää yksilöllistettyjen oppimäärien mahdolliset vaikutukset jatko-opintoihin. Kunkin oppiaineen opetuksesta vastaava opettaja tai, jos opettajia on useita, opettajat yhdessä laativat edellä mainitut HOJKSin sisällöt.

Yksilöllistetyn oppimäärän tavoitteet ja sisällöt johdetaan oppiaineen luokka-asteen yleisistä tavoitteista ja sisällöistä, myös alempien luokkien tavoitteita ja sisältöjä voidaan soveltaa. Ne kuvataan riittävän selkeästi ja yksityiskohtaisesti oppilaan HOJKSissa. Tämä on tärkeää, koska oppilaan opetus ja arviointi toteutetaan HOJKSiin kirjatun perusteella kyseissä oppiaineissa. Sanallista arviointia voidaan käyttää numeroarviointiin sijasta

kaikilla vuosiluokilla ja myös päättötodistuksessa. Oppilas voi edetä opiskelussaan omaan tahtiinsa. Oppilaan opiskelua voidaan tukea lisäksi erilaisilla opiskelumateriaaleilla, -välineillä ja -menetelmillä sekä pedagogisilla järjestelyillä.

Yksilöllistäminen on perusteltua, jos koulun tukitoimien jälkeenkin todetaan seuraavaa:

- oppilas ei saavuta keskeisimpiä yleisen oppimäärän mukaisia tavoitteita
- opettaja ja/tai erityisopettaja on todennut oppilaalla olevan laaja-alaisia vaikeuksia, jotka eivät korjaannu tuen avulla
- yksilöllistämisen tarve on todennettu esim. koulupsykologin tai muiden tutkimusten kautta

Oppimäärän yksilöllistäminen on ensisijainen vaihtoehto ennen oppilaan vapauttamista oppimäärän suorittamisesta. Vapauttamiseen oppimäärän opiskelusta tulee olla erityisen painavat syyt ja se perustuu jokaisen oppilaan kohdalla yksilölliseen harkintaan. Oppilaalle, joka on muutoin kuin tilapäisesti vapautettu jonkin oppiaineen opiskelusta, tulee järjestää vastaavasti muuta opetusta tai ohjattua toimintaa.

Rehtori voi vapauttaa oppilaan jonkin aineen opiskelusta kuultuaan huoltajaa ja opettajaa, (muita asiantuntijoita), mikäli osallistuminen opetukseen tuottaa oppilaalle sairauden, vamman tai muun syyn vuoksi kohtuuttomia vaikeuksia. Asia tulee käsitellä moniammatillisessa opetuksen asiantuntijaryhmässä ja ratkaisun tueksi pitää tarvittaessa hankkia asiantuntijalausunto. Ennen päätöksentekoa rehtorin tulee konsultoida sivistysjohtajaa.

5.4.6. Vuosiluokkiin sitomaton opetus

Opetus on peruskouluissa järjestetty lähes aina siten, että oppilaat etenevät opinnoissaan vuosiluokkiin jaetun oppimäärän mukaisesti. Perusopetuksessa on kuitenkin tilanteita, joissa tarvitaan toisenlaista tai suurempaa joustoa kuin mihin vuosiluokittainen järjestelmä antaa mahdollisuuden. Tätä joustoa tarjoaa perusopetusasetuksen 11 §:n 3 momentin säännös.

Asetuksen 11 § 3 momentin mukaan oppilas voi vuosiluokkiin jaetun oppimäärän sijaan edetä opinnoissa oman opinto-ohjelman mukaan. Tällaisen menettelyn edellytyksenä on, että siitä on päätetty koulun opetussuunnitelmassa. Vuosiluokkiin sitomaton järjestely voi koskea kaikkia koulun oppilaita, tiettyjen vuosiluokkien/opetusryhmien oppilaita tai yksittäisiä koulussa opiskelevia oppilaita. Järjestelyn taustalla voi olla erilaisia syitä kuten koulun yleiset pedagogiset ratkaisut, yhdysluokkaopetuksen järjestelyt tai yksittäistä oppilasta koskien esimerkiksi opiskelun vaikeutuminen sairauden vuoksi. Järjestely tuo joustoa sekä opetusjärjestelyihin, opinnoissa etenemiseen ja oppilaan arviointiin.

Oman opinto-ohjelman mukaan opiskeltaessa oppilaan tai oppilaiden on mahdollista edetä jossakin oppiaineessa opintokokonaisuudesta toiseen hitaammin kuin luokallisessa järjestelmässä. Oman opinto-ohjelman mukaan eteneminen tarjoaa myös erityiskiinnostuneille oppilaille mahdolli-

suuden edetä muita nopeammin ja syvemmälle jossakin oppiaineissa. Näin voidaan luokallista järjestelmää joustavammin ottaa huomioon oppilaan erilaiset tarpeet. On tärkeää huomata, että sekä hitaammin että nopeammin edettäessä oppilas voi koko ajan opiskella oman opetusryhmänsä mukana. Hän ei jää luokalleen eikä joudu hyppäämään luokan yli, vaan ajalla variointi tapahtuu oman opetusryhmän mukana opiskellen.

Kuten edellä olevasta voidaan havaita, vuosiluokkiin sitomaton opiskelu on itse asiassa opetuksen eriyttämisen muoto, jota kouluissa on tavalla tai toisella käytetty aina. Nykyisin sitä varten on olemassa tietty säädöspohja, joka tekee käytännöt näkyvämmäksi ja helpommaksi hallita.

Mikäli paikalliseen opetussuunnitelmaan halutaan sisällyttää mahdollisuus edetä opinnoissa vuosiluokkiin sitomattomasti eli oman opinto-ohjelman mukaisesti, täytyy oppiaineiden oppimäärästä muodostaa opetussuunnitelmaan opintokokonaisuuksia siis muulla perusteella kuin vuosiluokittain. Kullekin kokonaisuudelle määritellään opetuksen tavoitteet ja sisällöt. Lisäksi on määriteltävä opintokokonaisuuden sisältämän opetuksen tuntimäärä.

Opintokokonaisuudet voidaan muodostaa niin, että ne on tarkoitus opiskella lukuvuotta lyhyemmässä tai pidemmässä ajassa. Opetussuunnitelmassa on määriteltävä myös ne tiedot ja taidot, jotka ovat edellytyksenä sille, että oppilas voi aloittaa tietyn uuden opintokokonaisuuden opiskelun. Oppilaalla tulee siis olla riittävät tiedot ja taidot suhteessa edellisen opintokokonaisuuden tavoitteisiin, jotta hän voisi edetä opiskelemaan seuraavaa. Jos hänen tietonsa ja taitonsa eivät ole riittävän hyvät, hän ei vielä siirry eteenpäin.

Jos vuosiluokkiin sitomaton järjestely koskee vain muutamia oppilaita, voi määrittelyn tehdä opetussuunnitelman sijaan kullekin oman opinto-ohjelman mukaan etenevälle oppilaalle laadittavassa oppimissuunnitelmassa (ks. alla). Tällöin oman opinto-ohjelman mukaan etenemistä koskeva ratkaisu tehdään perusopetuslain 18 §:n mukaisena hallintopäätöksenä. Koko koulua tai kokonaisia yhdysluokkia koskevassa vuosiluokkiin sitomattomassa järjestelmässä määrittely on syytä tehdä opetussuunnitelmassa.

Opintokokonaisuuksien lisäksi opetussuunnitelmassa on kuvattava, miten oppilaan suorituksia ja opintojen etenemistä seurataan ja miten ne dokumentoidaan. Hyvä väline tähän on oppimissuunnitelma. Siinä voidaan kuvata oppilaan opinto-ohjelma ja siihen sisältyvät opintokokonaisuudet sekä myös mahdolliset tukitoimet. Jos oppilas on otettu tai siirretty erityisopetukseen, voidaan tarvittavat asiat kuvata hänelle laaditussa HOJKS:issa.

Oppilaan arviointia ajatellen vuosiluokkiin sitomattoman järjestelmän merkittävin jousto on se, että oppilas ei jää luokalleen mahdollisten hylättyjen tai puuttuvien suoritusten vuoksi. Lukuvuoden päättyessä hän saa todistuksen hyväksytysti suorittamistaan opintokokonaisuuksista ja siirtyy seuraavalle luokalle jatkamaan opintojaan siitä, mihin ne edellisellä luku-

vuonna jäivät. Oppilas voidaan jättää luokalleen vain yleisen huonon koulumenestyksen perusteella.

Vuosiluokallisen järjestelmän luokilla 1-8 oppilaan siirto seuraavalle vuosiluokalle on säädösten mukaan tosin mahdollista vaikka hänellä olisi hyläytyjäkin suorituksia lukuvuositodistuksessaan. Vuosiluokkiin sitomattoman järjestelmän etu on, että oppilaan todistukseen merkitään vain hyväksytyt suoritukset ja muilta osin hän jatkaa opintojaan seuraavalla vuosiluokalla.

Merkittävän joustomahdollisuuden vuosiluokkiin sitomaton järjestelmä tarjoaa erityisesti perusopetuksen päättövaiheessa. Vuosiluokallisessa järjestelmässä yhdeksännellä luokalla oleva oppilas jää luokalleen, jos hän ei jostain syystä pysty suoriutumaan hyväksyttävästi opinnoistaan. Luokalle jäävän oppilaan kaikki kyseisen vuosiluokan suoritukset, myös jo hyväksytyt, raukeavat luokalle jäännin myötä. Jos oppilas sen sijaan etenee oman opinto-ohjelmansa mukaan vuosiluokkiin sitomattomasti, eivät hänen jo hyväksytyt suorituksensa raukea. Oppilas jatkaa seuraavana lukuvuonna opintojaan 9. luokan oppilaana ja saa päättötodistuksen heti, kun perusopetuksen oppimäärä eri oppiaineissa on hyväksytysti suoritettu.

6. OPPILAAN TUKEA NIVELVAIHEISSA

Nivelvaiheissa tehtävänä on tukea oppilaan eheän ja yhtenäisen oppimispolun rakentumista esi- ja perusopetuksen eri vaiheissa. Onnistuneen yhteistyön edellytyksenä on alueellisen yhteistyön ja yhteisten käytäntöjen luominen oppilaitosten kesken.

Nivelvaiheet alkavat siirtymisestä varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja siitä alkuopetukseen, alkuopetuksesta kolmannelle luokalle, kuudennelta seitsemännelle luokalle ja edelleen perusopetuksesta toisen asteen koulutukseen. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa puhutaan oppilaan turvallisesta siirtymisestä opintopolun nivelvaiheissa. Nivelvaihe on siirtymävaihe, jossa koululaisen osaamisen taso selvitetään ja mahdollisesti tarvittavan tehostetun tuen antaminen suunnitellaan. Varhainen puuttuminen ja ennalta ehkäisevät toimenpiteet tukevat oppilaan suotuisaa kehitystä koululaisena.

Yhteistoiminnan periaatteena on luottamuksellinen tiedonsiirto eri toimintayksikköjen ja vanhempien välillä. Moniammatillisen yhteistyön merkitys korostuu tehostettua ja erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden kohdalla. Oppilaan perheiden ja koulun välillä tulisi pyrkiä hyvään ja oppilaiden hyvinvointia edistävään yhteistyöhön.

Nivelvaiheisiin liittyvät toimintamallit on esitelty tarkemmin Loimaan kaupungin esi- ja perusopetuksen opiskeluhoitosuunnitelmassa (2021).

7. KOTIOPETUS

Suomessa vakinaisesti asuvat lapset ovat perusopetuslain mukaan oppivelvollisia. Oppivelvollisuuden voi suorittaa joko osallistumalla perusope-

tukseen tai hankkimalla muulla tavoin perusopetuksen oppimäärän mukaiset tiedot. Oppivelvollisuuden suorittaminen muulla tavoin kuin käymällä koulua ei edellytä lupaa viranomaisilta. Asiasta päättää huoltaja, joka päätöksensä jälkeen vastaa oppivelvollisen opintojen järjestelyistä. Jos huoltaja päätyy tällaiseen ratkaisuun, vastuu opintojen järjestämisestä, oppikirjojen ja muun oppimateriaalin hankkimisesta siirtyy hänelle. Kunnalla ei ole velvollisuutta järjestää opetusta muualla kuin koulussa opiskelevalle oppivelvolliselle.

Huoltaja on vastuussa siitä, että oppivelvollisuus tulee suoritettua. Mikäli oppilas ei osallistu kunnan järjestämään opetukseen, kunnalla on kuitenkin perusopetuslain 26§:n mukaan velvollisuus valvoa oppivelvollisuuden edistymistä. Kunta nimeää kotona opiskelevalle tutkivan opettajan, jonka tehtävänä on selvittää ja arvioida oppilaan edistyminen. Tutkiva opettaja myös keskustelee huoltajan kanssa ja informoi häntä sekä valvonnan periaatteista että käytännön järjestelyistä. Oppivelvollisen edistymistä valvotaan ja seurataan suhteessa perusopetuksen oppimäärään kuuluvien oppiaineiden tavoitteisiin. Valvontatilaisuuksissa edistymistä tutkitaan mm. keskustelujen, kirjallisten ja suullisten kokeiden ja erilaisten näyttöjen avulla. Näytöt ovat perusteltuja erityisesti arvioitaessa edistymistä taitoja taideaineissa.

Kotiopetuksessa olevan oppivelvollisen ei tarvitse opiskella valinnaisia aineita tai taide- ja taitoaineiden valinnaisia. Kotiopetuksen ei myöskään tarvitse sisältää oppilaanohjausta.

Kotiopetuksen osalta on huomattava, että kotona opiskelevan oppimääriä ei voida yksilöllistää, koska erityisen tuen päätös voidaan tehdä vain koulussa opiskelevalle. Tutkinnan jälkeen tutkiva opettaja laatii oppilaan edistymisestä kirjallisen selosteen. Seloste ei ole todistus. Mikäli huoltaja haluaa oppilaan saavan opinnoistaan perusopetuksen todistusta vastaavan todistuksen, on oppilaan osallistuttava perusopetuslain 38§:n mukaiseen erityiseen tutkintoon.

Perusopetuksen oppimäärä tai sen osa voidaan suorittaa perusopetuslaissa ja -asetuksessa (Perusopetuslaki 38 §, perusopetusasetus 23 §) tarkoitettussa erityisessä tutkinnossa. Erityisen tutkinnon voi järjestää se, jolla on lupa järjestää perusopetusta. Erityiseen tutkintoon osallistuvan tulee osoittaa, että hänen tietonsa ja taitonsa vastaavat perusopetuksen eri oppiaineiden yleisen oppimäärän mukaisia tietoja ja taitoja.

Erityisessä tutkinnossa käytettävät todistukset ovat

1. todistus perusopetuksen oppiaineen oppimäärän suorittamisesta
2. todistus osittain suoritetusta perusopetuksen oppimäärästä
3. todistus perusopetuksen koko oppimäärän suorittamisesta.

Jos oppilas tai muu henkilö suorittaa perusopetuksen jonkin oppiaineen oppimäärän erityisessä tutkinnossa, hänelle annetaan todistus perusopetuksen oppiaineen oppimäärän suorittamisesta. Todistuksesta tulee käydä ilmi suoritettu oppiaine ja oppimäärä. Samaan todistukseen voidaan merkitä useamman oppiaineen suoritukset. Vain osan perusopetuksen oppi-

määrästä, kuten vuosiluokan oppimäärän, suorittaneelle annetaan todistus osittain suoritetusta perusopetuksen oppimäärästä.

Jos perusopetuksen koko oppimäärä on suoritettu erityisessä tutkinnossa, annetaan todistus perusopetuksen koko oppimäärän suorittamisesta.

Todistuksiin merkitään samat yleistiedot kuin päättötodistukseen. Suorite-
tuista oppiaineista merkitään oppiaineen nimi, oppimäärä sekä arvosana.

Oppivelvollisen on suoritettava hyväksytysti kaikki perusopetuksen oppi-
määrään kuuluvat yhteiset oppiaineet saadakseen todistuksen perusope-
tuksen koko oppimäärän suorittamisesta.

Erityinen tutkinto suoritetaan vähintään kaikille yhteisissä oppiaineissa, joita ovat Perusopetuslain 11 §:n mukaan äidinkieli ja kirjallisuus, toi-
nen kotimainen kieli, vieras kieli, ympäristöoppi, terveystieto, uskonto tai
elämäkatsomustieto, historia, yhteiskuntaoppi, matematiikka, fysiikka,
kemia, biologia, maantieto, liikunta, musiikki, kuvataide, käsityö ja kotita-
lous. Perusopetuksen voi suorittaa erityisessä tutkinnossa opiskelematta
valinnaisia aineita tai taide- ja taitoaineiden valinnaisia.

Tutkinnossa tutkiva opettaja arvioi lapsen osaamisen tason huoltajan toi-
veen mukaisesti joko suhteessa huoltajan itse laatimas-
sa opetussuunnitelmassa tai paikallisessa opetussuunnitelmassa vuosi-
luokittain täsmennettyihin opetuksen tavoitteisiin ja sisältöihin. Erityisen
tutkinnon arviointi perustuu Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteis-
siin (2014) sisältyviin arviointikriteereihin vuosiluokan 6 päätteeksi tai
päättöarvioinnin kriteereihin arvosanalle 8. Erityisen tutkinnon arviointi
perustuu 1.8.2021 alkaen Perusopetuksen päättöarvioinnin kriteerei-
hin arvosanoille 5, 7, 8 ja 9.

Perusopetuslain 38 § ei sisällä velvoitetta opetuksen järjestäjälle erityisen
tutkinnon järjestämiseen. Jos kunta ei järjestäjä erityisiä tutkintoja, huol-
taja voi kääntyä jonkin toisen opetuksen järjestäjän puoleen.

Jos oppivelvollinen ei osallistu kunnan järjestämään perusopetukseen, ei
häntä rekisteröidä oppilaaksi mihinkään kunnan kouluun. Kunta ei ole
myöskään velvollinen järjestämään hänelle palveluja tai etuuksia, joihin
opetukseen osallistuva oppilas on perusopetuslainsäädännön mukaan oi-
keutettu.

Päätöksen kotiopetukseen siirtymisestä tekee asianomaisen koulun rehto-
ri. Hän myös nimeää tutkivan opettajan, joka sopii yhteistyökäytännöt
huoltajan kanssa. Asia tulee käsitellä moniammatillisessa opetuksen asian-
tuntijaryhmässä. Ennen päätöksentekoa rehtorin tulee konsultoida siviis-
tysjohtajaa. Oppivelvollisen siirtyessä kotiopetukseen tulee sen koulun,
jossa oppivelvollinen on ollut oppilaana, antaa oppivelvolliselle erotodistus.

8. SAIRAALAOPETUS

Oppilas saattaa tarvita tukea erityisissä tilanteissa, kuten sairauden yhteydessä tai vaikeassa elämäntilanteessa. Opetusta voidaan järjestää tällöin mm. sairaalaopetuksena.

Loimaan kaupungilla on yhteistyösopimus Turun kaupungin Kiinamyyllyn koulun kanssa.

Erikoissairaanhoidossa olevalle esi- tai perusopetusikäiselle oppilaalle annetaan opetusta, jolla on oppimista ja koulunkäyntiä ylläpitävä sekä oppilaan hoitotavoitteita tukeva kokonaiskuntoutuksellinen tavoite. Sairaalan sijaintikunta on velvollinen järjestämään opetusta sairaalassa potilaana olevalle oppilaalle. Myös muulle erikoissairaanhoidossa olevalle oppilaalle on järjestettävä opetusta siinä määrin kuin se hänen terveytensä, pedagogiset erityistarpeensa ja erikoissairaanhoidon hoidolliset ja kuntoutukselliset toimenpiteet huomioon ottaen on perusteltua, jos opetuksen järjestäminen ei muutoin ole tukitoimista huolimatta oppilaan edun mukaista.

Turun opetustoimen alainen Kiinamyyllyn koulu vastaa TYKS:n lasten- ja nuorten klinikan sekä lasten- ja nuorisopsykiatrian sairaalaopetuksesta. Oppilaat tulevat Varsinais-Suomen sairaanhoitopiirin alueella olevista kunnista. Sairaalahoidossa olevien oppilaiden lisäksi koulussa annetaan opetusta psykiatrisessa avohoidossa oleville oppilaille, joiden koulunkäynti on keskeytynyt tai on vaarassa keskeytyä psyykkisten ongelmien vuoksi.

9. MAAHANMUUTTAJAOPPILAIDEN OPETUS

Maahanmuuttajaoppilaalla tarkoitetaan sekä Suomeen muuttaneita että Suomessa syntyneitä maahanmuuttajataustaisia lapsia ja nuoria.

Opetusikäisten maahanmuuttajaoppilaiden opetus on mahdollista järjestää perusopetukseen valmistavana opetuksena tai perusopetuksen ja valmistavan opetuksen yhdistelmänä.

Tuntijakoasetuksessa määräytyvän äidinkielen ja kirjallisuuden sijasta maahanmuuttajille voidaan opettaa joko kokonaan tai osittain suomen kieltä erityisesti maahanmuuttajille tarkoitetun oppimäärän mukaisesti. Oppilas opiskelee suomi toisena kielenä ja kirjallisuus - oppimäärää, jos hänen suomen kielen perustaidoissaan on puutteita yhdessä tai useassa kielitaidon osa-alueessa. Tällöin oppilaan osaaminen ei ole riittävää toimia yhdenvertaisesti kouluyhteisön jäsenenä päivittäisissä vuorovaikutustilanteissa eikä koulutyöskentelyssä. Myös oppilaan suomen kielen taito on riittämätöntä suomen kieli ja kirjallisuus - oppimäärän opiskeluun. Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärä tukee oppilaan kasvua paitsi kieliyhteisön täysivaltaiseksi jäseneksi, jolla on kielelliset valmiudet jatko-opintoihin, ja myös kotouttaa suomalaiseen yhteiskuntaan ja kulttuuriin.

Maahanmuuttajaoppilaille tulee mahdollisuuksien mukaan järjestää myös oppilaan oman äidinkielen opetusta. Sen tavoitteina ovat ajattelun kehittyminen, itsetunnon ja persoonallisuuden ehyt kasvu sekä kielenkäytön vahvistuminen. Keskeisellä sijalla on lapsen ilmaisukielen ja – rohkeuden lisääminen sekä omien näkemysten ja mielipiteiden esittäminen.

Oman kulttuurin tukemisen tavoitteena on, että lapsi tulee tietoiseksi oman etnisen ryhmänsä kulttuuriperinnöstä ja oppii arvostamaan sitä. Kulttuuria tukevan opetuksen päämääränä on omanarvontuntoinen, kulttuuristaan, taustastaan ja kielestään ylpeä, yhteiskuntaan integroitunut kaksi- tai monikielinen ja – kulttuurinen aikuinen, joka kykenee siirtämään omaa kulttuuriperintöään lapsilleen.

Suomen kielen ja oppilaan äidinkielen opetuksen ohella tulee maahanmuuttajalle antaa ohjausta, eriyttämistä ja tukea myös muilla oppimisen osa-alueilla tasavertaisten oppimistulosten saavuttamiseksi. Opetuksessa on otettava huomioon oppilaan aikaisempi oppimishistoria sekä kasvatus- ja opetusperinteet. Kodin ja koulun välisessä yhteistyössä otetaan huomioon perheiden kulttuuritausta ja kokemukset lähtömaan koulujärjestelmästä.

Lähtökohtana pidetään, että koulussa olevilla maahanmuuttajaoppilaille on samat oikeudet ja velvollisuudet kuin suomalaisilla oppilailla.

Maahanmuuttajaopetuksen palveluja voivat saada ulkomailta Suomeen muuttaneet maahanmuuttajaoppilaat, paluumuuttajaoppilaat sekä Suomessa syntyneet maahanmuuttajataustaiset oppilaat.

Maahanmuuttajaoppilaiden heterogeenisyys asettaa suuria haasteita heidän opetukselleen. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaan opetuksessa huomioidaan maahanmuuttajaoppilaiden erilaiset taustat ja lähtökohdat kielen oppimiseen, äidinkieli ja kulttuuri, maahanmuuton syy ja maassaoloaika.

Oppilaan tulo kouluun

Monikulttuurisessa yhteiskunnassa eri ryhmät säilyttävät omat ominaispiirteensä ja hyväksyvät, että muut ryhmät tekevät samoin. Ryhmät eivät eristäydy toisistaan, vaan erilaisuus koetaan rikkaudeksi. Erilaisuus on hyväksyttävää kaikilla tasoilla. Opettajan on hyvä olla tietoinen kulttuurin vaikutuksesta niin omaan kuin oppilaidenkin käyttäytymiseen ja persoonallisuuteen. Opettajan ei tarvitse olla eri kulttuurien asiantuntija, vaan avoin dialogi lisää molemminpuolista ymmärrystä ja mahdollistaa yhteistyön. Alkuvaiheessa on tärkeitä keskustella tulkin välityksellä vanhempien ja oppilaiden kanssa. Vastaanoton ja kotoutumisen yleisenä periaatteena onkin monikulttuurisuus, kulttuurien vuorovaikutus ja yhteistyö.

Kouluun tutustuminen ja alkuhaastattelu

Uuden maahanmuuttajaoppilaan ilmoittautuessa rehtori järjestää alkuhaastattelun. Siihen voivat osallistua tarpeen mukaan rehtori, koulupsykologi, koulukuraattori, oppilaanohjaaja, erityisopettaja, tuleva luokanopet-

taja tai luokanvalvoja sekä oppilas huoltajineen. Tarvittaessa palaveriin osallistuu myös tulkki. Alkuhaastattelussa pyritään selvittämään lapsen perustiedot, perheen kotimaa, äidinkieli, vanhempien luku- ja kirjoitustaito, uskonto, maahanmuuton syy, lapsen ikä, terveydelliset seikat, koulunkäynti, opiskelutottumukset, ruokailutottumukset, perhetiedot, kielitaito, kulttuuritausta, oleskelun pituus ja pysyvyys sekä muut mahdolliset asiat.

Alkuhaastattelussa kerrotaan suomalaisesta koulujärjestelmästä:

- perusopetus ja oppiaineet
- kolmiportaisen tuen malli
- oma äidinkieli ja sen tärkeys
- valmistava opetus
- suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -opetus
- kotitehtävät
- uskuntoon liittyvät asiat
- välitunnit
- ruokailu
- lukujärjestyksen lukeminen
- oppilasarviointi
- koulukuljetus
- yhteydenpito vanhempiin
- tulkkauspalvelut
- vanhempainillat ja vanhempainvartit
- opiskeluhoito ja kouluterveydenhoito
- vanhempainyhdistystoiminta
- oppilaskunta.

Luokkaan sijoittaminen

Alkuhaastattelun jälkeen selvitetään oppilaan tiedot ja taidot eri oppiaineissa (vrt. lähtömaan ja Suomen koulutaso) sekä sosiaalinen ja psyykinen kehitys. Mahdollisuuksien mukaan pyritään arvioimaan traumaattisten elämäntilanteiden merkitys lapsen kehityksessä ja antamaan tarvittavaa tukea (opiskeluhoito). Arviointi tapahtuu luokkatilanteissa ja muissa tarkoituksenmukaisissa arviointitilanteissa.

Alkuvaiheeseen liittyy lyhyt, muutaman päivän kestävä arvioiva jakso, jonka aikana voidaan varmistaa oppilaan luokkataso. Arvioinnin tarkentumisessa rehtori ja luokanopettaja tai luokanvalvoja päättävät lopullisesti luokkaan sijoittamisesta. Luokan valmistaminen uuden oppilaan tulon on merkittävää. Lisäksi jokaiselle maahanmuuttajaoppilaalle pyritään nimeämään tukioppilas koulusta ja aikuinen tukihenkilö. Asia on koko kouluyhteisön yhteisenä vastuuna.

Koulunkäyntipaikka ratkaistaan tapauskohtaisesti (sivistysjohtaja).

Yhteistyö kodin kanssa

Koulu yhteisöllä on tärkeä rooli lapsen ja hänen perheensä kotoutumisessa. Yhteiset sopimukset ja niihin sitoutuminen sekä yhteiset tavoitteet ja toiminnot tukevat oppimista. Tiedonkulku kotiin on hyvä hoitaa suullisesti kirjallisten tiedotteiden ohella. Huoltajat voivat olla luku- ja kirjoitustaidottomia tai suomen kielen taito ei välttämättä riitä tiedotteiden ymmärtämiseen. Tulkin käyttö keskusteluissa lisää yhteisymmärrystä ja kielellistä tasa-arvoa. Tulkkausvastuuta aikuisten välisissä keskusteluissa ei ole hyvä antaa oppilaalle, vaikka hän usein omaksuukin uuden maan kielen pintasujuvuuden nopeammin kuin huoltajansa. Oppilas on lapsi ja aikuisten tulee säilyttää aikuisroolinsa.

Oma äidinkieli

Hyvä äidinkielen taito auttaa lasta oppimaan paremmin suomen kieltä ja muita vieraita kieliä sekä tuo paremmat edellytykset kaikkien aineiden opiskeluun. Se edistää myös kotoutumista. Ilman aktiivisia toimenpiteitä äidinkiellellä on taipumus surkastua vieraassa kieliympäristössä. Koska äidinkieli on tunteiden, identiteetin ja ajattelun kieli, kodin rooli äidinkielen ylläpitämisessä korostuu. Oman äidinkielen kautta on myös helpompi ymmärtää uutta kulttuuria. Opettajien on hyvä kannustaa vanhempia käyttämään äidinkieltään lastensa kanssa. Oman äidinkielen opetusta voidaan järjestää mahdollisuuksien mukaan.

Oma uskonto

Uskonnot ja elämäkatsomukset ovat tärkeä osa kulttuuri-identiteettiä. Perheen kanssa keskustellaan tarpeen tullen uskontoon liittyvistä käytännöistä, jotka voivat vaikuttaa koulunkäyntiin. Perusopetuslain 13 §:n mukaan oppilaalla on oikeus saada oman uskontokuntansa uskonnon opetusta, mikäli oppilaita on vähintään kolme ja vanhemmat pyytävät opetusta.

Henkilökohtainen oppimissuunnitelma

Maahanmuuttajaoppilaalle voidaan laatia henkilökohtainen oppimissuunnitelma, jonka avulla opetusta voidaan eriyttää. Tämä auttaa koulua ja opettajaa tukemaan oppilaan oppimista ja opinnoissa etenemistä. Myös huoltaja saa tietoa oppilaan koulunkäynnistä ja voi tukea paremmin koulunkäyntiä.

Henkilökohtaisen oppimissuunnitelman laativat luokanopettaja/ luokanvalvoja, huoltaja ja oppilas. Tarvittaessa mukana on myös erityisopettaja ja/tai tietyn oppiaineen opettaja. Luokanopettaja/ luokanvalvoja ei voi tehdä oppimissuunnitelmaa niiden oppiaineiden osalta, joita hän ei opeta, vaan näiltä osin suunnitelman tekee kunkin oppiaineen opettaja. Oppimissuunnitelmapalaverissa on tarvittaessa mukana myös tulkki.

Henkilökohtainen oppimissuunnitelma voi sisältää muun muassa seuraavia asioita:

- taustatiedot
- vahvuudet, tiedot, taidot, kiinnostuksen kohteet, harrastukset
- opiskelutaidot
- oppimistavoitteet (lyhyen ja pitkän aikavälin)
- menetelmälliset ratkaisut tavoitteiden saavuttamiseksi
- arviointi ja sen aikataulu
- suomi toisena kielenä ja kirjallisuus- oppimäärän opiskelu
- muut oppiaineet ja niiden laajuus
- mahdollinen oman äidinkielen opiskelu
- tuki eri oppiaineiden opiskelussa.

Maahanmuuttajaoppilaalle tehdään henkilökohtaisen opetuksen järjestämisestä koskeva suunnitelma (HOJKS) samoin perustein kuin muillekin oppilaille.

Opetukseen liittyvät erityisjärjestelyt

Maahanmuuttajalla on opiskeluoikeus ja hänen jatko-opintonsa on turvattava. Tämän vuoksi häntä ei voida vapauttaa tietyistä oppiaineista esimerkiksi kulttuurin tai uskonnon perusteella, jos vapautus ei perustu lakeihin tai asetuksiin.

Koulussa sovelletaan lakeja ja asetuksia joustavasti siten, että opetusjärjestelyt eivät loukkaisi kenenkään vakaumusta. Esim. liikunnassa ja musiikissa oppilas voi noudattaa joustavasti kyseisten aineiden opetussuunnitelmaa, mikäli hänen uskontonsa ei salli koko oppiainesisältöä. Oppiaineet on kuitenkin suoritettava. Erityisjärjestelyt sovitaan tapauskohtaisesti.

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus – oppimäärä (S2-oppimäärä) on rinnakkainen suomen kieli ja kirjallisuus – oppimäärän kanssa. S2-opetusta annetaan oppilaalle, jonka äidinkieli ei ole suomi, ruotsi tai saame tai hänellä on muutoin monikielinen tausta. Oppilaan tarpeen S2-oppimäärään määrittävät oppilasta opettavat opettajat yhdessä, oppilaan huoltaja päättää oppimääriä koskevista valinnoista. Opettajan kannattaa perustella huoltajille, mikä oppimäärä tukee parhaiten nuoren kielenoppimista, jotta hän pystyy yhdenvertaisesti toimimaan kouluyhteisön jäsenenä. Oppimäärän valinnassa on keskeistä, että oppilas saa hänelle parhaiten soveltuvan oppimäärän mukaista opetusta.

Kielen oppimisessa on kysymys kielitaidosta ja -tiedosta. Kielitaito kehittyy vuorovaikutuksessa kielenpuhujien kanssa sekä koulussa että vapaaajalla. Kielen kehittyminen opiskelun ja ajattelun kieleksi kestää useita vuosia (5-7 vuotta). Pintasujuvuus ei aina tarkoita kielen muiden osa-alueiden hyvää hallintaa.

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus – oppimäärän erityinen tehtävä on tukea oppilaan kasvua kieliyhteisön täysivaltaiseksi jäseneksi, jolla on kielil-

liset valmiudet jatko-opintoihin. Oppimäärä tukee oppilaan monikielisyyden kehittymistä sekä herättää kiinnostusta ja tarjoaa välineitä kielitaidon elinikäiseen kehittämiseen. Sillä rakennetaan oppilaan monilukutaitoa ja tuetaan kielitaidon eri osa-alueiden sekä eri oppiaineiden ja tiedonalojen kielen kehittymistä.

Suomea toisena kielenä oppivalle suomen kieli on sekä oppimisen kohde että väline koko kouluajan. S2-opetuksessa otetaan mahdollisuuksien mukaan huomioon myös muiden oppiaineiden sisältöjä, peruskäsitteitä ja sanastoa. Opetuksen kivijalka on kuitenkin jokaisen opettajan oman oppiaineen mukainen opetus ja eriyttäminen, esimerkiksi oppiaineelle tyypillisten tekstilajien, ilmaisutapojen tai sanaston avaaminen.

S2-oppilaan opetuksen lähtökohtana on oppilaan oma kielitaito. Tämä voi tarkoittaa esimerkiksi sitä, että oppilas voi jäädä luokalleen parantamaan kielitaitoaan tai että oppilaan kielitaitoa vahvistetaan lisäopetuksella. Myös vuosiluokkiin sitomaton opetus on mahdollista.

Myöhään maahan tulleiden tai luku- ja kirjoitustaidottomien oppilaiden opetus

S2-opetus suunnitelman tavoitteet, sisällöt ja arviointi on jaettu vuosiluokkakokonaisuuksiksi, jotka pohjautuvat Valtioneuvoston tuntijakoasetuksen määräämiin vuosiluokkien nivelkohtiin ja jotka mahdollistavat ikäkauden mukaisten tavoitteiden asettamisen. Tämä antaa hyvän pohjan myös myöhään maahan tulleiden oppilaiden oppimissuunnitelman laadintaan. Myös luku- ja kirjoitustaidottomien oppilaiden tai vain vähän kouluopetusta saaneiden oppilaiden opetuksessa on merkittävää kytkeä perustaitojen opiskelu oppilaan oman ikäkauden tavoitteisiin ja sisältöihin.

Myöhään maahan tulleiden oppilaiden tai luku- ja kirjoitustaidottomien oppilaiden opetuksen järjestämistä varten laaditussa oppimissuunnitelmassa otetaan huomioon oppilaan kouluhistoriaan, kielitaustaan ja kulttuuri-identiteettiin liittyvät asiat. Keskeistä on asioiden selvittäminen ja saattaminen oppilasta opettavien opettajien tietoon. Prosessi auttaa oppilasta ja hänen perhettään hahmottamaan omia näkemyksiään ja orientoitumaan suomalaiseen kulttuuriin, yhteiskuntaan ja kouluun. Mahdollisimman realistinen oppimissuunnitelma tunnistaa aiemmin hankitun osaamisen ja edesauttaa opinnoissa etenemisen oman opinto-ohjelman mukaan esim. vuosiluokkiin sitomattomasti. Yhteistyötä tehdään myös alueen muiden perusopetusta antavien oppilaitosten kanssa, joissa voi jatkaa opiskelua.

Perusopetuslaki (18 §) antaa mahdollisuuden erityisiin opiskelu- järjestelyihin osittain toisin, jos oppilaalla on ennestään peruskoulun oppimäärää vastaavat tiedot ja taidot tai jos perusopetuksen oppimäärän suorittaminen olisi oppilaalle olosuhteet ja aikaisemmat opinnot huomioon ottaen joltakin osalta osin kohtuutonta tai jos se on perusteltua oppilaan terveydentilaan liittyvistä syistä. On myös mahdollista vapauttaa toisen kotimaisen kielen opiskelusta ja sen sijalla antaa suomi tai ruotsi toisena kielenä - opetusta (Valtioneuvoston asetus perusopetuksen tavoitteista ja tuntijaosta, 8 §).

Arviointi

Oppilaan suomen kielen arviointi perustuu hyvän osaamisen kuvaukseen ja päättöarvioinnin kriteereihin. Nämä on johdettu opetuksen tavoitteista. Arvioinnissa ei ole niin keskeistä kielitaidon taso, vaan se, miten oppilas pystyy käyttämään kieltä ja toimimaan kielellä. Arviointikriteerit sallivat variaatioita kielitaidossa: vaillinaisellakin kielitaidolla pystytään toimimaan riittävän sujuvasti ja ymmärrettävästi. Myös kielenopiskelun taidot otetaan huomioon.

Arvioinnissa on otettava huomioon kunkin oppilaan kielitausta ja kehittyvä suomen kielen taito. Arviointimenetelmien on oltava monipuolisia, joustavia ja oppilaan tilanteeseen sovitettuja, jotta oppilas voi osoittaa osaamisensa suomen kielen taitojen puutteista huolimatta. Arvioinnissa erityisesti kiinnitetään huomiota oppilaan tilanteeseen sovitettuihin, monipuolisiin ja joustaviin arviointitapoihin.

S2-oppilaiden arviointi voi olla sanallista koko perusopetuksen ajan päättöarviointia lukuun ottamatta.

Valmistava opetus

Valmistavalla opetuksella tarkoitetaan maahanmuuttajaoppilaiden alkuvaiheen opetusta. Esi- ja peruskouluikäisille maahanmuuttajataustaisille lapsille/nuorille voidaan järjestää perusopetukseen valmistavaa opetusta perusopetuslain (628/1998) mukaisesti. Valmistava opetus on tarkoitettu niille oppilaille, joiden suomen kielen taito ja/tai muut valmiuden eivät riitä esi- tai perusopetuksen ryhmässä opiskelemiseen. Valmistavan opetuksen laajuus on yhden lukuvuoden oppimäärä. Opetusta annetaan 6 – 10 -vuotiaille vähintään 900 tuntia ja tätä vanhemmille oppilaille vähintään 1000 tuntia.

Siirtymisestä perusopetukseen neuvotellaan yhteistyössä huoltajien sekä oppilasta opettavien opettajien, opetuksen asiantuntijaryhmän ja maahanmuuttajataustaisten oppilaiden koulusijoitusta koordinoivien henkilöiden kanssa. Moniammatillisesti varmistetaan oppilaalle soveltuvin koulu- paikka sekä tarvittavien tukitoimien saatavuus.

Opetusryhmien muodostamisesta päättää opetuksen järjestäjä. Valmistavaa opetusta voidaan järjestää myös yhdelle oppilaalle. Opetusryhmät muodostetaan oppilaiden ikäkauden ja edellytysten mukaisesti siten, että ryhmäjako edistää oppilaiden tervettä kasvua ja kehitystä sekä varmistaa opetussuunnitelman mukaisten ja oppilaan omissa opinto-ohjelmissa asetettujen tavoitteiden saavuttamisen.

Valmistavassa opetuksessa oppilaalle laaditaan oma opinto-ohjelma, jonka mukaan hän opiskelee. Eri oppiaineiden opetuksessa noudatetaan soveltuvin osin perusopetuksen opetussuunnitelman perusteita, joten valmistavan opetuksen opettajan ja perusopetuksen opettajan yhteistyö on tärkeää.

Valmistavan opetuksen tavoitteina on:

- suomen kielen taidon oppiminen oppilaan kielellisen kehityksen mukaisesti
- tukea oppimista ja edellyttää oppilaan valmiuksia siirtyä suomalaisen peruskoulun opetusryhmiin
- tutustuttaa oppilaat suomalaiseen luontoon, kulttuuriin, elinolosuhteisiin, yhteiskuntaan ja koulutukseen sekä kehittää valmiuksia kulttuurien väliseen vuorovaikutukseen ja monikulttuurisuuteen
- turvata oppilaan oman äidinkielen taidon säilymistä ja jatkuvaa kehittymistä pitäen tavoitteena toimivaa kaksikielisyyttä
- vahvistaa oppilaan omaa kulttuuri-identiteettiä.

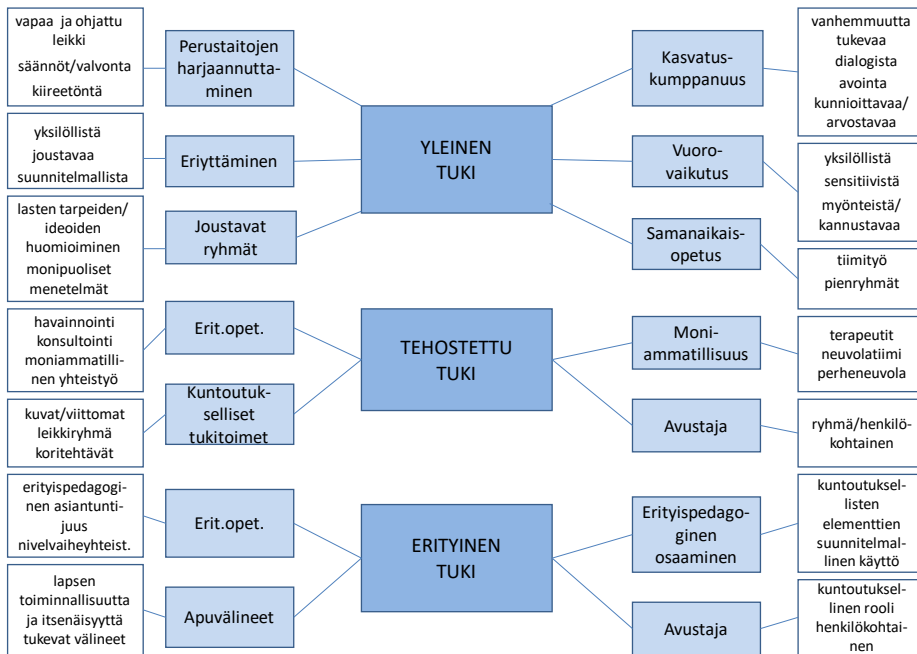
Valmistavan opetuksen oppilaita integroidaan jo alkuvaiheen aikana perusopetusryhmiin sopivissa oppiaineissa, etenkin taito- ja taideaineissa. Yhteistyötä voidaan lisätä kielitaidon karttuessa. Valmistavan opetuksen jälkeen oppilas siirtyy taito- ja ikätasoaan vastaavaan perusopetusryhmään. Vastaanottavan luokan opettaja sekä valmistavan opetuksen opettaja tekevät yhteistyötä siirtymävaiheessa.

Loimaalla valmistavaa opetusta järjestetään tarpeen mukaan Hirvikosken yhtenäiskoululla ja Keskuskoululla.

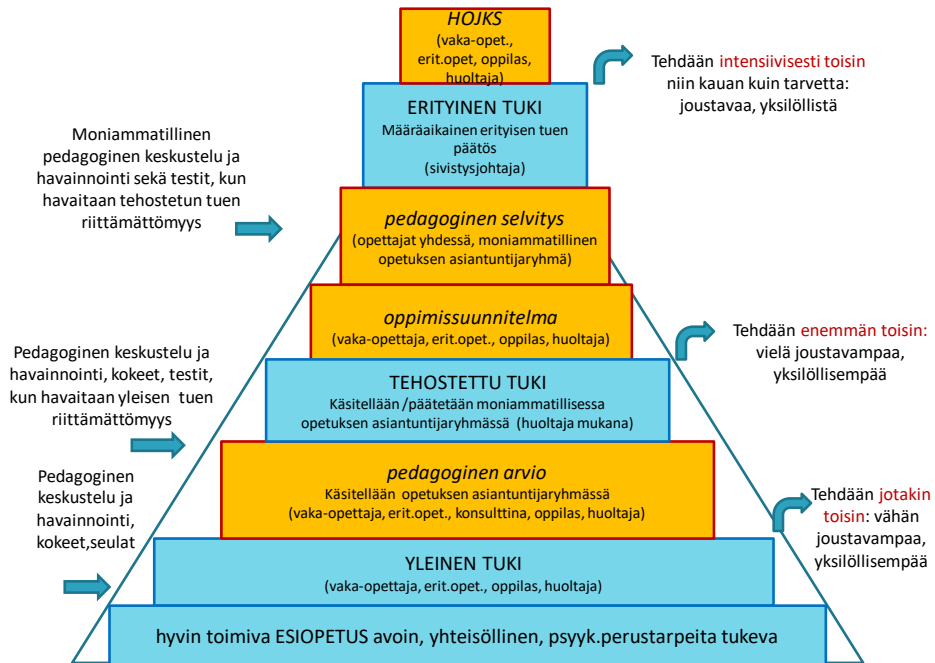
Oppimisen tukeminen

Maahanmuuttajataustaiset oppilaat voivat tarvita erityistä tukea myös oppimisvaikeuksien vuoksi. Kolmiportaisen tuen sisältö ja muoto pohditaan tapauskohtaisesti ja selvitetään tarkoin myös huoltajille. Luokkamuotoisen erityisopetuksen tarpeen arviointiin tarvitaan usein enemmän aikaa ja monipuolisempia arviointimenetelmiä kuin suomalaislapsilla.

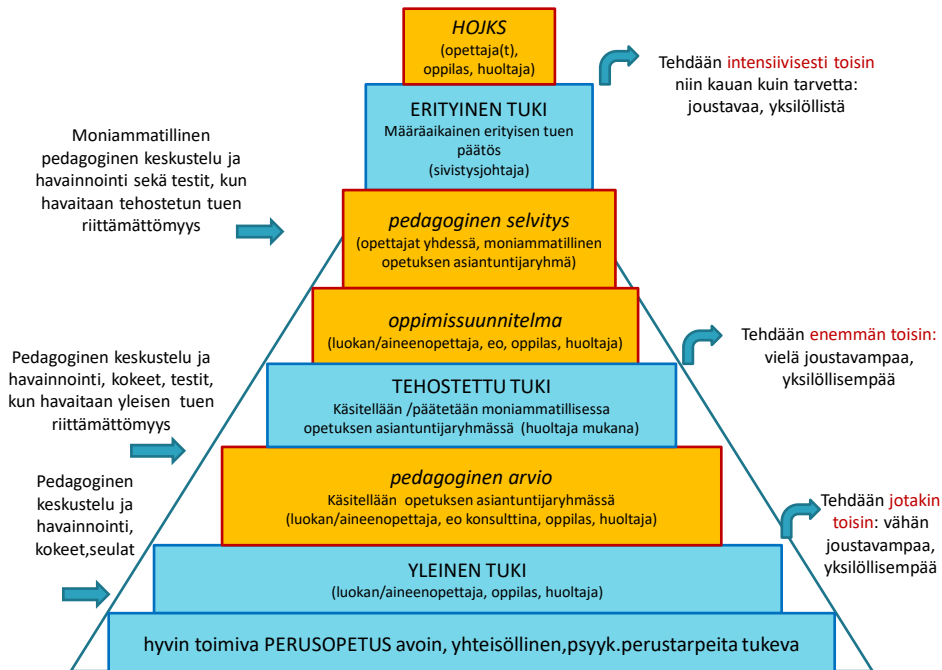
Liite 1. Käsitekartta esiopetuksen tukitoimista

Liite 2. Kolmiportaisen tuen prosessikuvaus (esiopetus)

Liite 3. Kolmiportaisen tuen prosessikuvaus (perusopetus)

Liite 4. OPETUKSEEN OSALLISTUMISEN EDELLYTTÄMÄN AVUSTAJAPALVELUN KRITERIT

1. Yleistä

Koulunkäyntiavustajan palvelujen myöntäminen perustuu lähinnä perusopetuslain 3 § 2 momenttiin ja 31 §:ään. Ensin mainitun säännöksen mukaan opetus tulee järjestää oppilaiden ikäkauden ja edellytysten mukaisesti. POL 31 §:n mukaan vammaisella tai muulla erityistä tukea tarvitsevalla oppilaalla on oikeus saada maksutta opetukseen osallistumisen edellyttämät avustaja- ja muut säännöksessä todetut palvelut. Oppilaan opetuksen järjestämisen edellyttämät avustajapalvelut, kuten esimerkiksi opetuksen edellyttämä koulunkäyntiavustaja, kuuluvat opetuspalvelujen vastuulle.

Koulunkäyntiavustaja voi olla yhden oppilaan tai useamman oppilaan yhteinen. Opetuksen järjestäjän tulee ratkaisuihissaan muistaa myös oppilaan kasvamisen, kehittymisen ja oppimisen tukeminen. Oppilaan saamista lääkärin- ja muissa asiantuntijalausunnoissa olevat kannanotot ovat oppilaan opetuksen järjestämistä varten tehtävän päätöksen tukena, eivätkä siten suoranaisesti sido opetustoimessa tehtävää päätöksentekoa. Oppilaan tukitoimien tarpeen selvittäminen edellyttää yleensä usean eri tahon näkemystä.

2. Avustajaresurssin määrittelyprosessi kunnassa

Opetuksen asiantuntijaryhmä tekee esityksen

- Avustajatarve käsitellään vuosittain maaliskuussa kouluilla.
- Opetuksen asiantuntijaryhmä ennakoii tulevan lukuvuoden avustajatarpeen ryhmän oman seurannan, käytettävissä olevien oppilastietojen ja HOJKS-arviointien pohjalta.
- Opetuksen asiantuntijaryhmä harkitsee avustajatarvetta sekä oppilasta koskevien asiantuntijalausuntojen perusteella että pedagogisesti tuntiresurssin antamisissa puitteissa ja osana kaikkia opetussuunnitelmassa mainittuja koulun käytössä olevia tukitoimia, joilla lapsen oppimista voidaan tukea. Muita tukitoimia voivat olla pienempi perusopetusryhmä, tukiopetus, osa-aikainen erityisopetus, pienryhmä-/luokkaopetus, erityisluokkaopetus, konsultaatituki, jne.
- Opetuksen asiantuntijaryhmä keskittyy avustustarpeen arviointiin oppilaiden avustamisen kannalta keskeisissä oppiaineissa ja opetustilanteissa ja käyttää oheista tuen tarpeen laadun ja vaikeusasteen mukaista luokitusta (AT1= jatkuva tuen tarve, AT2= paljon tukea tarvitseva, AT3= muu tuen tarve).
- Rehtori välittää koulun avustajatarve-esityksen sivistysjohtajalle

Esitysten käsittely ja yhteenveto päätöksentekoa varten

Sivistysjohtaja (käyttäen apunaan tarvittaessa asiantuntijoita) tutkii esitykset perusteluineen huolellisesti perusopetuslain ja opetussuunnitelman perusteiden määräyksien pohjalta ja laatii koulujen esitysten pohjalta esityksen resurssijaosta koulujen kesken.

Päätöksenteko

Kunnan koulutoimi vastaa perusopetuksen järjestämisestä, jonka osana avustajapalvelut ovat (POL 2 §). Koulutuslautakunta päättää huhti-toukokuussa seuraavan lukuvuoden avustajamäärät. Päätös perustuu voimassa oleviin normeihin, tehtyihin esityksiin ja selvityksiin perusteluineen. Huomattavaa on, että päätöstä tehdessään opetuksen järjestäjä ottaa huomioon lääkärin tai muiden asiantuntijoiden lausunnot ja harkitsee, miten kyseisen oppilaan opetus järjestetään ja millaisia tukitoimia hänelle järjestetään. Tämän jälkeen tehdään tarvittavat henkilöstövalinnat.

Päätös saatetaan koulujen tietoon toimenpiteitä varten.

Päätöksen toimeenpano koululla

Lopulliset tuntimäärät/avustaja/luokka/oppilas ja mahdolliset aamu- ja iltapäivähoitotunnit määritellään. (sivistysjohtaja)

Sovitaan avustaja-opettaja – työskentelyn ohjauksen järjestämistavasta ja vastuuhenkilöistä, työhön perehdyttämisestä. (rehtori)

Samalla määritellään yksityiskohtaisemmat avustajan tehtävät. (rehtori)

Arviointi, seuranta

Koulutasolla saadaan palautetta HOJKS - arvioinneissa ja OHR:n seurannassa.

Päätöksentekotasolla avustajapalvelua arvioidaan osana perusopetuksen tukitoimenpiteitä.

3. Avustustarve oppimis- ja sopeutumisvaikeuden laadun ja laajuuden mukaan

AT1

Oppilaalla on sellainen asiantuntijan (erikoislääkäri/neuropsykologi/vast.) toteama somaattinen tai psyykkinen sairaus, vamma tai toiminnanvaja, että hän tarvitsee **jatkuvaa** aikuisen valvontaa ja/tai hoitotoimenpiteitä, hänet on otettu tai siirretty erityisen tuen piiriin ja hän kuuluu pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin.

Avustustarve:

AT1.1.koulumatkoilla, oppitunneilla, välitunneilla, aamu- ja iltapäivähoidossa

AT1.2.jokapäiväisten toimintojen ohjaaminen (ruokailu, wc-toiminnot, pukeutuminen)

AT1.3.siiirtymisissä koulun sisällä ja koulun ulkopuolella

AT1.4.opiskelun ohjaaminen kaikissa oppimistilanteissa

AT1.5.kommunikoinnissa toisten lasten ja aikuisten kanssa

AT1.6.tarvitsee erittäin paljon henkilökohtaista oppimateriaalia

AT1.7. oppilaan apuvälineistä huolehtiminen

AT1.8.jatkuva sairauskohtausriski/vaikeahoitoisuus/

käyttäytymisen ennakoimattomuus/aggressiivisuus/karkailu

AT1.9.ilman avustusta osallistuminen opetukseen estyy, HOJKS:ssa asetettuja yksilöllisiä tavoitteita ei voida saavuttaa eikä oppilaan turvallisuutta voida taata

AT2

Oppilaalla on sellainen asiantuntijan (lääkäri/psykologi/vast.) toteama erityisen tuen tarve, vamma tai sairaus, että hän tarvitsee **koulupäivän aikana paljon** aikuisen tukea, valvontaa ja/tai hoitotoimenpiteitä, hänet on otettu tai siirretty erityisen tuen piiriin ja hän kuuluu joko yleiseen tai pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin.

Avustustarve:

AT2.1.koulukuljetuksille saatto/vastaanotto

AT2.2.oppitunneilla huomion kohdistamisessa opetukseen ja työskentelyn tukemisessa

AT2.3.oppitunneilla ja välituntisin käyttäytymisen ohjaamiseen

AT2.4.oppilas tarvitsee henkilökohtaista oppimateriaalia

AT2.5.välitunnilla sosiaalisten taitojen harjoitteluun (koulukiusaamisriski)

AT2.6.siiirtymisessä paikasta toiseen koulupäivän aikana

AT2.7. oppilaan apuvälineistä huolehtiminen

AT2.8.ajoittain hoitotoimenpiteitä/ lievä sairauskohtausriski

AT2.9.ajoittain henkilökohtaisen ohjauksen tarve

AT2.10.integroitumiseen yleisopetuksen ryhmään ja/tai aamu- ja iltapäivähoitoon

AT2.11.ilman avustusta tai muiden tukitoimenpiteiden lisäämistä HOJKS:ssa asetettujen tavoitteiden saavuttaminen on hidasta/ heikentyy/ taantuu ja oppilas on syrjäytymisriskissä

AT3

Oppilaalla on sellainen koulun (opettaja & erityisopettaja) ja/tai asiantuntijan (lääkäri, psykologi, kuraattori, vast.) toteama erityisen tuen tarve oppimisessa, tarkkaavaisuudessa ja/tai sosiaalis - emotionaalisessa käyttäytymisessä, että hänelle on laadittu kuntoutussuunnitelma /Lapsen esiopetuksen suunnitelma / oppimissuunnitelma tai hänet on otettu tai siirretty erityisen tuen piiriin ja hänelle on laadittu HOJKS.

Avustustarve:

AT3.1.oppitunneilla oppimisen tukemiseen ja tehtävistä suoriutumiseen

AT3.2.oppitunneilla tarkkaavaisuuden säätelyyn

AT3.3.välitunneilla käyttäytymisen säätelyyn ja sääntöjen oppimiseen

AT3.4.oppilaan apuvälineistä huolehtiminen

AT3.5.koulukiusaamisriski välituntisin

AT3.6.tarvitsee jonkun verran henkilökohtaista oppimateriaalia

AT3.7.ilman avustusta tai muiden tukitoimenpiteiden lisäämistä oppilas saavuttaa heikosti tai ei ollenkaan oppimissuunnitelmassa tai HOJKS:ssa asetettuja tavoitteita ja on syrjäytymisriskissä.

Liite 5. OPETUSSUUNNITELMA/JOUSTAVAN PERUSOPETUKSEN TOIMINTA

Yleistä

Joustava perusopetus (JOPO) –hanke käynnistyi tammikuussa 2006, kun opetusministeriö myönsi määrärahaa koulupudokkaiden aktivointiin tähtäävän toiminnan kehittämiseen perusopetuksessa ja toisen asteen nivelvaiheessa.

Sekä voimassa oleva lainsäädäntö että perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet tukevat sitä, että eri oppiaineiden opinnoissa voidaan edetä vuosiluokkiin jaetun oppimäärän sijasta oppilaan oman opinto-ohjelman mukaisesti. Lisäksi perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa todetaan, että opetuksessa tulee käyttää oppiaineelle ominaisia menetelmiä ja monipuolisia työtapoja, joiden avulla tuetaan ja ohjataan oppilaan oppimista. Opettaja valitsee työtavat, joiden avulla kehitetään muun muassa oppimisen, ajattelun ja ongelmanratkaisun taitoja.

JOPO- opetus sopii kaikille perusopetuksen yläluokkien oppilaille, mutta erityisesti oppilaille, joilla on:

- heikentynyt koulumotivaatio
- erilaisia koulunkäyntiin liittyviä ongelmia
- peruskoulun loppuunsaattamiseen liittyviä ongelmia
- vaikeuksia saada koulunkäyntiin perheen tukea

JOPO (joustava perusopetus) on työelämäpainotteinen ja toiminnallinen tapa suorittaa yläkoulu. Tavoitteena on tukea monipuolisesti nuoria ja ehkäistä ongelmia puuttamalla niihin varhaisessa vaiheessa. Tarkoituksena on kehittää perusopetuksen toimintatapoja ja opetusmenetelmiä niin, että ne vastaavat nykyistä paremmin nuorten yksilöllisiin tarpeisiin.

JOPO-toiminta voi olla osa oppilaan tehostettua tai erityistä tukea. Opetus toteutetaan perusopetuksen opetussuunnitelman mukaisesti. Hankkeessa kehitetään perusopetuksen yläluokilla oleville nuorille yksilöllisistä elämäntilanteista lähteviä opetusjärjestelyjä, toiminnallisia ja työpainotteisia opetus- ja työmuotoja sekä kohdennettuja tuki- ja neuvontapalveluja sekä nuoren ja perheen kanssa tehtävää työtä.

Osa opetuksesta järjestetään koulussa ja muissa oppimisympäristöissä (esim. leirikoulut, opintokäynnit) sekä työpaikoilla työssäoppimisjaksojen aikana. Opetussuunnitelman pohjalta muokataan koulussa ja työpaikoilla opiskeltavat oppimistehtävät ja sovitetaan niitä kullekin oppilaille sopiviksi.

Jokaiselle oppilalle räätälöidään yksilöllinen opiskeluohjelma, joka kirjataan oppilaan pedagogiseen asiakirjaan. Työssäoppimisjaksot suunnitellaan oppilaan kiinnostusten ja tarpeiden mukaan. Oppilasta ohjataan oppimistehtävien kautta asteittain ottamaan vastuuta omasta opiskelustaan.

Opetuksen suunnittelussa tehdään yhteistyötä peruskoulun muiden opettajien ja työpaikoilla opiskelua ohjaavien henkilöiden kanssa. Nuorisotyöntekijä keskittyy tarvittaessa nuorten sosiaalisen kasvun tukemiseen, perheiden kanssa tehtävään yhteistyöhön sekä muuhun tuki- ja neuvontatyöhön. Työpaikoilla ohjauksesta vastaa työpaikan työntekijä, joka toimii oppilaan opastajana ja tukena, eräänlaisena lähiohjaajana oman työnsä ohessa. Nuorisotyöntekijä perehdyttää lähiohjaajat ohjaustehtävään ja työpaikalla suoritettavista oppimistehtävistä sovitaan työ-

paikan kanssa. Työpaikoilla vierailaan säännöllisesti. Työpaikan kanssa tehdään toiminnasta sopimukset ja koulun vakuutukset ovat normaalisti voimassa työssä-oppimisjaksojen aikana.

Opiskelu ja opetus

Opetuksessa noudatetaan perusopetuksen opetussuunnitelmaa sekä Loimaan yläkoulujen koulukohtaisia lukuvuosisuunnitelmia.

Opinto-ohjelman laativat ja päivittävät oppilas, huoltaja ja opettaja yhdessä. Opettaja ja nuorisotyöntekijä tarkistavat oppilaan kanssa yhdessä työssä oppimisen aikaiset tehtävät ja seuraavat oppilaan edistymistä. Opettaja vastaa opetuksesta ja arvioinnista normaaliin tapaan.

Yksilöllisin järjestelyin huolehditaan riittävästä oppilaanohjauksesta esim. tehostetun oppilaanohjauksen suunnitelman mukaisesti. Nivelvaiheen tueksi kehitetään tukitoimia yhteistyössä paikkakunnan toisen asteen oppilaitosten kanssa. Ohjauksesta huolehtivat opettaja, nuorisotyöntekijä ja oppilaanohjaaja sekä tarvottava moniammatillinen henkilöstö. Työssäoppimisjaksojen aikana on mahdollisuus kiinnittää huomiota uranvalinnan kysymyksiin.

Joustavassa perusopetuksessa oppilaat tarvitsevat yleensä muita oppilaita enemmän tai tehostetumpaa tukea opiskeluunsa. Tukimuodot eivät sinänsä poikkeaa muusta perusopetuksesta (koulun oppilashuoltosuunnitelma).

JOPO-tiimin kanssa tiiviissä yhteistyössä toimivat myös seuraavat tahot:

- koulun oppilashuollon henkilöstö
- työnantajat, toisen asteen oppilaitokset sekä muut oppivelvollisuutta toteuttavat oppilaitokset, työvoimatoimisto, poliisi, sosiaalivirasto ja seurakunta
- vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö korostuu (tutustuminen uuteen toimintatapaan, kiinnostusta entistä enemmän lastensa koulunkäyntiin, osaavat paremmin tukea sitä, osallistuminen tapahtumiin, arviointikeskustelut)
- opiskelussa saavat runsaasti sijaa elämyksellisyys ja toiminnallisuus. Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS) ja/tai oppimissuunnitelma takaavat osaltaan nuorelle monipuolisesti mahdollisuuden toteuttaa omia vahvuuksiaan ja kiinnostuksiaan.

Työssäoppimisjaksojen aikana yhteys ryhmään luonnollisesti katkeaa. Näiden jaksoiden ajaksi oppilas, ryhmää ohjaava opettaja ja yleisopetuksen aineenopettaja sopivat yhteisesti, miten oppilas suorittaa tähän jaksoon liittyvät tehtävät. Tehtävät voivat olla yhteisiä muun ryhmän kanssa tai sovellettu suoritettaviksi työpaikoilla. Osa työssä oppimisen jaksoista korvaa suoraan valinnaisaineiden tunteja. Tehtävien valmistumisesta vastaa ja tarvittavaa opastusta antaa ryhmää ohjaava opettaja. Mahdolliset kokeet pyritään suorittamaan muun ryhmän mukana.

Työharjoittelupaikkojen valintaan nuori voi itse vaikuttaa. Opetussuunnitelman sisältöjä opiskellaan työpaikoilla. Sovittujen työtehtävien harjoittamisen eli suorittamistehtävien lisäksi oppilaiden työpaikkaopiskeluun kuuluu raportointi- ja tutkimustehtäviä. Lähiopiskelujaksoilla painottuvat erityisesti sellaiset oppiaineet, joita työpaikkaopiskelun kautta ei muuten riittävästi opita, esimerkiksi matema-

tiikka ja vieraat kielet. Opiskeluun toisen asteen oppilaitoksissa tutustutaan yhdessä ja erikseen.

Opetuksessa ja opiskelussa käytetään monipuolisia ja vaihtelevia työtapoja, luokkaopetusta, itsenäistä työskentelyä, projekteja, työpaikkaopiskelua, opintokäyn-
tejä, leirikoulutyypistä opiskelua jne. Tavoitteena on etsiä menetelmiä, jotka saavat oppilaan kiinnostuksen opiskeluun ja koulunkäyntiin heräämään.

Opetuksessa huomioidaan lisäksi hyvän kielen ja käytöksen omaksumista, toisen huomioonottamista sekä sopeutumista ryhmätoimintoihin. Lisäksi opettaja ja nuoro-
ohjaaja tukevat ja seuraavat nuoren sosiaalista kasvua myös koulun ulkopuo-
lella.

Siirtyminen joustavaan perusopetukseen

Joustavaan opetukseen siirrytään osana tehostetun ja erityisen tuen tukitoimia. Asia käsitellään oppilaan ja huoltajan kanssa oppilaskohtaisessa moniammatillisessa asiantuntijatyöryhmässä,

Nuoren oma halu sitoutua toisenlaiseen opiskelumuotoon on välttämätöntä. Olen-
naista on löytää valinnassa ne nuoret, joille tästä opiskelumuodosta voi perustel-
lusti katsoa olevan hyötyä heidän tulevaisuutensa kannalta.

Joustavaan perusopetukseen siirryttäessä käytetään kokonaisvaltaista harkintaa ja pyritään löytämään juuri ne oppilaat, joille toiminnasta olisi selkeästi hyötyä. Joustava perusopetus soveltuu, jos

- oppilaalla on vaara jäädä ilman perusopetuksen päättötodistusta tai oppilaan koulunkäynti on hyvin epäsäännöllistä eikä suju perinteisellä tavalla
- oppilaalla on mahdollisuus hyötyä toiminnallisista ja työpainotteisista työtavoista
- oppilas pystyy jossain määrin itsenäiseen työskentelyyn
- oppilas on riittävän motivoitunut ja sitoutunut aloittamaan opiskelunsa ko. ryh-
mässä
- oppilaan perhe on sitoutunut asiaan

Tavoitteet

Nuoren kasvua ja kehitystä tuetaan kokonaisvaltaisesti. Keskeistä on tukea sel-
laisten taitojen, tietojen ja valmiuksien karttumista, joiden avulla nuoren halu ot-
taa vastuu omasta elämästä vahvistuu. Näin nuori voi saada oman elämänsä hal-
lintaan välineitä, joiden avulla hän onnistuu jatko-opinnoissaan ja löytää oman
polkunsa yhteiskuntaan.

Tällaisia taitoja, tietoja ja valmiuksia ovat mm.:

- lukeminen, kirjoittaminen ja peruslaskutoimitukset
- jatko-opinnoissa ja elämässä tarvittavat perustiedot
- opiskelutaidot: tiedon hankinta ja soveltaminen
- sosiaaliset ja vuorovaikutuksen taidot eri tilanteissa
- halu oppia ja kehittyä oppijana sekä ihmisenä

- oman toiminnan arviointi
- arkielämän säännöllisyys ja epävarmuuden sieto

JOPO-opiskelun tavoitteita voidaan tiivistää seuraavasti:

1. Oppilaan kannalta tavoitteena on:
 - tukea peruskoulun loppuun saattamista ja varmistaa jatko-opiskelupaikka
 - perehdyttää työelämään
 - elämänhallintataitojen kehittyminen
2. Koulun kannalta tavoitteena on:
 - kehittää ja ottaa käyttöön yksilöllisiä opiskelumuotoja
 - edistää koulun ja työelämän yhteistyötä
 - koulun ulkopuolisten oppimisympäristöjen tehokkaampi käyttö
3. Kunnan tavoitteena on:
 - edistää eri hallinnonalojen yhteistyötä oppilaiden kokonaistilanteen hallinnassa
 - edistää toiminnan taloudellisuutta ehkäisemällä nuorten syrjäytymistä

Arviointi

Opintojen aikaisen arvioinnin tehtävänä on ohjata ja kannustaa opiskelua ja kuvata, miten hyvin oppilas on saavuttanut henkilökohtaiselle kasvulle ja oppimiselle asetetut tavoitteet. Päätösarvioinnissa taas määritellään, miten oppilas on perusopetuksen päättyessä saavuttanut eri oppiaineissa asetetut oppimäärien tavoitteet.

Arviointi on jatkuvaa ja jatkuva näyttö on keskeinen arvioinnin peruste: nuorta ohjataan säännöllisyyteen ja vastuullisuuteen toimissaan. Työssäoppimisjaksojen onnistumista arvioivat oppilas, työpaikan vastuhenkilö ja opettaja yhdessä suullisesti ja kirjallisesti. Oppilas saa työtodistuksen arviointeineen. Jokaisen opintojakson lopussa arvioivat oppilas ja opettaja yhdessä jakson saavutuksia. Tärkeänä tavoitteena on nuoren kehittyminen oman toimintansa arvioijana. Itsearviointin kautta oppilas oppii arvioimaan omaa työskentelyään, oppimistaan sekä kehittymään suhteessa aikaisempiin saavutuksiinsa.

Oppiaineiden arvioinnissa vaikuttavat:

- Jatkuva näyttö lähiopiskelujaksoilla: aktiivisuus ja opiskeluasenne; työskentelyn arviointi, joka kohdistuu oppilaan taitoon suunnitella, säädellä, toteuttaa ja arvioida omaa työtään, arvioinnissa otetaan huomioon myös, miten vastuullisesti oppilas työskentelee ja miten hän toimii yhteistyössä muiden kanssa
- Työpaikkaopiskelu: oppimistehtävät, raportit, tutkimustehtävät, työskentelytavat
- Itsenäinen opiskelu: tuotokset, edistyminen
- Kokeet

Työssäoppimisjaksojen arvioinnissa (työpaikkaohjaajan avuksi, kun hän arvioi oppilaan työtehtävien suorittamista ja toimintaa työpaikalla) voidaan käyttää oheista asteikkoa:

10 Oppilas suorittaa tehtävät hyvin ja vastuullisesti. Osoittaa erityistä harrastuneisuutta. Suoritukset erinomaisia.

9 Työsuoritukset laadukkaita, osoittaa selkeää kiinnostusta työtehtäviä kohtaan. Suoritukset kiitettäviä.

8 Oppilas tekee kaikki työtehtävät ja työskentelee säännöllisesti. Suhtautuminen työhön on hyvä ja suoritukset hyviä.

7 Oppilas tekee lähes kaikki työtehtävät, mutta ajoittain huolimattomuutta. Suhtautuminen työhön yleensä asiallista. Suoritukset tyydyttäviä.

6 Oppilas osallistuu työtehtäviin, ajoittain huolimattomuutta ja laiminlyöntejä. Suoritukset kohtalaisia.

5 Oppilas osallistuu työtehtäviin, suoritukset puutteellisia, poissaoloja ja epäsäännöllisyyttä työajoissa. Suoritukset välttäviä.

4 Oppilas ei ole osallistunut työpaikkajaksoon tai paljon poissaoloja, ei kiinnostunut tehtävistä, laiminlyö ohjeita. Suoritukset hylätty.

Oppilas saa jokaisesta työpaikkajaksosta työpaikkaohjaajan tekemän kirjallisen arvion ja sanallisen palautteen.

Todistukset ovat samat kuin perusopetuksessa muutenkin, mutta päättötodistukseen voidaan laittaa liitteiksi esim. työtodistukset ja oppilaan muut erityiset suoritukset.

Yhteistyö

Toimiva yhteistyö vanhempien ja työpaikkojen kanssa on välttämätöntä. Koulussa yhteistyötä tehdään niin yleisopetuksen kuin erityisopetuksen työntekijöiden sekä oppilashuoltohenkilöstön kesken.

Oppimismalli vaatii kaikilta osapuolilta joustoa sekä pientä lisäpanostusta yhteistyömallien kehittämiseksi ja uuden oppimistavan luomiseksi, mutta rikastuttaa samalla koulun perinteisiä oppimis- ja opetuskäytäntöjä.